Ministerie van Buitenlandse Zaken

Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2018

Datum juli 2018

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Directie Sub-Sahara-Afrika
	Cluster Ambtsberichten

Inhoudsopgave

Inleiding 5

1 Politieke ontwikkelingen 6
1.1 Politieke ontwikkelingen 6
1.2 De Ethiopische oppositie 11
1.2.1 Legale oppositiepartijen 11
1.2.2 Illegale gewapende oppositiepartijen 13
1.3 Anti-regeringsprotesten vanaf het najaar van 2015 en uitroepen noodtoestand 17
1.4 Verhouding met buurlanden 22
1.4.1 Eritrea 22
1.4.2 Somalië 24
1.4.3 Soedan en Zuid-Soedan 24
1.4.4 Soedan en Egypte: Grand Ethiopian Renaissance Dam 25

2 Algemene veiligheidssituatie 27
2.1 Oorzaken verandering veiligheidssituatie 27
2.2 Demonstraties 28
2.2.1 Oromia 28
2.2.2 Amhara 29
2.2.3 Protesten in andere regio's 30
2.3 Conflict tussen Oromia en Somali Regional State 31
2.4 Activiteiten gewapende oppositiepartijen en paramilitaire organisaties 32
2.4.1 Ogaden 32
2.4.2 Oromia 34
2.4.3 Benshangul-Gumuz 34
2.4.4 Tigray en Amhara 34
2.5 Lokaal interetnisch geweld 35
2.5.1 Gambella 35
2.5.2 Oromia 36
2.5.3 Southern Nations, Nationalities and Peoples Region (SNNPR) 36
2.5.4 Amhara 36
2.5.5 Overig 37

3 Documenten 38
3.1 Identiteits- en reisdocumenten 38
3.2 Vital Events Registration Agency 41
3.3 Identificatieplicht 42
3.4 Documentfraude 42

4 Mensenrechten 44
4.1 Juridische context 44
4.2 Toezicht en rechtsbescherming 46
4.2.1 Aangifte 46
4.2.2 Politie 46
4.2.3 Rechterlijke macht 47
4.2.4 Nationale Ombudsman en Ethiopian Human Rights Commission 48
4.2.5 NGO's 48
4.2.6 Internationale organisaties 49
4.3 Naleving en schendingen 50
4.3.1 Optreden veiligheidstroepen 50

4.3.2 Arrestaties 51
4.3.3 Situatie gevangenissen 53
4.3.4 Mishandeling en foltering 54
4.3.5 Verdwijningen en ontvoeringen 55
4.3.6 Buitenrechtelijke executies 55
4.3.7 Politieke moorden 55
4.4 Rechtsgang 56
4.5 Doodstraf 57
4.6 Strafvervolging overheidsfunctionarissen 57
4.7 Internationale bezorgdheid 58
4.8 Ethiopische inspanning ter bevordering mensenrechten 60
4.9 Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid 61
4.9.1 Wetgeving 61
4.9.2 Vervolging van journalisten 61
4.9.3 Kranten 62
4.9.4 Radio en televisie 62
4.9.5 Internet en mobiele telefonie 63
4.9.6 Wachtwoorden 66
4.9.7 Private initiatieven 66
4.10 Vrijheid van vereniging en vergadering 66
4.11 Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging 68
4.12 Bewegingsvrijheid 69

5 Positie van specifieke groepen 71
5.1 Leden van oppositiepartijen / politieke activisten/opposanten 71
5.2 Etnische minderheden 73
5.3 Religieuze minderheden 75
5.4 Vrouwen 76
5.5 LHBT 77
5.6 Minderjarigen 80
5.7 Dienstplichtweigeraars en deserteurs 82

6 Vluchtelingen en ontheemden 84
6.1 Wetgeving en internationale verdragen 84
6.2 Vluchtelingen 85
6.3 Ontheemden 86
6.4 Registratie 88
6.5 Uitreisvisum en –boete voor Somalische en Eritrese vluchtelingen 89
6.6 Opvang in de regio 89
6.7 Activiteiten internationale organisaties 92
6.8 Terugkeer 92
6.8.1 Hulp en bijstand Ethiopische overheid bij terugkeer 92
6.8.2 Mogelijke repercussies bij terugkeer 94

7 Literatuurlijst 96
7.1 Rapporten 96
7.2 Nieuwsberichten/persberichten/websites 98

Bijlagen
I. Afkortingenlijst 100
II. Kaart Ethiopië 102

Inleiding

Dit algemeen ambtsbericht beschrijft de situatie in Ethiopië voor zover van belang voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die uit dit land afkomstig zijn en voor zover van belang voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Ethiopische asielzoekers. Het laatste algemeen ambtsbericht Ethiopië werd uitgebracht in mei 2013.[1] In oktober 2015 werd een Thematisch Ambtsbericht over de Ogaden gepubliceerd.[2] Dit algemeen ambtsbericht Ethiopië is een actualisering van deze eerder uitgebrachte ambtsberichten en beslaat de periode 1 juni 2013 tot en met 31 juli 2018.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, (niet-)gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de belangrijkste geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in Addis Abeba aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

Hoofdstuk één gaat in op de belangrijkste politieke ontwikkelingen in de verslagperiode en beschrijft het politieke landschap. Daarnaast komt de verhouding van Ethiopië met de buurlanden Eritrea, Somalië, Soedan, Zuid-Soedan en Egypte kort aan bod.

Hoofdstuk twee benoemt de belangrijkste wijzigingen in de veiligheidssituatie in de deelstaten en de grote steden.

Hoofdstuk drie behandelt de (afgifte van) identiteits- en reisdocumenten en besteedt aandacht aan documentfraude.

Hoofdstuk vier beschrijft de wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Ethiopië partij is en geeft een kort overzicht van de voornaamste wetgeving die van belang is voor de elementaire mensenrechten, zoals straf(proces)recht, familierecht en nationaliteitsrecht. Daarna wordt de mensenrechtensituatie in het land geschetst.

In hoofdstuk vijf wordt de positie van specifieke groepen aan de orde gesteld, te weten: politieke activisten en leden van oppositiepartijen, etnische minderheden, religieuze minderheden, vrouwen, LHBT's, alleenstaande minderjarigen, dienstplichtweigeraars en deserteurs.

Hoofdstuk zes behandelt vluchtelingenstromen, binnenlands ontheemden, opvang van vluchtelingen in de regio, activiteiten van internationale organisaties en vrijwillige en gedwongen terugkeer.

[1] Algemeen Ambtsbericht Ethiopië mei 2013: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2013/05/24/ethiopie-2013-05-24-algemeen-ambtsbericht.

[2] Thematisch ambtsbericht Ogaden oktober 2015: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2015/10/29/thematisch-ambtsbericht-ogaden.

1 Politieke ontwikkelingen

1.1 Politieke ontwikkelingen

Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front
Ethiopië is een federale staat met verschillende, op basis van etniciteit gevormde, regio's. Elke regio heeft zijn eigen regering. In de vier grootste regio's (Tigray, Amhara, Oromia en *Southern Nations, Nationalities and Peoples' Regional States* (SNNPR) zijn op etnische leest geschoeide regionale partijen aan de macht: het *Tigrayan People's Liberation Front* (TPLF), de *Amhara National Democratic Movement* (ANDM), de *Oromia People's Democratic Organization* (OPDO) en de *Southern Ethiopian People's Democratic Movement* (SEPDM). Deze vier partijen vormen samen de EPRDF-alliantie (*Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front*) die het land op federaal niveau bestuurt.[3]

De bevolking van Tigray is ongeveer zes procent van de hele Ethiopische bevolking. Het TPLF, dat Tigray vertegenwoordigt, maakte binnen het EPRDF de dienst uit. Het beheerde de partij-agenda en bepaalde het beleid van de coalitie. Verder controleerde het TPLF het leger en de veiligheidsdiensten van Ethiopië (zie ook het Algemeen Ambtsbericht Ethiopië uit 2013 over de macht van het EPRDF en de regionale partijen die deel van de alliantie uitmaken).[4] Sinds het aantreden van de Oromo, Abiy Ahmed Ali, in april 2018 als premier van Ethiopië en de door hem geïnitieerde hervormingen zijn de machtsverhoudingen veranderd en lijkt de machtspositie van het TPLF volgens sommige bronnen niet meer zo vanzelfsprekend.[5]

Verkiezingen 2015
Het EPRDF, dat sinds 1995 alle nationale verkiezingen heeft gewonnen, won bij de verkiezingen van mei 2015 alle 546 parlementszetels. Hierbij ontnam het EPRDF de oppositie de laatste zetel die het sinds de verkiezingen van 2010 nog had.[6] De nationale kiescommissie, *National Election Board of Ethiopia* (NEBE), had meer dan 35 miljoen stemgerechtigden geregistreerd en meldde geen enkel incident of vormen van oneerlijke registratiepraktijken opgemerkt te hebben tijdens de verkiezingen van 2015.[7] Waarnemers van de Afrikaanse Unie (AU) omschreven de verkiezingen als rustig, vredig en geloofwaardig waarbij het Ethiopische volk de gelegenheid had gehad zijn stem uit te brengen.[8] De AU had in 2015 als enige internationale organisatie toestemming van de Ethiopische autoriteiten gekregen om waarnemers te sturen.[9]

De voornaamste oppositiepartijen *Medrek* en de *Semayawi Party*, ook bekend als *Blue Party*, spraken echter van verkiezingen die door fraude, intimidatie en manipulatie door de regerende partij waren gewonnen. Medrek en de Blue Party ondervonden, naar eigen zeggen problemen met het registreren van hun kandidaten voor de verkiezingen. De Blue Party meldde dat de NEBE meer dan de helft van de

[3] https://www.globalsecurity.org/military/world/ethiopia/politics-parties.htm (geraadpleegd op 5 juni 2018)
[4] Vertrouwelijke bron, 25 november 2016; Addis Standard, *Ethiopia is grappling with heightened risk of state collapse, it is time for orderly transition*, 2 september 2017; The Washington Post, *Ethiopia just pardoned political prisoners. Could that signal a shift to real democracy?*, 9 februari 2018.
[5] Borkena, *Prime minister Abiy Ahmed talking military reform, intends building navy,* 1 juni 2018; Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.
[6] The Guardian, *Ethiopia prepares for election with ruling party expecting landslide victory*, 22 mei 2015.
[7] US Department of State (USdoS), *2016 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, 3 maart 2017.
[8] BBC, *Ethiopia election: EPRDF wins every seat in parliament*, 22 juni 2015.
[9] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, 3 maart 2017.

vierhonderd voorgestelde kandidaten had geweigerd te registreren. Volgens Medrek had de NEBE 270 van haar 303 kandidaten geaccepteerd.[10] Medrek, die in 2010 nog één zetel had gewonnen, meldde dat in de aanloop naar de verkiezingen veiligheidstroepen en aanhangers van de regering honderden van haar partijleden en aanhangers hadden gemolesteerd en gearresteerd.[11] Ook de Blue Party maakte melding van dergelijke praktijken door de autoriteiten.[12]

Human Rights Watch (HRW) noemde het repressieve optreden van de regerende partij tegen de oppositiepartijen als een reden voor de eclatante overwinning en was daarnaast van mening dat de overwinning een onvermijdelijk gevolg was van het politieke systeem in Ethiopië waar geen ruimte bestaat voor politiek debat.[13]

De afhankelijkheid van de Ethiopische bevolking van de regerende partij, vooral op het platteland, zorgde ervoor dat veel burgers op het EPRDF stemden als het verkiezingstijd was. Om voor bepaalde banen of andere gunsten in aanmerking te komen diende een Ethiopiër lid te zijn van (één van de partijen binnen) het EPRDF. Partijleden kregen bijvoorbeeld eerder grondstoffen voor hun bedrijf dan niet-leden.[14] Het *US Department of State* (USdoS) signaleerde dat universiteitsstudenten die loyaal waren aan de EPRDF werden voorgetrokken bij post-graduate programma's en bij sollicitaties. Hoogleraren en docenten die geen lid van het EPRDF waren, werden vaker overgeplaatst naar onaantrekkelijke posten en gepasseerd voor promotie.[15]

Het Master Plan
Het *Addis Ababa Integrated Development Master Plan* (het *Master Plan*), zorgde er in 2014 voor dat mensen in de deelstaat Oromia de straat opgingen om te demonsteren. Het plan behelsde een uitbreiding van de stadsgrenzen van Addis Abeba ten koste van de omliggende Oromia regio. Boeren zouden hun land verliezen en bewoners van het beoogde gebied voor de uitbreiding zouden door het Master Plan gedwongen worden huis en haard te verlaten.[16]

Tussen april en juni 2014 traden veiligheidstroepen op tegen studenten en anderen die tegen het Master Plan demonstreerden. Hierbij werd traangas gebruikt en met scherp geschoten. Tientallen demonstranten kwamen om het leven en duizenden personen werden gearresteerd.[17] Volgens *Amnesty International* (AI) verklaarde de oppositiepartij *Oromo Federalist Congress* (OFC) dat er onder de arrestanten tussen de 350 en 400 partijleden zaten.[18]

Escalatie van protestacties
In november 2015 escaleerde het geweld in Oromia toen de overheid de nieuwe plannen over de voorgestelde uitbreiding van de hoofdstad bekend maakte.[19] De protesten zorgden ervoor dat de Ethiopische autoriteiten begin 2016 het Master Plan

[10] Amnesty International (AI), *Amnesty International Report 2015/2016 The State of the World's Human Rights*, 2016.
[11] Vlak na de verkiezingen vonden vier vooraanstaande leden van oppositiepartijen op niet natuurlijke wijze de dood (zie ook paragraaf 4.3.7).
[12] The Guardian, *Ethiopia prepares for election with ruling party expecting landslide victory*, 22 mei 2015; The Guardian, *Ethiopia's ruling party wins by landslide in general election*, 22 juni 2015.
[13] Human Rights Watch (HRW), *Dispatches Alarm Bells for Ethiopia's 100% Election victory*, 23 juni 2015.
[14] HRW, *Such a Brutal Crackdown*, juni 2016; USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, 3 maart 2017.
[15] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices*, Ethiopia, 3 maart 2017.
[16] HRW, *Such a Brutal Crackdown*, juni 2016; Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2017.
[17] Addis Fortune, *A Master of Plans*, 11 mei 2014; HRW, *Lethal force against protesters*, 18 december 2015; AI, *Amnesty International Report 2014/2015 The State of the World's Human Rights*, 2015; USDoS, *2015 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, april 2016.
[18] AI, *Amnesty International Report 2014/2015 The State of the World's Human Rights*, 2015.
[19] IPI Global Observatory, *Data Analysis: The Roots of Popular Mobilization in Ethiopia*, 2017.

stopzetten maar daarmee hielden de betogingen niet op.[20] De focus van de demonstranten verplaatste zich naar bredere politieke issues, zoals de marginalisatie van andere etnische groeperingen door de Tigreeërs en de roep om meer autonomie van de regio's.[21]

De protesten en demonstraties bereikten een hoogtepunt in 2016, toen betogers overheidsgebouwen, fabrieken, vrachtwagen en bussen aanvielen en in brand staken. Ook werden buitenlandse (waaronder Nederlandse) en Ethiopische agrarische bedrijven aangevallen en vernield, met name in Oromia en Amhara. Deze bedrijven werden door de demonstranten als verlengstuk van de Ethiopische overheid gezien.[22]

Op 2 oktober 2016 waren miljoenen mensen naar Bishoftu, zo'n veertig kilometer ten zuidoosten van de hoofdstad Addis Abeba, gekomen om het belangrijkste festival voor de Oromo's te vieren, het Irreecha-festival. De spanningen stegen toen toeschouwers anti-regeringsleuzen begonnen te scanderen en het verboden Oromo-gebaar (gekruiste armen in de lucht) maakten. De aanwezige veiligheidstroepen reageerden hierop met traangas en rubberkogels. De toeschouwers sloegen op de vlucht en velen kwamen om het leven in het gedrang en ontstane chaos. De regering maakte na de gebeurtenissen bekend dat ongeveer vijftig personen waren omgekomen, terwijl de oppositie het aantal dodelijke slachtoffers schatte op zevenhonderd.[23] Activisten uit Oromia noemden de week na het Irreecha festival 'de week van woede'.[24]

Noodtoestand
Vlak na de gebeurtenissen tijdens Irreecha braken grote demonstraties uit. Daarop kondigde toenmalig premier Hailemariam Desalegn in oktober 2016 de noodtoestand af die, na een verlenging in maart 2017, tot augustus 2017 zou duren. De feitelijke macht lag tijdens de noodtoestand in handen van een comité van legerofficieren die met name uit Tigray afkomstig waren, de *Command Post*.[25]

De Ethiopische veiligheidstroepen kregen met het uitroepen van de noodtoestand vergaande bevoegdheden en vrijheden van de bevolking werden verder beperkt.[26] De veiligheidstroepen verrichtten duizenden arrestaties zonder dat er een aanklacht aan de arrestatie ten grondslag hoefde te liggen.[27] Na het uitroepen van de noodtoestand keerde de rust vrijwel direct terug, al was het een afgedwongen rust. Duizenden oppositieleiders, studenten, journalisten en bloggers werden gearresteerd en in kampen 'heropgevoed', waarna de meesten na enkele maanden werden vrijgelaten.[28] Een gedeelte van de gevangenen werd strafrechtelijk vervolgd of werd

[20] Al Jazeera, *Oromo protests continue amid harsh crackdown*, 24 maart 2016; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2018.
[21] BBC, *Ethiopian Politician Yonatan Tesfaye guilty of terror charge*, 16 mei 2017.
[22] Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2017; BBC, *Ethiopia protests "Nearly 100 killed" in Oromia and Amhara, 8 augustus* 2016; Vertrouwelijke bron, 12 maart 2018
[23] HRW, *Recent Events and Deaths at the Irreecha Festival in Ethiopia*, 8 oktober 2016; Al Jazeera, *The Oromo protests have changed Ethiopia*, 21-11-2016.
[24] AI, *Ethiopia: Reform Only way out of Mounting Crisis*, 18 oktober 2016.
[25] Addis Standard, *Ethiopia's State of Emergency Command Post claims sweeping success in just three days*, 20 oktober 2016; Vertrouwelijke bron, 10 oktober 2016
[26] Vertrouwelijke bron, 10 oktober 2016
[27] HRW, *State of Emergency Risks New Abuses*, 31 oktober 2016
[28] Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO), *Timeline: Human Rights Situation in Ethiopia*, 21 januari 2016; HRW, *State of Emergency Ends in Ethiopia*, 7 augustus 2017.

onder de antiterrorisme wet (*Anti Terrorism Proclamation*)[29] aangeklaagd (zie paragraaf 1.3).[30]

Deep Reform
Direct na het uitroepen van de noodtoestand kondigde de Ethiopische regering vergaande hervormingen van het bestuursapparaat af, het zogenaamde *Deep Reform*. De hervormingen hielden onder andere een wijziging van het kabinet, het tegengaan van corruptie en het aangaan van een nationale dialoog met de toegestane oppositiepartijen in.[31] De eerste stap was een herschikking van de ministersploeg. Het nieuwe kabinet bevatte voornamelijk technocraten onder wie negen nieuwkomers uit de Oromia regio, het centrum van de protesten.[32]
Ook werden van corruptie verdachte ambtenaren voor het gerecht gebracht en veroordeeld.[33] HRW maakte hierbij de kanttekening dat de hervormingen aan het fundamentele probleem voorbij gingen: het onbestraft laten van het optreden van de veiligheidstroepen waarbij honderden doden gevallen waren.[34]
De Nationale Dialoog tussen het EPRDF en de oppositie verloor twee prominente deelnemers, omdat de oppositiepartijen Medrek en de Blue Party zich uit de dialoog terugtrokken. Zij vonden dat een dialoog alleen mogelijk was als een neutrale onderhandelaar werd toegelaten door de regerende partij.[35]

Regionale Assertiviteit
De politieke crisis en de groeiende assertiviteit van regionale leiders leidden ertoe dat de positie van de EPRDF als regeringscoalitie verzwakte en de positie van de afzonderlijke regionale coalitiepartners sterker werd.[36] Dit bleek ook door toenemende spanningen binnen het EPRDF, waarbij de centrale overheid enerzijds en regionale Oromia/OPDO- en Amhara/ANDM-overheden anderzijds elkaar steeds openlijker de schuld gaven voor de onrust.[37]

De in oktober 2016 aangetreden president van de regio Oromia, Lemma Megersa, heeft met zijn assertieve optreden tegen het EPRDF en daarbinnen het dominerende TPLF, zijn regionale politieke machtsbasis aanzienlijk versterkt. De nieuwe president werd volgens een Ethiopische deskundige lange tijd gewantrouwd door de etnische Oromo. Hij werd gezien als een zetbaas van het EPRDF. Door zich kritisch ten opzichte van het centrale gezag op te stellen en op te komen voor de belangen van de Oromo wist hij echter de Oromo, in en buiten Oromia, aan zich te binden.[38]

Ondanks de wens tot meer autonomie streven de overheden van Oromia en Amhara niet naar afscheiding; daarvoor is de nationale trots van de grote meerderheid van de Ethiopiërs te groot.[39] De Tigrese legerleiding en leiding van de veiligheidsdiensten, die volgens verschillende bronnen de daadwerkelijke macht in

[29] Deze wet die sinds 2011 van kracht is, bevat een zeer ruime definitie van terrorisme, waaronder ook vreedzame uitingen van onvrede of politieke protesten kunnen vallen. Ook kent de wet bepalingen die tegenstrijdig zijn met de grondwet. Zie ook het Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013.
[30] Vertrouwelijke bron, 22 februari 2017; Freedom House e.a., *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017.
[31] HRW, *State of Emergency Ends in Ethiopia*, 7 augustus 2017.
[32] Reuters, *Ethiopia names technocrats, new ministers in reform government*, 1 november 2016.
[33] Vertrouwelijke bron, 9 mei 2017.
[34] HRW, *State of Emergency Ends in Ethiopia*, 7 augustus 2017.
[35] Vertrouwelijke bron, 24 juli 2017; The Reporter, *Politically active*, 10 februari 2018: All Africa, *Ethiopia: Political Parties' Dialogue to Strengthen Democratic Culture,* 2 mei 2017
[36] Vertrouwelijke bron, 12 december 2016.
[37] Vertrouwelijke bron, 11 augustus 2016; Financial Times, *Ethiopia regime struggles to quell growing unrest*, 1 februari 2018
[38] Vertrouwelijke bron, 10 oktober 2017; Vertrouwelijke bron, 27 november 2017; Ethioforum.org, *We Have Wounded the Beast, and That Isn't Enough*, 5 december 2017; http://ethioforum.org/we-have-wounded-the-beast-and-that-isnt-enough-lemma-megersa/ (geraadpleegd op 5 juni 2018)
[39] Vertrouwelijke bron, 10 januari 2018.

handen hadden, zouden een desintegratie van de Ethiopische staat ook nooit toestaan.[40] Ook de veiligheidsdiensten en het leger zijn echter onderhevig aan hervormingen. Het is derhalve volgens sommige bronnen de vraag in hoeverre de Tigrese elite de machtspositie zal houden als de nieuwe premier zijn hervormingen voort zal zetten.[41]

Premier treedt af
Begin 2018 lieten de Ethiopische autoriteiten journalisten en politieke gevangenen vrij. Dit was een geste naar de oppositie, maar de roep om politieke hervormingen en het terugdringen van de etnische marginalisatie hielden hiermee niet op. Vanwege de aanhoudende onrust en de politieke crisis in het land kondigde premier Hailemariam Desalegn in februari 2018 zijn aftreden aan. Een dag na het aftreden van de premier werd opnieuw de noodtoestand afgekondigd. Hierdoor werden de vrijheden van meningsuiting en van vergadering verder beperkt en kregen de veiligheidstroepen vergaande bevoegdheden om personen op te pakken.[42] Als een teken van rebellie stemden 88 parlementsleden, voornamelijk uit de regio Oromia, tegen het uitroepen van de noodtoestand.[43]

Nieuwe premier treedt aan
Begin april 2018 trad een nieuwe premier aan, de Oromo Abiy Ahmed Ali. De regering hoopte met het aantreden van een Oromo de spanningen in het land terug te dringen. Bij zijn inauguratie sprak de nieuwe premier zijn verontschuldigingen uit voor het optreden van de autoriteiten de afgelopen jaren waarbij demonstranten waren omgekomen. Hij riep op tot eenheid en het aangaan van de dialoog met oppositiegroeperingen. Hij beloofde ook het internet weer te laten werken. Vlak na het aantreden van de nieuwe premier sloot de Maekelawi gevangenis begin april 2018 daadwerkelijk zijn deuren nadat de voormalig premier de sluiting in januari al aangekondigd had.[44]

Met de populaire regionale president Megersa en de nieuwe premier Abiy Ahmed leek de OPDO binnen het EPRDF ten koste van het TPLF aan macht gewonnen te hebben. Critici zien Abiy Ahmed als een product van het zittende politieke systeem. Als tiener trad hij toe tot het EPRDF. Hij was zijn hele carrière aan de partij verbonden. Sommigen van zijn mentoren binnen de partij waren prominente TPLF'ers, aldus een politiek analist.[45]

Premier Abiy heeft de eerste maanden na zijn inauguratie een grote hoeveelheid aan hervormingen aangekondigd en deels ook doorgevoerd. Duizenden politieke gevangenen werden vrijgelaten. In het buitenland verblijvende oppositieleden kregen amnestie en media kanalen als ESAT en OMN zijn niet langer verboden. Internetrestricties op honderden nieuwssites uit de diaspora werden opgeheven.[46] Op 5 juni 2018, twee maanden eerder dan gepland, hief het Ethiopische parlement de noodtoestand op die na het aftreden van premier Hailemariam was afgekondigd.[47]

[40] Vertrouwelijke bron, 16 maart 2018; Addis Standard, *Ethiopia is grappling with heightened risk of state collapse, it is time for orderly transition*, 27 september 2017.
[41] Borkena, *Prime minister Abiy Ahmed talking military reform, intends building navy,* 1 juni 2018; Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018l; The Guardian, *'These changes are unprecedented': how Abiy is upending Ethiopian politics*, 8 juli 2018.
[42] The New York Times, *Amid Turmoil, Ethiopia's Premier Resigns*, 16 februari 2018.
[43] The Economist, *A charismatic young leader tries to calm ethnic tension in Ethiopia,* 7 april 2018.
[44] The Washington Post, *Ethiopia closes notorious prison as internet service returns*, 6 april 2018.
[45] The Economist, *A charismatic young leader tries to calm ethnic tension in Ethiopia*, 7 mei 2018; Al Jazeera, *A blessing in disguise for Ethiopia's Abiy Ahmed*, 15 april 2018.
[46] BBC, *Abiy Ahmed becomes Ethiopia's prime minister*, 27 juni 2018
[47] Africa News, *Ethiopia's parliament lifts state of emergency: state media*, 5 juni 2018.

Premier Abiy opende de deur naar aartsvijand Eritrea door aan te kondigen dat Ethiopië bereid was de omstreden plaats Badme aan Eritrea terug te geven. Op 9 juli 2018 tekende Abiy met de Eritrese president Isaias Afwerki een verdrag waarmee ze verklaarden dat er een einde was gekomen aan de 'staat van oorlog' tussen beide landen en dat ze onder andere de verbroken diplomatieke banden weer zouden aanhalen (zie paragraaf 1.4.1).[48]

Op 23 juni 2018 vond in Addis Abeba een massale manifestatie plaats waarbij zeker een miljoen Ethiopiërs hun solidariteit met de nieuwe president vierden. Zelfs een granaataanslag op Abiy, waarbij twee doden vielen, had volgens een ooggetuigenverslag geen invloed op de feestelijke sfeer van de menigte.[49]

1.2 De Ethiopische oppositie

1.2.1 Legale oppositiepartijen

Hoewel de oppositiepartijen na de verkiezingen van 2015 hun laatste zetel in het parlement verloren, worden Medrek, de Blue Party en de *All Ethiopian Unity Party* (AEUP) gezien als de meest prominente legale oppositiepartijen.[50] Vanwege de repressie door het EPRDF en de onderlinge verdeeldheid van de legale oppositiepartijen was de invloed van deze partijen minimaal.[51] Met de hervormingen van de laatste tijd en het vrijlaten van oppositieleiders, waar voormalig premier Hailemariam al mee begonnen was, is er volgens bronnen meer ruimte voor de oppositie gecreëerd.[52]

Ethiopian Federal Democratic Unity Forum (Medrek)

Medrek is in 2008 opgericht en is een parapluorganisatie waar verschillende politieke partijen, in het verleden in verschillende samenstelling, onder hangen zonder daarbij een duidelijke eenduidige politieke lijn te hebben, anders dan de wens om meer democratie.[53] Medrek komt oorspronkelijk voort uit de *United Ethiopian Democratic Forces* (UEDF). Deze partij was eveneens een partij die uit meerdere partijen bestond. De UEDF was niet gekant tegen het etnisch-federalisme van de Ethiopische staat, maar stelde wel de dominantie van het EPRDF, en daarmee het TPLF, ter discussie.[54]

Ten tijde van de verkiezingen van 2015 bestond Medrek uit vier partijen, waaronder de *Oromo Federalist Congress* (OFC), *Sidama Liberation Movement* (SLM), *Union of Tigreans for Democracy and Sovereignty* (Arena) en de *Ethiopian Social Democracy-Southern Ethiopia People's Democratic Union,* sinds 2017 *Ethiopian Social Democratic Party* (ESDP).[55] Een andere oppositiepartij, de *Union for Democracy and Justice* (UDJ), die terug wilde naar een meer gecentraliseerde eenheidsstaat, heeft

[48] Al Jazeera, *Ethiopia's Abiy says he wants to quickly roll out Eritrea deal*, 10 juli 2018.

[49] Het was aan het einde van de verslagperiode nog onbekend wie achter de aanslag zat. Premier Abiy kan op veel steun rekenen onder de Ethiopische bevolking voor of vanwege? zijn hervormingen. Er zijn echter elementen binnen het EPRDF, met name binnen het TPLF, die deze ontwikkelingen met argusogen bekijken omdat aan hun machtspositie getornd wordt: France24, *Police make arrests after deadly attack on PM rally in Ethiopia's capital*, 25 juni 2018; Vertrouwelijke bron, 24 juni 2018; Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.

[50] Vertrouwelijke bron, 21 juli 2017; Vertrouwelijke bron, 26 april 2018; The Reporter, *AEUP, Blue call for the establishment of a national dialogue*, 24 februari 2018; AI, *Amnesty International Report 2015/2016 The State of the World's Human Rights*, 2016.

[51] The Reporter, *Medrek calls for unity of opposition block*, 17 september 2016

[52] Bloomberg, *Opposition Party Sees Opening as Ethiopian Government Vows Changes,* 8 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 20 juni 2018.

[53] The Reporter, *Medrek calls for unity of opposition block*, 17 september 2016.

[54] The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Country Report : Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017.*

[55] The Reporter, *Medrek calls for unity of opposition block*, 17 september 2016; The Reporter, *Medrek elects new president*, 22 juli 2017.

korte tijd deel uitgemaakt van Medrek, maar die verbintenis was vóór de verkiezingen van 2015 weer verbroken.[56]

Medrek is een nationale partij, maar heeft veel aanhang in Oromia dankzij het OFC van de voorzitter Merera Gudina die tevens vicevoorzitter van Medrek is.[57] Merera Gudina was vanaf eind 2016 tot begin 2018 gedetineerd, omdat hij zich in samenzijn van de voorzitter van de verboden oppositiepartij Patriotic Ginbot 7, Berhanu Nega, voor het Europese Parlement in Brussel tegen de mensenrechtensituatie in Ethiopië had uitgesproken.[58]

De Blue (Semayawi) Party
De Blue Party is in 2012 opgericht en richt zich volgens bronnen voornamelijk op de jeugd.[59] De partij staat voor een Ethiopië waar alle democratische rechten worden gerespecteerd en de rechtstaat goed functioneert.[60] Partijvoorzitter Yilkal Getnet[61] heeft gezegd dat de partij de wens vertegenwoordigt van zeventig procent van de bevolking onder de 35 jaar. Die wil een einde aan de overheersende linkse, etnocentrische ideologie, die het politieke denken van het land al decennia heeft beïnvloed, aldus Yilkal Getnet.[62]

De Blue Party wil over etnische, linguïstische, regionale en religieuze lijnen heen stappen. Volgens Amnesty International (AI) heeft de Blue Party zich uitgesproken tegen de gevangenschap van oppositieleden en journalisten en ook tegen de onderdrukking van de vreedzame moslim protestbeweging en de detentie en vervolging van sleutelfiguren van deze beweging. Hoewel de partij de moslim beweging steunt, zegt de Blue Party seculier te zijn en geen islamistische agenda te hebben.[63]

All Ethiopian Unity Party
In 2017 ging de Blue Party een samenwerkingsverband aan met de *All Ethiopian Unity Party* (AEUP).[64] De AEUP wordt omschreven door een hoogleraar aan een Franse universiteit, die is geïnterviewd door de Canadese *Immigration and Refugee Board*, als de historische partij van de liberalen, ideologisch gekant tegen het EPRDF en daarmee de moederpartij van vele andere oppositiepartijen die later zijn opgericht.[65] De partij was voornamelijk gericht op de mobilisatie van de Amhara's in de Amhara regio. Na de verkiezingen van 2010 en 2015 is de partij steeds kleiner geworden.[66]

De partij is, in tegenstelling tot de Blue Party, een van de vijftien nationale oppositiepartijen die tijdens de verslagperiode in het kader van de Nationale Dialoog met het EPRDF over democratische hervormingen heeft onderhandeld. In een interview zegt de voorzitter van de AEUP, Bezabih Demessie, dat dit geen probleem voor de samenwerking met de Blue Party hoeft te zijn. Het idee is niet alleen om

[56] De enige zetel die de oppositie tot 2015 in het parlement bezette, werd ingenomen door een lid van de UDJ.
[57] The Ethiopian Herald, *Rule of Law Leaves No Room for Impunity*, 4 december 2016.
[58] Al Jazeera, *Oromo opposition leader arrested*, 1 december 2016.
[59] De naam Blue zou een verwijzing zijn naar de blauwe spijkerbroeken die de Ethiopische jeugd voornamelijk draagt. De kleur kan ook voor eenheid, vrede en hoop staan. Een bron noemt de Blauwe Nijl die in de Ethiopische hooglanden ontspringt als een mogelijk symbool voor de kleur blauw.
[60] NPR, *Morning Addition Ethiopia's Blue Party Tries To Reacquaint Nation With Dissent*, 10 maart 2015.
[61] Andere schrijfwijzen van zijn naam zijn: Yilkil Getnet, Yilekal Getachew en Yenekal Getinet.
[62] Voice of America (VOA), *Opposition protest could mark change in Ethiopian policy*, 3 June 2013.
[63] AI, *Ethiopia: End of stifling of peaceful protests*, 5 September 2013.
[64] The Reporter, *Politically active*, 10 februari 2018.
[65] Refworld, Immigration and Refugee Board of Canada, *Ethiopia: Treatment of Ethnic Amharas; the All Ethiopian Unity Party (AEUP), including treatment of its members and supporters by authorities (2014-November 2016)*, 21 november 2016.
[66] Idem.

samen te werken, maar om in de toekomst eventueel tot een alliantie te komen of om zelfs samen te gaan. De onderhandelingen dienaangaande waren begin 2018 nog gaande.[67]

1.2.2 Illegale gewapende oppositiepartijen

HRW schreef in een rapport uit juni 2016 dat Ethiopië vijf organisaties als terroristisch had aangemerkt. Het betrof *Al-Qaeda, Al-Shabaab*, het *Ogaden National Liberation Front* (ONLF), het *Oromo Liberation Front* (OLF) en *Patriotic Ginbot 7* (PG7). Daar waar het bij de eerste twee om buitenlandse of internationale organisaties ging, waren de laatste drie van Ethiopische bodem en hebben ze een binnenlandse agenda.[68]

In het kader van de hervormingen van premier Abiy keurde het Ethiopische parlement begin juli 2018 unaniem een voorstel goed om het ONLF, het OLF en PG7 van de nationale lijst met terroristische organisaties te schrappen.[69]

Ogaden National Liberation Front

Het ONLF vecht voor autonomie van de Somalische bevolking in de Ogaden regio in de Somali Regional State (SRS). De groepering beschikt over bases in de Ogaden, maar volgens een rapport van het *Rift Valley Institute* zou het ONLF als gevolg van de offensieve activiteiten van een paramilitaire organisatie, de Liyu Police,[70] veel van haar strijders hebben teruggetrokken naar het gebied rond Garissa en de vluchtelingenkampen (zoals Dadaab) in Kenia.[71]

Volgens een VN-rapport zou het ONLF in 2013 de beslissing hebben genomen bases te verplaatsen naar door *Al-Shabaab* gecontroleerd gebied in Somalië. De Ogaden is overwegend islamitisch, maar de samenwerking tussen het ONLF en Al-Shabaab komt voort uit pragmatische overwegingen en niet zozeer uit ideologische of religieuze.[72] Door de (logistieke) samenwerking kan het ONLF zich makkelijker door Somalië bewegen. Op haar beurt zou Al-Shabaab gebruik maken van logistieke steun van het ONLF bij operaties in het grensgebied tussen Ethiopië en Somalië.[73] Het ONLF ontkende in september 2017 elke relatie met de Somalische terroristische beweging en zei zelf slachtoffer van Al-Shabaab te zijn.[74]

Het ONLF voerde de afgelopen jaren *hit-and-run* aanvallen uit op militaire konvooien en soms ook in steden, maar was niet in staat om gebieden of steden blijvend te bezetten. Volgens analisten is de positie van het ONLF de afgelopen jaren politiek verzwakt.[75] Het ONLF vertegenwoordigt slechts een deel van de bevolking en heeft zwaar geleden onder de acties van de Liyu Police.[76]

[67] The Reporter, *Politically active*, 10 februari 2018.
[68] HRW, *"Such a brutal crackdown," Killing and Arrests in response to Ethiopia's Oromo Protests*, juni 2016.
[69] Al Jazeera, *Ethiopia removes OLF, ONLF and Ginbot 7 from terror list*, 5 juli 2018
[70] De Ethiopische autoriteiten creëerden de *Liyu* ("speciaal" in Amhaars) *Police* in 2007, toen het gewapende conflict tussen het ONLF en de regering escaleerde. Al snel werd deze paramilitaire organisatie een prominent instrument tegen het ONLF. De Liyu Police valt onder de president van de Somali Regional State, Abdi Mohammed Omar, bijgenaamd "Abdi Illey" en bestaat uit etnische Somali, voornamelijk van clans uit de Ogaden die het ONLF niet steunen.
[71] Rift Valley Institute, *Talking Peace in the Ogaden. The search for an end to conflict in the Somali Regional State in Ethiopia,* juni 2014.
[72] Idem.
[73] UN Security Council, *Letter dated 10 October 2014 from the Chair of the Security Council* Committee *pursuant to resolution 751 (1992*), 10 oktober 2014.
[74] UNPO, *Ogaden: ONLF in a Stranglehold: In Between Security Rationale and Reality*, 11 september 2017
[75] OPride, *Oromo-Somali conundrum: Can Ethiopia tame the Liyu police?,* 23 september 2016
[76] Rift Valley Institute, *Talking Peace in the Ogaden. The search for an end to conflict in the Somali Regional State* in Ethiopia, juni 2014: Hoewel het ONLF zegt op te komen voor alle inwoners van de Somali-regio, wordt de partij vooral gesteund door Ogadeni, die veertig tot vijftig procent van de bevolking uitmaken. Het overgrote deel van de niet-Ogadeni in de Somali Regio staat afwijzend tegenover de aspiraties van het ONLF: zie ook Thematisch Ambtsbericht Ogaden, oktober 2015.

VOA News maakte begin februari 2018 melding van een ontmoeting tussen een ONLF-delegatie en Ethiopische overheidsfunctionarissen in de Keniase hoofdstad Nairobi. Deze ontmoeting zou in het teken hebben gestaan van een poging tot hernieuwde vredesonderhandelingen. Eerder waren deze stukgelopen.[77]

Oromo Liberation Front
Het OLF maakte begin jaren negentig kort deel uit van de door de EPRDF-coalitie geleide overgangsregering. Door spanningen met de dominante partij binnen de coalitie, het TPLF, verliet het OLF in 1992 de regering. Volgens een rapport van AI heeft het OLF, en de militaire tak het Oromo Liberation Army (OLA) sindsdien een strijd gevoerd tegen de EPRDF voor zelfbeschikking van de Oromo.[78] In de missieverklaring van het OLF staat dat het onvervreemdbare recht op nationale zelfbeschikking van het Oromo volk het fundamentele doel van de organisatie is.[79] Om dit doel te bereiken nam het OLF de wapenen tegen de Ethiopische overheid op (zie ook paragraaf 2.4.2).

Volgens een Ethiopische overheidsfunctionaris waren 'anti-vrede elementen', zoals het OLF, medeverantwoordelijk voor de protesten in Ethiopië de afgelopen jaren. Zij zouden in de protestbeweging zijn geïnfiltreerd en de ontevreden jeugd aangezet hebben om de straat op te gaan.[80]

Organisaties als HRW en AI stelden dat de Ethiopische autoriteiten vaak willekeurig Oromo arresteerden en van lidmaatschap van het OLF beschuldigden zonder dat daar bewijs voor was.[81] Op de website van *Global Security* staat dat het OLF veel steun krijgt van de Oromo bevolking in Oromia, maar ook van de Oromo in de diaspora.[82]

In een persbericht van april 2018 zei het OLF nog steeds open te staan voor onderhandelingen met de Ethiopische regering opdat er een geweldloze oplossing voor het conflict gevonden kan worden.[83] Op 12 juli 2018 kondigde het OLF een eenzijdig staakt-het-vuren af als antwoord op het besluit van de Ethiopische regering de groepering van de lijst met terroristische groeperingen te schrappen.[84]

Patriotic Ginbot 7 for Unity and Democratic Movement
De *Patriotic Ginbot 7 for Unity and Democratic Movement* (AGUDM of PG7) werd in 2015 opgericht door het samengaan van de militaire takken van de in Eritrea gestationeerde *Ethiopian People's Patriotic Front* (EPPF), ook bekend als *Arbegnoch Ginba*r, en *Ginbot 7*.[85] Toentertijd was Ginbot 7 net getransformeerd van een geweldloze politieke oppositie beweging met haar basis in de VS naar een gewapende rebellengroep die onderkomen in Eritrea had gevonden. De leider van Ginbot 7 Berhanu Nega reisde in juli 2015 naar de Eritrese hoofdstad Asmara alwaar hij het leiderschap van PG7 op zich nam.[86]

[77] VOA News, *Ethiopia Opens Three-Day talks with Somali rebels*, 11 februari 2018.
[78] AI, *'Because I am Oromo' Sweeping Repression in the Oromia Region of Ethiopia*, oktober 2014.
[79] http://oromoliberationfront.org/english/mission/ (geraadpleegd op 17 april 2018).
[80] Vertrouwelijke bron, 10 oktober 2016; Acled, *Country report: Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017.*
[81] HRW, *Lethal force against protesters*, 22 oktober 2015; AI, *'Because I am Oromo' Sweeping Repression in the Oromia Region of Ethiopia* , oktober 2014.
[82] Globalsecurity.org, *Oromo Liberation Front*, 9 augustus 2016; https://www.globalsecurity.org/military/world/para/olf.htm (geraadpleegd op 17 april 2018).
[83] OLF, *OLF's Position on the Solution to the current Political Crisis in Ethiopia*, 5 april 2018.
[84] The Washington Post, *Rebels in Ethiopia declare a cease-fire*, 13 juli 2018.
[85] https://hornaffairs.com/category/organization/ginbot-7/ (geraadpleegd op 17 april 2017).
[86] Bloomberg, *Ethiopia Opposition Head to Run Campaign From Eritrea*, 24 juli 2015.

Daar waar het ONLF en het OLF etnisch/regionaal georiënteerd zijn, heeft PG7 zich de omverwerping van het nationale EPRDF-bewind tot doel gesteld.[87] In een interview zegt de woordvoerder van de organisatie dat een herstel van de democratie in Ethiopië het voornaamste doel is.[88]

De Ethiopische regering beschuldigde PG7, net zoals het OLF, ervan in de protestbeweging geïnfiltreerd te zijn en derhalve medeverantwoordelijkheid te dragen voor de onlusten die het land sinds 2014 teisterden. PG7 voerde haar militaire acties voornamelijk in de regio's Tigray en (het noorden van) Amhara uit.[89] De VN was echter van mening dat de organisatie en haar acties niet een kritieke dreiging voor de staat Ethiopië vormden.[90]

PG7 verklaarde in juni 2018 dat het Eritrea zou willen verlaten en naar Ethiopië wilde terugkeren om de strijd vreedzaam voort te zetten. De leider van de organisatie, Berhanu Nega, die diezelfde maand gratie van de Ethiopische overheid had gekregen, zei dat de hervormingen van de nieuwe premier de aanzet hiervoor waren geweest. De organisatie zei de gewapende strijd te zullen staken en naar Ethiopië terug te keren als Abiy zou doorgaan met hervormingen en repressieve wetgeving zou schrappen.[91]

Overige illegale (gewapende) oppositiebewegingen:

People's Alliance for Freedom and Democracy
Na een tweedaagse meeting in de Noorse hoofdstad Oslo hebben het ONLF, het OLF, de *Benishangul People's Liberation Movement* (BPLM), de *Gambella People's Liberation Movement* (GPLM) en het *Sidama National Liberation Front* (SNLF) in oktober 2015 de *People's Alliance for Freedom and Democracy* (PAFD) opgericht.[92] Deze organisatie zegt de vreedzame pogingen van de deelnemende etnische groeperingen te willen verenigen om zodoende de "aanhoudende en ernstige schending van de mensenrechten door opeenvolgende Ethiopische regeringen te willen stoppen".[93] Na de oprichting van de partij zijn echter geen noemenswaardige activiteiten van de PAFD vernomen.[94]

Benishangul People's Liberation Movement
De BPLM is een gewapende Ethiopische oppositiegroepering uit de Benishangul Gumuz regio in Noordwest-Ethiopië. De organisatie was in 2005 en 2012 tot een vredesverdrag met de Ethiopische autoriteiten gekomen.[95]

[87] In augustus 2016 toen de demonstraties zich van Oromia over Amhara uitspreidden, ondertekende PG7 een *Memorandum of Understanding* met het recent gevormde Oromo Democratic Front (ODF), een onafhankelijke politieke partij die door voormalige leiders en aanhangers van het OLF wordt geleid. De twee groeperingen riepen alle democratische en gewapende groepen op zich te verenigen en de regering, gedomineerd door het TPLF,te verwijderen: Tesfa News, *Patriotic Ginbot 7 (PG7), Oromo Democratic Front (ODF) Formed an Alliance*, 12 August 2016.

[88] VOA, *Listen to report with spokesman of Ginbot 7 Movement for Unity and Democracy*, 25 juli 2015, https://www.voanews.com/a/2878411.html (geraadpleegd op 17 april 2017).

[89] https://hornaffairs.com/category/organization/ginbot-7/ (geraadpleegd op 17 april 2017); Vertrouwelijke bron, 5 december 2016.

[90] United Nations Security Council (UNSC), *S/2017/925 Security Council*, 6 november 2017.

[91] Africa News, *Exiled Ginbot 7 seeks to return and pursue 'a peaceful struggle' in Ethiopia*, 21 juni 2018; Al Jazeera, *Ethiopia removes OLF, ONLF and Ginbot 7 from terror list*, 5 juli 2018.

[92] UNPO, *Welcomes the Founding of Peoples Alliance for Freedom and Democracy (PAFD)*, 26 oktober 2015.

[93] Idem.

[94] TesfaNews, *People's Alliance for Freedom and Democracy (PAFD): The Long Anticipated Alliance*, 27 juni 2016.

[95] Sudan Tribune, *Ethiopian rebel group ends arms struggle, returns home*, 8 juni 2013: Het laatste verdrag hield onder andere in dat de beweging de Ethiopische grondwet zou aanvaarden en daarmee de wapenen neer zou leggen. Hierop zouden de Ethiopische autoriteiten leden van de rebellenbeweging niet vervolgen en hen helpen weer op te gaan in de Ethiopische maatschappij.

Echter, na een periode van inactiviteit vonden er begin 2017 gevechten plaats tussen de BPLM en regeringstroepen in de Benishangul Gumuz regio. Bij een aanval op de *Grand Ethiopian Renaissance Dam* (GERD)[96] begin maart 2017 wist het Ethiopische leger dertien leden van de BPLM te doden, aldus een woordvoerder van de Ethiopische regering. De strijders zouden vanuit Eritrea de grens met Ethiopië zijn overgestoken. Zeven andere strijders waren naar het naburige Soedan gevlucht maar de autoriteiten van dit land hebben hen aan Ethiopië uitgeleverd, aldus de regeringswoordvoerder.[97] De Eritrese minister van Informatie Yemane Gebremeskel ontkende in een twitterbericht dat er enige link tussen Eritrea en de BPLM bestond. Hij stelde nog nooit van de groepering gehoord te hebben.[98]

In de zomer van 2017 besloot de BPLM toenadering te zoeken tot de Ethiopische regering en zijn basis in Eritrea te verlaten. Op 30 juni 2017 trokken alle negentig BPLM-strijders in Eritrea naar de grens met Soedan (onderweg werden vier BPLM-strijders gedood tijdens schermutselingen met het Eritrese leger) en kwamen op 1 juli 2017 in Gedaref in Soedan aan. Vanuit daar reisden zij door naar Ethiopië.[99]

In een interview met de voormalige leider van de BPLM Abdulwahab Mehadi Issa, in Addis Abeba, zei deze dat de BPLM had besloten om Eritrea te verlaten en om naar Ethiopië terug te keren vanwege een meningsverschil met de regering van Eritrea over het te voeren beleid in Ethiopië. De BPLM zou, volgens Abdulwahab, voorstander zijn van de ontwikkeling van de Benishangul Gumuz regio, terwijl de Eritrese regering in heel Ethiopië destabilisering nastreefde.[100]

Gambella People's Liberation Movement en Sidama National Liberation Front
De GPLM en het SNLF zijn bewegingen die, zoals de namen reeds doen vermoeden, respectievelijk voor de belangen van de regio Gambella en de deelregio Sidama binnen de SNNPR opkomen. Beide organisaties zijn in de verslagperiode niet zozeer door (militaire) acties tegen Ethiopische belangen in de publiciteit gekomen, maar eerder vanwege hun alliantie met de PAFD.[101]

Tigray People's Democratic Movement
De *Tigray People's Democratic Movement* (TPDM), ook wel 'Demhit' genaamd, werd in 2001, direct na het beëindigen van de grensoorlog tussen Eritrea en Ethiopië, opgericht, toen Asmara besloot om de oorlog door middel van de steun aan lokale gewapende groeperingen voort te zetten. De VN verwijst derhalve naar Eritrea als direct betrokken bij de oprichting van de beweging.[102]

De meeste leden van de TPDM komen uit de regio Tigray. Daar waar Ethiopische overheidsfunctionarissen zeggen dat de TPDM voornamelijk uit voortvluchtigen en huurlingen bestaat, omschrijft het VN-rapport hen als 'dissidenten van het TPLF'.[103] De leider van de TPDM, Mola Asgedom, is in september 2015 met ongeveer achthonderd strijders van Eritrea naar Ethiopië uitgeweken. De gewapende strijd had volgens Asgedom geen zin meer. Sinds het overlopen van Mola Asgedom is de

[96] De GERD is nog in aanbouw, maar na afronding zal het de grootste waterkrachtcentrale van Afrika zijn.
[97] Sudan Tribune, *Ethiopia thwarts attack on Nile dam, Sudan apprehended 7 attackers*, 2 maart 2017; Africa News, *Ethiopia says planned attack on flagship dam project foiled*, 2 maart 2017.
[98] Bloomberg, *Eritrea Denies Knowing Group Linked to Ethiopian Dam Plot*, 2 maart 2017; Sudan Tribune, *Eritrea denies targeting Ethiopia's Nile dam with Egypt*, 28 mei 2017.
[99] UNSC, S/2016/920 Security Council, 31 oktober 2016. UNSC S/2017/925, 6 november 2017.
[100] UNSC, S/2017/925 Security Council, 6 november 2017.
[101] UNPO, *Welcomes the Founding of Peoples Alliance for Freedom and Democracy (PAFD)*, 26 oktober 2015.
[102] UNSC, *S/2016/920 Security Council*, 31 oktober 2016
[103] Horn Affairs, *UN report: Eritrea-backed rebel TPDM has tens of thousands fighters*, 20 oktober 2014.

TPDM behoorlijk versplinterd en staat het op zeer slechte voet met de regering van Eritrea.[104]

Afar People's Liberation Movement en de Amhara Democratic Force Movement
De *Afar People's Liberation Movement* (APLM) en de *Amhara Democratic Force Movement* (ADFM) kenmerkten zich tijdens de verslagperiode evenmin door militaire acties tegen de Ethiopische regering, maar gingen net als de GPLM en SNLF een verbintenis met andere (gewapende) oppositiegroeperingen aan. In september 2015 maakten openbare bronnen melding van het samengaan van de TPDM, PG7, APLM en ADFM onder de leiding van de voorman van AGUDM Berhanu Nega. De leider van de TPDM Mola Asgedom werd zijn plaatsvervanger die zoals eerder vermeld kort daarna toenadering tot de Ethiopische autoriteiten zocht.[105]

Qeerroo
De *Qeerro,* ook wel *Qubee*-generatie genoemd, is een ondergrondse jeugdbeweging die naar verluidt de Oromo-gemeenschap mobiliseert.[106] Qeerroo is een pressiegroep van Oromo jongeren, voor zover bekend zonder een duidelijke leider of organisatiestructuur.[107] De groep geniet steun van activisten uit de diaspora en zou een achterban hebben van zes miljoen jongeren. Bij het uitroepen van de noodtoestand in maart 2018 heeft de Qeeroo gedreigd om tot (gewelddadige) acties te komen, als de regering de beslissing niet binnen tien dagen zou intrekken. Voor zover bekend heeft de beweging de daad niet bij het woord gevoegd.[108] De door de Qeerroo georganiseerde protesten en stakingen in begin 2018 zijn instrumenteel geweest voor de verkeizing van Abiy tot minister president. De druk van die protesten was een grote steun in de rug voor de verkiezing van Abiy Ahmed. Qeerroo was prominent aanwezig op de pro-Abiy demonstratie van 23 juni 2018.[109]

1.3 Anti-regeringsprotesten vanaf het najaar van 2015 en uitroepen noodtoestand

Het Master Plan
De protesten in Oromia begonnen in 2014 naar aanleiding van het Master Plan (zie 1.1.). In het begin waren het veelal studenten en werkloze afgestudeerden die de straat opgingen om tegen het plan te demonstreren. De Ethiopische regering noemde de demonstranten, die door HRW en AI als vreedzaam werden betiteld, 'terroristen' en zette veiligheidstroepen in.

In november 2015 gingen de mensen in Oromia massaal de straat op, toen nieuwe projecten voortvloeiend uit het Master Plan bekend gemaakt werden. De demonstranten waren in het begin voornamelijk studenten. De studenten kregen steun van jonge boeren, veelal zoons van boeren die hun land waren kwijtgeraakt, en andere bewoners van Oromia. De protesten verspreidden zich over de regio.[110]

[104] Al Jazeera, *Ethiopia says 800 'Eritrea-backed' fighters surrender*, 17 september 2015.
[105] TesfaNews, *Four Ethiopian Armed Groups merge*, 7 september 2015; Ethiopian News, *Eritrea rolls out a new Ethiopian opposition party made from old terror groups*, 2 april 2016.
[106] The Conversation, *Why the Oromo protests mark a change in Ethiopia's political landscape?,* 14 augustus 2016.
[107] De eerste vermelding van de Qeerro dateert uit 2011 toen de jongerenbeweging op internet een missiestatement plaatste: https://qeerroo.files.wordpress.com/2011/04/oromo-youth-finl-dhuma.pdf (geraadpleegd op 24 juli 2018).
[108] Vertrouwelijke bron, 12 maart 2018.
[109] Vertrouwelijke bron, 26 juni 2018.
[110] AI e.o. *Ethiopia: end use of counter-terrorism law to persecute dissenters and opposition members*, 2 juni 2016; HRW, *Lethal force against protesters*, 18 december 2015.

Na het hardhandige optreden van de veiligheidstroepen, waarbij volgens ooggetuigen de veiligheidstroepen gericht op de menigte schoten en demonstranten mishandelden en arresteerden, wierpen de demonstranten wegversperringen op.[111] Hoewel de demonstraties in het begin met name een vreedzaam karakter hadden, werden ze als reactie op het optreden van de veiligheidstroepen aan het einde van 2015 en in de loop van 2016 steeds gewelddadiger. De demonstranten vielen ook agrarische bedrijven aan, zowel van Ethiopiërs als van buitenlanders. Deze bedrijven werden gezien als exponent van de regering en sommige werden geplunderd en vernield.[112]

De Noodtoestand
De betogingen bleven niet beperkt tot Oromia; ook in andere delen van Ethiopië gingen demonstranten de straat op vanwege de politieke en economische marginalisatie, zoals bijvoorbeeld in de regio Amhara.[113]
In de zomer van 2016 waren er bijvoorbeeld demonstraties in Amhara, die uit solidariteit met de Oromo waren georganiseerd, maar ook voortkwamen uit het ongenoegen van de Amhara's.[114] In deze regio was, zoals eerder in Oromia, een landgeschil een directe aanleiding voor de bevolking om de straat op te gaan.[115] Die zomer vielen er honderden doden bij confrontaties tussen demonstranten en veiligheidstroepen (zie paragraaf 2.2.2).[116]

Vlak na de gebeurtenissen tijdens het Irreecha-festival (zie paragraaf 1.1) en vanwege de aanhoudende onrust in het land, kondigde de Ethiopische regering op 9 oktober 2016 de noodtoestand af. Met de noodtoestand kregen veiligheidstroepen en het leger vergaande bevoegdheden inzake het gebruik van geweld, en het aanhouden en fouilleren van personen. De regering blokkeerde het internet, legde sociale media aan banden, verbood protesten, sloot kranten en andere media, waaronder de *Addis Standard*, en legde de politieke vrijheid vergaande restricties op.[117]

De genomen maatregelen bleken hun vruchten af te werpen: gewelddadige protesten en grote aantallen dodelijke slachtoffers bleven uit na het uitroepen van de noodtoestand. Deze relatieve rust bracht echter wel drastische beperkingen in de vrijheden van de Ethiopische bevolking met zich mee en er werden duizenden arrestaties verricht.[118] Hier en daar waren nog studentenprotesten in Oromia. In Amhara vonden kort na het uitroepen van de noodtoestand schermutselingen plaats tussen het Ethiopische leger en strijders van de gewapende oppositiebeweging PG7.[119]

Op 15 maart 2017 maakten de Ethiopische autoriteiten bekend dat ze de noodtoestand met vier maanden zouden verlengen met dien verstande dat een aantal maatregelen werd versoepeld of beëindigd. De Command Post kon niet langer lukraak personen arresteren of huiszoekingen zonder bevelschrift uitvoeren. Verder werden de avondklok en sommige restricties op de media opgeheven.[120] Op 4

[111] HRW, *Lethal force against protesters*, 18 december 2015.
[112] Reformatorisch Dagblad, *Vernielingen Ethiopië waren ,,verschrikkelijk dom"*, 16 november 2016; Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2017.
[113] Vertrouwelijke bron, 11 augustus 2016.
[114] Oromia en Amhara zijn que bevolkingsgrootte de twee grootste regio's in Ethiopië, respectievelijk rond de 35% en 27% van de bevolking.
[115] Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2017.
[116] BBC, *Ethiopia Protests "Nearly 100 killed in Oromia and Amahara"*, 8 augustus 2016.
[117] Al Jazeera, *The Oromo protests have changed Ethiopia*, 21-11-2016.
[118] Vertrouwelijke bron, 1 november 2016.
[119] Vertrouwelijke bron, 5 december 2016.
[120] HRW, *Ethiopia lifts some state of emergency restrictions*, 16 maart 2017, Al Jazeera, *Ethiopia extends state of emergency by four months*, 30 maart 2017.

augustus 2017 besloot het Ethiopische parlement de noodtoestand op te heffen, omdat volgens de Ethiopische autoriteiten de situatie dusdanig verbeterd was in het land dat de lokale autoriteiten weer zorg voor de veiligheid konden dragen.[121]

Aantal slachtoffers en arrestaties
HRW gaf in december 2015 aan niet het precieze dodental naar aanleiding van de demonstraties vast te kunnen stellen vanwege de beperkte toegang tot de getroffen gebieden.[122] In juni 2016 vermeldde de ngo dat er vermoedelijk vierhonderd Oromo waren omgekomen bij de protesten van november 2015 en dat duizenden anderen waren gearresteerd.[123] AI kwam in juni 2016 met soortgelijke aantallen.[124] De Ethiopische regering trok de cijfers in twijfel en wijdde de doden en vernielingen aan 'gewelddadige' demonstranten.[125]

Na het uitroepen van de noodtoestand in oktober 2016 arresteerden de Ethiopische veiligheidstroepen duizenden personen. Volgens cijfers van de Ethiopische overheid waren dat er ongeveer twintigduizend. De oppositiepartij OFC kwam echter met andere cijfers en meende dat het aantal arrestanten dichter bij de zeventig duizend lag.[126] HRW meent dat het aantal arrestanten ook hoger was dan twintigduizend, maar kwam zelf niet met een inschatting.[127] Begin 2017 liet de Ethiopische overheid ongeveer elfduizend arrestanten vrij. In december 2016 was ongeveer eenzelfde aantal vrijgelaten.[128]

Internationale media schatten het aantal dodelijke slachtoffers van demonstraties in Ethiopië van november 2015 tot november 2016 op twaalfhonderd.[129] De *Ethiopian Human Rights Commission (EHRC)* kwam tot een aantal van 842 doden, onder wie naast demonstranten ook tientallen veiligheidstroepen.[130]

Profiel gearresteerden
Sinds de protesten die begin november 2015 uitbraken hebben Ethiopische veiligheidstroepen tienduizenden demonstranten, studenten, boeren, leden van het OFC en intellectuelen gearresteerd, aldus HRW.[131] In haar rapport stelt HRW dat veiligheidstroepen regelmatig massa-arrestaties uitvoerden zonder dat daar een illegale actie van de arrestant aan ten grondslag lag. Een bron van HRW, een Ethiopische inlichtingenofficier, bevestigde dat het de autoriteiten vooral om publieke figuren te doen was. Eenieder die in staat was om Oromo te mobiliseren was een doelwit, aldus de inlichtingenofficier.[132]

Kritiek op het optreden van de regering was een reden om iemand te arresteren. Yonatan Tesfaye, woordvoerder van de Blue Party, werd in december 2015 gearresteerd omdat hij via facebook kritiek had geuit op de regering en het Master Plan. De regering stelde in de aanklacht dat Tesfaye met deze kritiek steun aan het OLF had betuigd. Omdat de Ethiopische autoriteiten deze organisatie als terroristisch betitelt, kon Tesfaye onder de antiterrorismewet aangeklaagd en berecht worden. AI

[121] The EastAfrican, *Ethiopia ends state of emergency*, 4 augustus 2017; Vertrouwelijke bron, 4 augustus 2017.
[122] HRW, *Lethal force against protesters*, 18 december 2015.
[123] HRW, *Ethiopia: Protest Crackdown Killed Hundreds*, 15 juni 2016; Africa News, *Tens of thousands of protesters call for a regime change in Ethiopia*, 31 juli 2017.
[124] AI e.o. *Ethiopia: end use of counter-terrorism law to persecute dissenters and opposition members*, 2 juni 2016.
[125] Africa News, *Tens of* thousands *of protesters call for a regime change in Ethiopia*, 31 juli 2016.
[126] Deutsche Welle, *Political unrest simmering in Ethiopia*, 10 februari 2017.
[127] HRW, *US: Stand up for Ethiopians as government Stifles Protests, Jails Journalists*, 9 maart 2017.
[128] Deutsche Welle*, Political unrest simmering in Ethiopia*, 10 februari 2017; AI, *Amnesty International Report 2017/2018 The State of the World's Human Rights*, 2018.
[129] IPI Global Observatory, *Data Analysis: The Roots of Popular Mobilization in Ethiopia*, 2017.
[130] Ezega, *Ethiopian Commission Blames Excessive Force for Some Casualties*, 23 april 2017.
[131] HRW, *Such a brutal crackdown*, juni 2016.
[132] Idem.

was echter van mening dat er geen enkele relatie tussen Tesfaye en het OLF bestond.[133] Tesfaye was één van vele oppositieleden, journalisten, bloggers, studenten en andere, met name uit Oromia, prominente figuren die na de protesten van november 2015 door de regering met het OLF in verband werden gebracht en zodoende onder de antiterrorisme wet berecht konden worden.[134] Veel arrestanten zaten volgens AI zonder enige aanklacht vast.[135]

Na het uitroepen van de noodtoestand in oktober 2016 voerden de Ethiopische autoriteiten massaal arrestaties uit. In november 2016 maakte de *State of Emergency Inquiry Board* die door de Ethiopische autoriteiten in het leven was geroepen, een lijst bekend met de namen en redenen van detentie van meer dan elfduizend personen. Deze personen waren na het uitroepen van de noodtoestand gearresteerd. 347 personen op de lijst waren vrouwen. De redenen van detentie waren, onder andere, het oproepen tot geweld, het verspreiden van terreur, het creëren van instabiliteit, het verbranden van publieke en privéinstellingen en het ruïneren van investeringen.[136]

De onderzoekscommissie meldde dat alle arrestanten boven de achttien jaar waren.[137] Een vertrouwelijke bron betwijfelde dit en meende dat er grote getalen minderjarigen gevangen waren genomen. Deze persoon meende dat onder diegenen die tijdens de demonstraties voor het uitroepen van de noodtoestand gearresteerd waren ook veel studenten en scholieren zaten.[138]

Vooraanstaande figuren, zoals oppositieleider Merera Gudina, bevonden zich onder de arrestanten. Gudina had vlak na het uitroepen van de noodtoestand kritiek op de regering geuit in Brussel en was bij terugkomst in Ethiopië opgepakt.[139] Naar verluidt kon een bezoek aan een website die kritisch tegenover de regering stond of in het bezit zijn van een foto waarop het Oromo-gebaar gemaakt werd leiden tot arrestatie.[140] De Ethiopische autoriteiten maakten veelal gebruik van de eerdergenoemde antiterrorismewet om dissidente geluiden de mond te kunnen snoeren en wilden niet over 'politieke gevangenen' spreken, ook al waren de arrestanten politiek actief.[141]

Omstandigheden arrestanten

AI maakte in het jaarrapport over 2015 gewag van marteling in lokale politiebureaus, in de Maekelawi federale gevangenis, in federale en regionale gevangenissen en in militaire kampen.[142] Personen die gearresteerd waren tijdens of in de nasleep van de demonstraties zeiden lijfstraffen gekregen te hebben.[143] Gevangenen zouden geen recht hebben om bezoek van familie of hun advocaat te krijgen. Ook werd arrestanten benodigde medicatie onthouden, aldus HRW.[144]

[133] AI, *Release opposition politician held for Facebook posts*, 6 mei 2016.
[134] AI e.a., *Ethiopia: end use of counter-terrorism law to persecute dissenters and opposition members*, 2 juni 2016; HRW, *Lethal force against protesters*, 18 december 2015; Africa News, *Tens of thousands of protesters call for a regime change in Ethiopia*, 31 juli 2016.
[135] AI e.a., *Ethiopia: end use of counter-terrorism law to persecute dissenters and opposition members*, 2 juni 2016.
[136] Africa News, *Ethiopia releases list of 11,000 state of emergency detainees*, 12 november 2016.
[137] Idem.
[138] Vertrouwelijke bron, 16 november 2016.
[139] Al Jazeera, *Oromo opposition leader arrested*, 1 december 2016.
[140] Vertrouwelijke bron, 1 november 2016.
[141] Al Jazeera, *Ethiopia: Ex-political prisoners revel in new-found freedom*, 4 juli 2018; Al Jazeera, *Ethiopia to free thousands of Oromo political detainees*, 27 januari 2018; BBC, *Ethiopia to release political prisoners, says prime minister*, 3 januari 2018
[142] AI, *Amnesty International Report 2014/2015 The State of the World's Human Rights*, 2015.
[143] AI e.a., *Ethiopia: end use of counter-terrorism law to persecute dissenters and opposition members*, 2 juni 2016
[144] HRW, *Dispatches Ethiopia's opposition leaders on hunger strike*, 28 juli 2016; *Annual Report Year 2017*, maart 2018.

Tijdens het bezoek van de speciaal gezant voor mensenrechten van de Europese Unie, Stravos Lambrinidis, aan Ethiopië in april 2017 maakte deze zijn zorgen kenbaar betreffende de vermeende marteling van gevangenen. Hij moedigde de Ethiopische autoriteiten aan nauwer samen te werken met het Internationale Rode Kruis. Deze organisatie heeft toegang tot sommige Ethiopische gevangenissen, maar wordt niet toegelaten tot 'onofficiële' detentiefaciliteiten of federale politiebureaus, waaronder de reeds gesloten Maekelawi gevangenis.[145] De speciale gezant zei zich met name zorgen te maken over de grote aantallen personen die na hun detentie vervolgd werden of in een heropvoedingskamp terecht kwamen.[146]

HRW stelde dat deze 'heropvoeding' in zogenaamde rehabilitatiekampen een eufemisme is voor een kortdurende gevangenschap waar fysieke dwangarbeid gebruikelijk is en de gevangenen de regeringsdoctrine aangeleerd krijgen.[147] De regering heeft aangegeven zo'n twintigduizend personen in dergelijke heropvoedingskampen vastgehouden te hebben gedurende de noodtoestand.[148]

Meer dan de helft van deze personen was in januari 2017 na de zogenaamde heropvoeding weer vrijgelaten, aldus de Ethiopische autoriteiten.[149] Ex-gevangenen meldden dat ze mishandeld en gemarteld waren tijdens ondervragingen. De omstandigheden in de kampen waren naar verluidt zwaar en de voorzieningen schaars. Er was te weinig eten en water, gevangenen moesten op blote voeten urenlang in de brandende zon oefeningen doen, de kampen waren overbevolkt en er waren te weinig sanitaire voorzieningen.[150]

Lot arrestanten
Zoals hierboven is genoemd kregen veel gevangenen hun vrijheid terug na een periode in een rehabilitatiekamp doorgebracht te hebben. De autoriteiten zeiden dat de gevangenen les in de grondwet kregen en moesten beloven hun daden niet te herhalen.[151] Na deze rehabilitatie, in openbare bronnen ook wel 'hersenspoeling' genoemd, was er een eindceremonie alvorens de arrestanten naar huis mochten gaan. Bij deze ceremonie, die naar verluidt één keer werd bijgewoond door premier Hailemariam, kregen de gevangenen een T-shirt met daarop 'Never Again', werd aan hen een diploma uitgereikt en moesten ze een document ondertekenen waarmee ze beloofden nooit meer aan demonstraties mee te zullen doen. Eenieder die weigerde het document te ondertekenen werd naar de rechtbank gestuurd.[152]

Op 3 januari 2018 maakte toenmalig premier Hailemariam bekend dat alle politici die in Ethiopische gevangenissen zaten vrijgelaten zouden worden. De premier meldde dat politici die nog vervolgd moesten worden en diegenen die reeds berecht waren gratie kregen, of dat hun zaak geseponeerd werd.[153]

Het bleef echter niet bij politici; ook journalisten en andere prominenten zouden na de verklaring van premier Hailemariam hun vrijheid herkrijgen. Van de meer dan vijfduizend gevangenen die in januari 2018 vrijgelaten werden, was Merera Gudina

[145] International Committee of the Red Cross (ICRC), *ICRC Annual Report 2014 Ethiopia*, mei 2015; Horn Affairs, *ICRC still denied access to Maekelawi, Somali region*, 24 juni 2016: De Speciaal Gezant mocht tijdens zijn reis naar Ethiopië wel de Maekelawi gevangenis bezoeken.
[146] Vertrouwelijke bron, 25 april 2017.
[147] HRW, *State of Emergency Risks New Abuses*, 31 oktober 2016.
[148] Vertrouwelijke bron, 17 januari 2017.
[149] African Arguments, *Never Again? Inside Ethiopia's "retraining" programme for thousands of detained protesters*, 26 januari 2017.
[150] Vertrouwelijke bron, 22 februari 2017.
[151] Deutsche Welle, *Political unrest simmering in Ethiopia*, 10 februari 2017.
[152] Vertrouwelijke bron, 16 november 2016; Vertrouwelijke bron, 22 februari 2017.
[153] Vertrouwelijke bron, 4 januari 2018.

een van de meest prominente gevangenen.[154] Onder de vrijgelaten gevangenen zaten ook personen die voor 2015 al gevangen zaten. UDJ voorman Andualem Aragie, veroordeeld voor verraad, en journalist Eskinder Nega, die zeven keer eerder gevangen heeft gezeten vanwege verraad en terrorisme, waren in 2011 gearresteerd en hadden respectievelijk levenslang en achttien jaar gevangenisstraf gekregen.[155]

Premier Abiy ging na zijn aantreden begin april 2018 door met het vrijlaten van gevangenen. Eind mei 2018 werd ook de secretaris-generaal van de illegale oppositiebeweging PG7, Andargache Tsige, die sinds 2014 vastzat, vrijgelaten (zie 5.1.1). Ook de bij verstek ter dood veroordeelde leider van PG7, Berhanu Nega, kreeg gratie.[156] Op donderdag 19 juli 2018 keurde het Ethiopische parlement een wet goed die gratie verleende aan individuen en groepen die veroordeeld waren of nog in onderzoek waren vanwege verraad, misdaad tegen de grondwet en gewapende oppositie.[157]

1.4 Verhouding met buurlanden

Ethiopië is een belangrijke speler in de regio: met een economische groei van bijna tien procent het afgelopen decennium.[158] Met een bevolkingsgrootte van meer dan honderd miljoen inwoners is het land het op één na grootste land van Afrika.[159] De Afrikaanse Unie (AU) heeft haar zetel in Addis Abeba en Ethiopië is hofleverancier van troepen aan VN- en AU-vredesmissies in buurlanden, zoals Soedan, Zuid-Soedan en Somalië.[160] Daarnaast is Ethiopië voorzitter van de regionale organisatie *Intergovernmental Authority on Development* (IGAD).[161] Eind juni 2018 heeft premier Abiy aangekondigd bereid te zijn het voorzitterschap op te geven en een eerste reguliere IGAD top sinds 2007 te beleggen.[162]

1.4.1 Eritrea

No war-no peace

De relatie met Eritrea kenmerkte zich tot het einde van de verslagperiode door een ‘no war-no peace’ situatie. Vlak na diens aantreden kwam de nieuwe Ethiopische premier Abiy Ahmed echter met de handreiking om de dialoog tussen beide landen

[154] Al Jazeera, *Ethiopia to free thousands of Oromo political detainees*, 27 januari 2018

[155] Financial Times, *Ethiopian to release prominent political prisoners*, 8 februari 2018.

[156] Africa News, *Ethiopia drops charges against prominent activists and media organisations*, 30 mei 2018.

[157] Fana Television, *Ethiopian parliament approves amnesty law*, 19 juli 2018: Het is niet bekend hoeveel politieke gevangen er na de vrijlatingen van begin 2018 nog in Ethiopische gevangenissen zitten. Ethiopië staat internationale ngo’s niet toe om alle gevangenissen te bezoeken waardoor er geen goed zicht op aantallen en precieze condities binnen de gevangenissen is.

[158] Ondanks de enorme groei van de economie blijft Ethiopië een van de armste landen van de wereld. Dit is te wijten aan de enorme groei van de bevolking en de slechte economische positie waar het in verkeerde. Een verandering in regenval die verband houdt met de globale weersverandering had in 2015-2016 een van de ergste droogtes in dertig jaar tot gevolg. Hierdoor ontstond er een gebrek aan voedsel voor miljoenen Ethiopiërs.

[159] Het land had in 2017 105.350.020 inwoners volgens het Central Intelligence Agency (CIA), *The World Fact Book, Ethiopia*, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html (geraadpleegd op 30 april 2018).

[160] Al Jazeera, *Abyei, a non-sate entity of post-war Sudanese divide*, 1 mei 2015; Vertrouwelijke bron, 31 maart 2017.

[161] IGAD is een intergouvernementele organisatie van oorspronkelijk acht Oostafrikaanse landen (Uganda, Djibouti, Sudan, Zuid-Sudan, Somalië, Ethiopië, Eritrea en Kenia - na de opschorting van het lidmaatschap van Eritrea zijn het er zeven), die samen de voedselveiligheid, milieubescherming, vrede, economie en integratie in de regio willen bevorderen. Als zodanig is IGAD sinds 1996 de opvolger van IGADD –de *Intergovernmental Authority on Drought and Development*: http://www.uneca.org/oria/pages/igad-intergovernmental-authority-development.

[162] Ethiopië zou het voorzitterschap hebben willen behouden om zodoende controle over de organisatie te kunnen houden en om Eritrea ervan te kunnen weerhouden weer lid te worden. In 2007 had Eritrea het lidmaatschap opgezegd, omdat het voorzitter Ethiopië ervan beschuldigde medeverantwoordelijk te zijn voor de door de VN opgelegde sancties: Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.

weer op te starten. [163] Eritrea bleef als voorwaarde voor besprekingen stellen dat Ethiopië zich eerst uit de gebieden rond de plaats Badme terugtrekt.[164] Dit is in lijn met de verplichtingen uit het *Algiers Agreement* en de door de *Eritrea Ethiopia Boundary Commission* (EEBC) vastgestelde grens.[165] De grens tussen beide landen was zwaar gemilitariseerd met een niemandsland tussen beide legers. Echter, verkenningseenheden van beide kanten – evenals vluchtelingen en migranten uit Eritrea – staken vaak deze '*no-go*' zone over. Tijdens de verslagperiode oefende de internationale gemeenschap druk uit op beide landen om met elkaar in gesprek te gaan.[166]

Gevechten in juni 2016
Op 12 en 13 juni 2016 braken er gevechten uit tussen Eritrea en Ethiopië.[167] Ethiopië stelde dat de Eritrese troepen waren begonnen met het bombarderen van Ethiopische stellingen.[168] Volgens de regering in Asmara waren de Ethiopische troepen begonnen en hadden de Ethiopische militairen zware verliezen geleden.[169] Meer dan tweehonderd Ethiopische militairen zouden zijn omgekomen en meer dan driehonderd militairen zouden gewond zijn geraakt.[170] De toenmalige Ethiopische minister van Informatie Getachew Reda stelde dat er een groot aantal slachtoffers aan beide zijden gevallen was, maar kwam niet met exacte cijfers.[171] Het exacte aantal slachtoffers dat gevallen is, is niet bekend.[172]

Oppositiegroeperingen
Eritrea en Ethiopië hebben jarenlang op eigen grondgebied steun en onderdak verleend aan elkaars oppositiegroeperingen. Zo steunde Eritrea onder andere het ONLF, *Patriotic Ginbot7*, de *Benishangul People's Liberation Movement* (BPLM) en de *Ethiopische Tigray People's Democratic Movement* (TPDM). De VN schreef dat de mate en frequentie van de Eritrese steun aan deze gewapende groeperingen verschilde.[173] Maar waar die steun precies uit bestond, was niet duidelijk, aldus de VN.[174] Sommige van deze groeperingen, mede door de hervormingen van premier Abiy, maar ook al daarvoor, hebben de wapens neergelegd en toenadering gezocht tot de Ethiopische autoriteiten (zie paragraaf 1.2.2).

[163] Africa News, *Ethiopia's new Prime Minister is Abiy Ahmed, head of EPRDF's Oromo bloc*, 27 maart 2018.
[164] Xinhua, *Ethiopia's new PM says committed to reconcile with Eritrea*, 2 april 2018; Shabait.com, *Ethiopia Must Unconditionally Withdraw from Sovereign Eritrean Territories Including the Town of Badme*, 11 april 2018
[165] Een van de voorwaarden van het akkoord van Algiers was dat de *Eritrea Ethiopia Boundary Commission* (EEBC) de grens zou demarkeren. In eerste instantie accepteerden beide landen de uitspraak van de commissie, maar later nam Ethiopië geen genoegen met de vastgestelde grens en bleef het land rondom Badme bezetten. Newsweek, *Why Eritrea's Border With Ethiopia Is a Conflict Zone*, 13 juni 2016.
[166] De EU verklaarde zich bereid om een eventuele dialoog en alle verdere maatregelen te ondersteunen die voorwaarden scheppen voor een relatie waarvan beide landen in de toekomst voordelen zullen ondervinden, Vertrouwelijke bron, 23 februari 2017; Vertrouwelijke bron, 4 april 2017; Vertrouwelijke bron, 10 april 2017; Ezega.com, *Ethiopia to Have New Policy Direction on Eritrea?*, 23 april 2017; Erigazette, A proposal for intergenerational dialogue on Ethiopia-Eritrea relations, 16 september 2017.
[167] Trouw, *Eritrea en Ethiopië vechten aan de grens*, 15 juni 2016; Awramba Times, *Eritrea Admits Border Battle with Ethiopia in Tsorona Front*, 13 juni 2016.
[168] Bloomberg, *African Union Urges Calm After Eritrea-Ethiopia Border Clashes*, 14 juni 2016.
[169] Reuters, *Ethiopia says will not escalate border clash with Eritrea*, 14 juni 2016.
[170] AFP, *Fighting Reported on Ethiopia-Eritrea Border*, 13 juni 2016; AFP, *Significant' casualities in Eritrea and Ethiopia border battle*, 14 juni 2016.
[171] Trouw,15 juni 2016.
[172] Oxford Analytica, *Ethiopia and Eritrea will leverage border clash*, 23 juni 2016; AllAfrica.com, *East Africa: Sudanese Role Crucial in Bringing Peace Between Ethiopia, Eritrea*, 15 mei 2016; Huffington Post, *How Israel Can Help Resolve The Ethiopia-Eritrea Conflict*, 13 juli 2016.
[173] Omgekeerd zijn het Eritrean National Salvation Front (ENSF) en de Red Sea Afar Democratic Organization (RSADO) vanuit bases in Ethiopië actief in Zuid-Eritrea: Al Jazeera, *Eritrea rebels struggle as government allies with Gulf states*, 31 augustus 2017. UNSC S/2017/925, 6 november 2017.
[174] UNSC, S/2014/727, 13 oktober 2014; UNSC S/2016/920, 31 oktober 2016; UNSC S/2017/925, 6 november 2017.

Eind aan Staat van Oorlog
Begin juni 2018 meldde premier Abiy dat Ethiopië bereid was om de verplichtingen van het *Algiers Agreement* te accepteren en op te volgen.[175] Op 10 juli 2018 hebben Eritrea en Ethiopië een verklaring ondertekend waarin ze verklaarden dat er officieel een einde was gekomen aan de staat van oorlog waarin ze verkeerden. Er werd overeengekomen dat de betrekkingen tussen beide landen genormaliseerd zouden worden en dat de diplomatieke banden weer aangehaald zouden worden. Een paar dagen later heropende Eritrea haar ambassade in Addis Abeba.[176] Tevens meldde het Eritrese staatspersbureau dat het land troepen van de zwaar gemilitariseerde grens had weggehaald.[177] Op 19 juli 2018 benoemde Ethiopië de diplomaat Redwan Hussein als ambassadeur voor Eritrea.[178]

1.4.2 Somalië

Ethiopië is naast militair ook politiek sterk betrokken bij het conflict in Somalië omdat het zelf een grote groep Somalische burgers heeft in de *Somali Regional State* (SRS).[179]

Al-Shabaab
Het overwegend christelijke Ethiopië is beducht voor de risico's van het islamistische terrorisme in Somalië. Ethiopië heeft een grote islamitische minderheid en is bang dat het gedachtegoed van de terroristische groepering Al-Shabaab kan overslaan. De bestrijding van Al-Shabaab in Somalië heeft voor Ethiopië dan ook prioriteit. Ethiopische strijdkrachten (soms ook bijgestaan door de Liyu Police) voeren anti-terreur en offensieve operaties uit tegen Al-Shabaab in Zuid- en Centraal-Somalië.[180]
In 2007 werd de *African Union Mission in Somalia* (AMISOM) geïnstalleerd (meer dan 22.000 personen sterk), waaraan Ethiopië sinds 1 januari 2014 ongeveer vierduizend soldaten levert.[181] Ethiopische (en Keniaanse) troepen hebben een rol gespeeld bij het terugdringen van Al-Shabaab in het zuiden en zuidwesten van Somalië. Naast de deelname aan AMISOM had Ethiopië ongeveer vierduizend soldaten die buiten het mandaat van AMISOM in Somalië actief waren. Toen deze in oktober 2016, vlak na het uitroepen van de noodtoestand in Ethiopië, werden teruggetrokken uit de plaatsen Halgan, El-Ali en Mahas in de regio Hiran in het midden van Somalië en Tiyeglow in de zuidwestelijke regio Bakool, nam Al Shabaab deze plaatsen direct weer in.[182]

Geregeld worden van extremisme verdachte personen opgepakt in het grensgebied tussen Ethiopië en Somalië.[183] Soms vinden er in het grensgebied ook gevechten plaats tussen Ethiopische strijdkrachten en Somalische milities.[184]

1.4.3 Soedan en Zuid-Soedan

Ethiopië vreest dat de conflicten vanuit Soedan en Zuid-Soedan kunnen overslaan, met name door de toename van het aantal vluchtelingen en de destabiliserende

[175] Financial Times, *Ethiopia to cede land at heart of bloody conflict with Eritrea*, 5 juni 2018.
[176] Al Jazeera, *Ethiopia's Abiy says he wants to quickly roll out Eritrea deal*, 10 juli 2018; Nederlands Dagblad, *Ethiopië en Eritrea sluiten vredesakkoord,* 10 juli 2018; Al Jazeera, *Eritrea reopens embassy in Ethiopia amid thaw in relations*, 16 juli 2018.
[177] Trouw, *Eritrea haalt troepen weg bij de grens*, 20 juli 2018; https://nl-nl.facebook.com/EritreanPresss/ (geraadpleegd op 20 juli 2018).
[178] Fana Television, *Ambassador Redwan appointed as ambassador of Ethiopia to Eritrea*, 19 juli 2018.
[179] Zie ook *Thematisch ambtsbericht Ogaden*, oktober 2015.
[180] HRW, *Ethiopia deploys troops inside Somalia as part of the African Union mission (AMISOM)*, 17 januari 2017.
[181] http://amisom-au.org/ethiopia-endf/_(geraadpleegd op 28 juni 2018)
[182] Israel Defense, *The "Comeback" of the Al-Shabaab Group in Somalia,* 19 januari 2017.
[183] In de praktijk heeft Al Shabaab in Ethiopië nooit vaste voet aan de grond weten te krijgen.
[184] OgadenToday, *At least 50 killed in clashes between Somali, Ethiopian militias on border*, 3 juni 2015.

effecten daarvan. Daarom speelt het land een proactieve bemiddelingsrol door het organiseren van vredesbesprekingen onder auspiciën van de IGAD. Deze organisatie richt zich sinds 1996 naast economische en politieke samenwerking ook steeds meer op geschillenbeslechting. Zo is IGAD de laatste jaren nauwer betrokken geraakt bij de bemiddelingspogingen van het *AU High Level Implementation Panel* tussen beide landen onder leiding van de Zuid-Afrikaanse oud-president Mbeki.[185]

De kwestie Abyei
Het mandaat van de *United Nations Interim Security Force for Abyei* (UNISFA) die voor de rust en vrede in de regio Abyei moet zorgen werd verlengd tot 15 november 2017, maar het aantal manschappen – allen afkomstig uit Ethiopië - werd verminderd van 5.326 naar 4.791.[186] In mei 2018 is het mandaat nogmaals met zes maanden verlengd.[187]

In februari 2011 stemde een overgrote meerderheid van de inwoners van Zuid-Soedan in een referendum voor onafhankelijkheid.[188] De olierijke regio Abyei, die tussen Noord- en Zuid-Soedan ligt, werd echter door beide partijen opgeëist. Dit leidde tot veel geweld, waardoor meer dan honderdduizend inwoners op de vlucht sloegen. De kwestie Abyei is nog steeds niet opgelost.[189]

1.4.4 Soedan en Egypte: Grand Ethiopian Renaissance Dam

Ethiopische plannen om een grote stuwdam en waterkrachtcentrale te bouwen in de Blauwe Nijl dichtbij de grens met Soedan, de *Grand Ethiopian Renaissance Dam* (GERD), hebben invloed op de betrekkingen tussen Ethiopië en de landen die verder stroomafwaarts liggen en afhankelijk zijn van water uit de Ethiopische hooglanden (Soedan en Egypte).
Met de bouw is in 2011 een begin gemaakt. De dam en de waterkrachtcentrale zouden in 2018 af moeten zijn, maar zijn aan het einde van de verslagperiode nog in aanbouw.[190]

Hoewel Soedan eerst bezwaren had tegen de constructie van de dam, is het land daarop teruggekomen. Soedan zal door de Ethiopische dam opgewekte elektriciteit gaan afnemen. Daarnaast zijn Ethiopië en Soedan overeengekomen samen te werken aan een vrijhandelszone.[191]
Egypte vreest dat de historische waterrechten van het land door de dam zullen worden aangetast en heeft veelvuldig tegen de bouw geageerd. Het vullen van het stuwmeer zou wel eens tien jaar kunnen gaan duren en zal ten koste gaan van een deel van de ruim 55 miljard kubieke meter aan Nijlwater waar Egypte volgens het Nijlverdrag uit 1959 jaarlijks recht op heeft en de 18,5 miljard kubieke meter voor Soedan.[192]

De implementatie van het Khartoum Akkoord, dat in 2015 werd ondertekend tussen Ethiopië, Egypte en Soedan en waarin werd overeengekomen binnen vijftien maanden een beoordeling van de milieu-effecten van de dam voor de landen verder

[185] Sudan Tribune, 31 juli 2017: Het mandaat van AU HIP is: "to facilitate negotiations relating to South Sudan's independence from Sudan in July 2011 including disputes over oil, security, citizenship, assets, and their common border."
[186] UNSC, S/RES/2287 Security Council, 12 mei 2016; UNSC, S/2016/864 Security Council, 12 oktober 2016.
[187] UNISFA, *UN Security Council renews mandate of UNISFA*, 16 mei 2018.
[188] Soedan en Zuid-Soedan zijn belangrijke handelspartners voor Ethiopië. Beide landen voorzien Ethiopië van olie.
[189] Al Jazeera, *Abyei, a non-state entity of post-war Sudanese divide*, 1 juli 2015.
[190] NEMO Kennislink: *Geruzie over het water in de Nijl*, 24 september 2015; The National, *Ethiopian dam creates waves*, 24 april 2017.
[191] Institute for Security Studies, *Downstream costs of the Grand Ethiopian Renaissance Dam*, 25 juli 2017
[192] NRC, *Van wie is het water van de Nijl?,* 14 augustus 2017.

stroomafwaarts op te zullen stellen, heeft vertraging opgelopen en is nog niet gereed.[193]

De nieuwe Ethiopische premier Abiy heeft tijdens een bezoek aan Egypte begin juni 2018 gezworen dat Ethiopië niet zou tornen aan het water (aandeel) van Egypte. Daarmee zijn de spanningen verminderd.[194]

[193] ISS Today, *Down-stream costs of the Grand Ethiopian Renaissance Dam*, 25 juli 2017.
[194] Xinhuanet, *Ethiopia PM vows not to harm Egypt's share of Nile water*, 11 juni 2018.

2 Algemene veiligheidssituatie

2.1 Oorzaken verandering veiligheidssituatie

Er zijn vier belangrijke oorzaken aan te wijzen die tijdens de verslagperiode voor langere of kortere periode van invloed waren op de veiligheid van bepaalde regio's.

Demonstraties
Deze verslagperiode heeft zich gekenmerkt door demonstraties tegen de door het TPLF gedomineerde EPRDF-regering. Mensen gingen de straat op vanwege onder meer landonteigening, voedseltekorten, en gebrek aan werkgelegenheid. Vooral het gevoel bij andere etnische groeperingen door de Tigrese elite gemarginaliseerd en achtergesteld te worden zorgde ervoor dat mensen massaal de straat opgingen (zie paragraaf 1.1 en 1.3).[195]

Conflict tussen de regio's Oromia en Somali Regional State
Het conflict tussen de regio's Oromia en *Somali Regional State* (SRS) was ook van invloed op de veiligheidssituatie in de regio met veel slachtoffers en ontheemden tot gevolg.[196]

Gewapende oppositiegroeperingen
HRW schrijft dat de SRS als één van de weinige regio's vrijwel volledig gevrijwaard is gebleven van demonstraties tegen de regering.[197] Wel had de regio te maken met activiteiten van de gewapende oppositiebeweging ONLF.[198] Ook in andere regio's, waren dergelijke groeperingen in de verslagperiode actief: zoals bijvoorbeeld het BPLM in Benishangul Gumuz, het OLF in Oromia en PG7 in de regio's Tigray en Amhara (zie paragraaf 1.2.2).[199]

Interetnische conflicten
Spanningen tussen verschillende etnische groeperingen in bepaalde regio's hebben geleid tot gewelddadige confrontaties. Elke regio is etnisch gedefinieerd, maar kent ook minderheden. De meeste regio's hebben een specifieke etniciteit die de meerderheid vormt zoals de Oromo in Oromia, de Amhara in Amhara, de Tigreeërs in Tigray en de Somali in SRS, maar in de SNNPR wonen bijvoorbeeld zo'n veertig verschillende etnische groeperingen (zie Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013 voor nadere uitleg over de regio's).

Voor zover relevant zal per regio ingegaan worden op de veiligheidssituatie. Indien er geen noemenswaardige incidenten zijn geweest, zal de regio in de desbetreffende paragraaf niet specifiek genoemd worden.

[195] IPI, *Global Observatory Data Analysis: The Roots of Popular Mobilization in Ethiopia*, 2017
[196] Vertrouwelijke bron, 14 september 2017; Africa News, *Oromos worst affected by Ethiopia's inter-ethnic clashes*, 17 september 2017
[197] President Abdi Iley regeert de SRS volgens berichten als alleenheerser en kreeg naar verluidt van het TPLF de vrije hand. Openbare bronnen maken melding van het feit dat Abdi Iley niet op de hervormingen van premier Abiy Amed zit te wachten, omdat deze aan zijn machtspositie kunnen tornen: ECADF, *Ethiopia: TPLF's blind support for Somali Region President Abdi Iley,* 4 juni 2018.
[198] HRW, *No Justice in Somali Region Killings*, 5 april 2017.
[199] ACLED, *Country Report: Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017*, 2017.

2.2 Demonstraties

2.2.1 Oromia

De demonstraties in het voorjaar van 2014 waren een voorbode voor de massale demonstraties in november 2015 (zie paragraaf 1.1 en 1.3). De betogingen van 2014, die door universiteitsstudenten werden geleid, waren relatief klein en vonden plaats in het westen van Oromia. De demonstraties werden door de veiligheidstroepen de kop ingedrukt. Door het optreden van de veiligheidstroepen vielen in 2014 naar verluidt ongeveer dertig doden; tientallen demonstranten werden opgepakt.[200]

Na een periode van relatieve rust staken in november 2015 de demonstraties wederom de kop op. Ook nuwaren het universiteitsstudenten die de demonstraties leidden, bijgestaan door scholieren van het voortgezet onderwijs. De demonstraties kregen steeds meer bijval van boeren, arbeiders en andere burgers.[201] Er waren gemiddeld 26 demonstraties per week gedurende de periode van november 2015 tot februari 2016. Dat de demonstraties daarna naar zeven per week terugvielen had volgens een bron meer te maken met het feit dat de boeren weer het land op moesten om te gaan zaaien dan met het besluit van de regering om het Master Plan op te schorten. Vanaf mei 2016 namen de demonstraties weer in omgang toe en gingen gedurende de zomer door.[202]

De gebeurtenissen tijdens het Irreecha festival zorgden voor verontwaardiging door het hele land en katalyseerden een snelle escalatie van de protestbeweging (zie paragraaf 1.1). De regering riep hierop de noodtoestand uit op 8 oktober 2016. De maatregelen die met de noodtoestand gepaard gingen zorgden voor een snelle afname van de demonstraties. In oktober 2016 werden er nog zesenvijftig opstanden en demonstraties geteld; in januari 2017 waren dat er nog maar twee voor de gehele maand. In het najaar van 2017 laaide het geweld weer op in Oromia. In openbare bronnen wordt de link gelegd met de onvrede van veel Oromo over het hardhandige optreden van de Liyu Police in het grensconflict tussen Oromia en SRS en het feit dat de Ethiopische autoriteiten deze paramilitaire organisatie zijn gang leek te laten gaan in Oromia.[203]

Er waren echter ook andere redenen waarom mensen de straat opgingen. Op 26 oktober 2017 demonstreerden bewoners uit de stad Ambo in Oromia bijvoorbeeld tegen het tekort aan suikervoorraden. De Ethiopische veiligheidstroepen, waaronder de zogenaamde *Agazi*-eenheden (speciale commandotroepen, herkenbaar aan de rode baretten) traden tijdens deze demonstraties hard op en enkele tientallen demonstranten lieten volgens openbare bronnen het leven.[204]

In het rapport van *Armed Conflict Location & Event Dataset* (ACLED) uit 2017 over de demonstraties in Ethiopië wordt melding gemaakt van een toename van activiteiten door milities tijdens de betogingen in Oromia.[205] Deze milities bestonden

[200] HRW, *Lethal Force Against Protesters*, 18 december 2015; AI, 'Because I am Oromo' Sweeping Repression in the Oromia Region of Ethiopia, oktober 2014.
[201] Ethiopian Human Rights Project, *#OromoProtests: 100 Days of Public Protests*, maart 2016.
[202] ACLED, *Country Report: Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017*, 2017.
[203] IPI Global Observatory, *Data Analysis: The Roots of Popular Mobilization in Ethiopia*, 2017
[204] Opride, *#OromoProtests in Ethiopia take an unexpected turn*, 12 oktober 2017; Africanews, *10 killed as Ethiopia forces clash with protesters in Oromia*, 26 oktober 2017.
[205] 'Militia' in Ethiopië zijn de meest lokale vorm van politie. Het zijn dorpsagenten, gerekruteerd onder de lokale bevolking (zie paragraaf 4.2.2). In sommige gevallen keerden zij zich tegen de veiligheidstroepen 'van buiten' (de lokale gemeenschappen). Hier gaat het om zowel milities bestaande uit deze dorpsagenten als milities die spontaan werden opgericht tijdens de demonstraties.

uit Oromo die tegen de veiligheidstroepen vochten, maar er was ook sprake van milities die niet geïdentificeerd konden worden (OGG: ongeïdentificeerde gewapende groeperingen).
Sommige OGG's streden samen met de demonstranten tegen de veiligheidstroepen, maar er waren er ook die aan de zijde van de regeringstroepen tegen de demonstranten vochten. ACLED meldt in het rapport dat er gevallen bekend zijn van leden van OGG's die handgranaten naar betogers gooiden. Andere OGG's richtten zich echter op sympathisanten van de regering die ze ontvoerden of in sommige gevallen doodden. Het rapport maakt geen precieze cijfers bekend van het aantal slachtoffers dat de verschillende OGG's hebben gemaakt.[206]

Respons op optreden regering
Het geweld dat door de staat tegen de demonstranten aan de dag werd gelegd, zorgde ervoor dat demonstranten ook steeds vaker geweld gingen gebruiken. In december 2015 staken demonstranten in Gindo bijvoorbeeld bloemenkwekerijen van Nederlandse eigenaren in brand.[207] Demonstrerende studenten gingen in Woliso de confrontatie met veiligheidstroepen aan en zetten overheidsgebouwen in brand. Studenten raakten ook in Shashamane slaags met veiligheidstroepen vanwege de massale aanwezigheid van veiligheidspersoneel op scholen en universiteiten. Andere vormen van rellen in de maanden daarna waren het opzetten van wegversperringen om veiligheidstroepen te verhinderen steden en dorpen binnen te dringen, het binnendringen van politiebureaus en gevangenissen om politieke gevangenen te bevrijden en het vernielen van lokale commerciële vestigingen en ontwikkelingsprojecten.[208] Rellen in Oromia waren vooral heftig na de gebeurtenissen tijdens het Irreecha festival op 2 oktober 2016 (zie paragraaf 1.1).[209]

2.2.2 Amhara
Vanaf juli 2016 was de Amhara regio ook onderhevig aan protesten. Aanleiding voor de rellen was de arrestatie van drie leiders van Amhara uit de Wolkait regio.[210] Wolkait is een deelregio in Tigray met een substantiële Amhara-gemeenschap die aansluiting met de Amhara-regio wil.[211]

De arrestatie van de drie Amhara had een toename van onrust tot gevolg.[212] Demonstranten keerden zich tegen de hegemonie van het TPLF binnen de regering en keurden het gewelddadige optreden van de regering tegen de Oromo demonstranten af. Demonstranten uit Amhara legden een niet eerder geziene solidariteit met de Oromo aan de dag; er werden zelfs gezamenlijke optochten georganiseerd, zoals bijvoorbeeld gedurende de *Grand Oromo Protests* van augustus 2016. Ook gezamenlijke *sit-ins*, boycots en andere niet-gewelddadige protestacties werden georganiseerd. Er waren zelfs Amhara die het Oromo-teken, gekruiste armen in de lucht, maakten. Zowel oude historische spanningen als verschillende politieke agenda's hadden er eerder voor gezorgd dat dergelijke vormen van solidariteit tussen beide groeperingen niet mogelijk waren.[213]

[206] ACLED, *Country Report: Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017*, 2017.
[207] Vertrouwelijke bron, 2017
[208] HRW, *Lethal force against protesters*, 18 december 2015
[209] AI, *Ethiopia: Reform Only way out of Mounting Crisis*, 18 oktober 2016.
[210] AI, *Amnesty International Report 2016/2017 The State of the World's Human Rights*, 2017
[211] Al Jazeera, *Ethnic nationalism and the Gondar protests*, 11 januari 2017; Vertrouwelijke bron, 25 november 2016.
[212] Freedom House e.a., *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017.
[213] African Arguments, *"The blood flowing in Oromia is our blood too": Why Oromo-Amhara solidarity is the greatest threat to the Ethiopian government*, 27 september 2016.

De demonstraties in Amhara mondden echter ook uit in gewelddadige confrontaties met veiligheidstroepen. In het weekend van 6 en 7 augustus 2016 vielen meer dan honderd doden door het hele land, met name in Amhara, toen demonstranten en veiligheidstroepen in gevecht raakten.[214] AI meldde dat dat weekend het geweld in de Amhaarse hoofdstad Bahir Dar het dodelijkst was geweest met meer dan dertig doden op zondag 7 augustus. De regering sprak dit tegen en zei dat er niet meer dan zeven doden waren gevallen.[215] De demonstraties in Amhara hadden in de regel een gewelddadiger karakter dan in Oromia. Het is in Amhara, meer dan in andere regio's, gebruikelijk om een eigen vuurwapen te hebben.[216]

Daarbij werden, net zoals in Oromia, OGG's steeds actiever in Amhara tussen januari en april 2017, waarbij ze verschillende keren met regeringstroepen in gevecht raakten, een gevangenis in Gonder bestormden, en ten minste dertien bomaanslagen pleegden, met name tegen regeringsfunctionarissen.[217]

In Amhara waren er ook betogingen die meer lokaal van aard waren. In november 2015 gingen de Qemant-boeren,[218] van de etnische groep Agaw, bijvoorbeeld de straat op en raakten slaags met veiligheidstroepen. De Qemant die geen etnische Amhara zijn, tellen officieel ongeveer 172.000 personen en leven langs een as die tot ten noorden van Gondar loopt. Ze hebben om zelfbeschikking verzocht, zoals toegestaan in de Ethiopische grondwet, in tegenstelling tot assimilatie met de Amhara regio.[219]

2.2.3 Protesten in andere regio's

Ook ingezetenen van andere regio's betuigden hun solidariteit met de Oromo demonstranten. Studenten in regio's buiten Oromia organiseerden uit solidariteit verscheidene demonstraties en *sit-ins*. Brandhaarden waren de universiteiten van Dila en Hawasa (SNNPR regio) en scholen in Dire Dawa, waar veel Oromo studeren. De bewoners van Jijiga, in de Somali regio, net zoals leden van de moslimgemeenschap in Addis Abeba, gingen de straat op om hun steun aan de Oromo demonstranten te betuigen.[220] Honderden personen uit steden door het hele land, zoals Dire Dawa en Addis Abeba, reageerden op de oproep voor de Oromo Grand Protest op 6 augustus 2016 en gingen massaal de straat op.[221]

Addis Abeba

Honderden demonstranten raakten begin augustus 2016 slaags met de politie in vooral de buitenwijken van de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba. Het was de eerste keer dat de hoofdstad het toneel van geweld was. De demonstranten hadden gehoor gegeven aan de landelijke oproep om tegen de oneerlijke distributie van rijkdom in het land te demonstreren. Het geweld brak uit toen de politie de demonstranten ervan probeerde te weerhouden het historische Meskel plein te betreden. Ondanks het geweld waren er geen slachtoffers te betreuren.[222]

[214] Amhara demonstranten vormden in September 2016 een gewapende militia met de naam Amhara Tegadlo. Volgens een Eritrees mediakanaal zouden bij gevechten tussen de militie en regeringstroepen diezelfde maand bijna twintig regeringssoldaten de dood gevonden hebben: *Madote, Ethiopia: 18 soldiers killed, 20 more captured as TPLF tries to disarm powerful Gonder miltias*, september 2016.

[215] BBC, *Several killed as Ethiopian police clash with protesters*, 7 augustus 2016; BBC, *Ethiopia protests "Nearly 100 killed'in Oromia and Amhara*, 8 augustus 2016.

[216] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.

[217] Africa News, *US issues travel alert for Ethiopia's gondar zone following explosions*, 28 april 2017.

[218] Alternatieve spelling is Kemant.

[219] Voice of Justice, *Fighting Takes Place in Kemant, Muwra, Gondar, Ethiopia*, 18 november 2015.

[220] Acled, *Country Report : Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017.*

[221] International Business Times, *Amhara and Oromia unrests: Why are Ethiopia's largest ethnic groups protesting?*, 10 augustus 2016

[222] Africa News, *Ethiopia anti-government protesters clash with police in capital Addis Ababa*, 6 augustus 2016; Al Jazeera, *Dozens killed in Ethiopia protest crackdown*, 9 augustus 2016.

Southern Nation Nationalities & Peoples' Regional States
De demonstraties in Oromia spoorden ook andere groeperingen aan hun ongenoegen kenbaar te maken. Leden van de Konso gemeenschap demonstreerden in de SNNPR in maart 2016 voor een autonome regering en het recht op zelfbeschikking. De Konso hadden eerst hun eigen woreda (district), maar werden in 2012 zonder daarbij geraadpleegd te zijn toegevoegd aan de Segen Area Peoples Zone. Vanwege de betogingen van de Konso stuurden de federale en de regionale regering militairen en veiligheidstroepen naar de regio. De demonstraties hielden echter aan en in de weken daarop vielen tientallen doden bij confrontaties tussen de demonstranten en de regeringstroepen.[223]

Leden van de Surma etnische groep raakten slaags met veiligheidstroepen in de Omo Vallei in maart 2016 en in Mizan Teferi in de SNNPR in juli 2016 vanwege het onteigenen van hun land zonder compensatie. Surma militanten vielen tevens een groep Europese toeristen aan in november 2016 waarbij de lokale chauffeur omkwam en een toerist licht gewond raakte.[224]

2.3 Conflict tussen Oromia en Somali Regional State

Sinds het voorjaar van 2017 woedt er een grensoorlog tussen de Somali Regional State en Oromia met naar verluidt ongeveer een miljoen ontheemden en duizenden doden tot gevolg.[225] De grens tussen beide regio's is door middel van een referendum in 2004 vastgelegd. Het referendum is echter nooit opgevolgd door een demarcatie waardoor Oromo en Somali aanspraak maken op dezelfde stukken grond.[226]

Het conflict escaleerde in de maanden februari en maart van 2017 toen eenheden van de Liyu Police steeds vaker de grens met Oromia overstaken en strooptochten ondernamen.[227] Dit strekte zich uit van Chinaksan in het oosten (nabij de grens met Somaliland) tot aan Moyale in het westen (nabij de grens met Kenia). Na overleg tussen de presidenten van beide regio's is er met demarcatie begonnen, maar dit zette volgens een functionaris van een van de regio's de situatie meer op scherp, dan dat het de gemoederen heeft doen bedaren.[228]

Geweld aan beide kanten van de grens kwam steeds vaker en in heftiger vorm voor. Hierbij vielen naar verluidt in de maanden augustus en september van 2017 honderden doden, met name aan Oromo zijde. Brandhaarden waren er onder meer in Oost- en West-Hararghe, rond de steden Dire Dawa, Jara en Jigjiga in het oosten van Ethiopië, maar ook nabij de grens met Kenia in Bale en Moyale.[229]

[223] Association for Human Rights in Ethiopia (AHRE), *Ahre urges Ethiopia to end atrocities and Human Rights Abuses against the Konso people*, 20 september 2016; HRW, *Word Report Ethiopia-2017 Events of 2016*, 2017.
[224] Tesfa News, *Ethiopia Commits Crimes Against Surma Tribes*, 7 maart 2016; Addis Standard, *European tourists attacked in famous tourist destination in Ethiopia, driver killed*, 16 november 2016; AHRE, *AHRE urges Ethiopia to End the Atrocities and Human Rights Abuses Against The Konso People*, 20 september 2016.
[225] Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2017; The Washington Post, *Ethiopia just pardoned political prisoners. Could that signal a shift to real democracy?*, 9 februari 2018.
[226] Vertrouwelijke bron, 14 september 2017; Africa News, *Oromos worst affected by Ethiopia's inter-ethnic clashes*, 17 september 2017
[227] HRW, *No Justice in Somali Region Killings*, 5 april 2017.
[228] Vertrouwelijke bron, 14 september 2017.
[229] Addis Standard, *Ethiopia is grappling with heightened risk of state collapse, it is time for orderly transition*, 27 september 2017; ECADF, *Ethiopia: The alarming conflict in the border areas of Oromia and Somali Regional State*, 15 september 2017.

Het conflict ging gepaard met etnische zuiveringen door beide partijen.[230] In de stad Aweday, in de regio Oromia dichtbij de steden Harar en Dire Dawa, vonden bij rellen tussen Oromo en Somali op 12 september 2017 achttien personen de dood, de meeste slachtoffers waren Somali khat-handelaren.[231] Na het incident in Aweday begon de regering van de SRS met het uitzetten van Oromo uit Jijiga en de rest van de regio, wat volgens overheidsfunctionarissen van de Somali regionale regering voor de eigen veiligheid van de Oromo was.[232]

Tienduizenden Oromo moesten door het geweld huis en haard in de SRS verlaten en werden in Oromia opgevangen. De Oromo zeten vraagtekens bij de neutraliteit van de federale regering in het conflict; de regering wordt verweten de andere kant op te kijken bij de invallen van de Liyu Police in de Oromia regio en de speciale troepen onder controle van de president van de SRS zelfs te faciliteren. Tevens zou de regering volgens getroffen Oromo niets ondernomen hebben tegen de etnische zuivering in het westen van de Somali regio, omdat het naar verluidt goed zou kunnen leven met een Oromia dat in het gedrang is. De Oromo gemeenschap ziet de toename van de activiteiten van de Liyu Police als een manier van de regering om de Oromo land afhandig te maken en om de opstand in Oromia de kop in te drukken.[233]

Het aantal binnenlandse ontheemden zou in maart 2018 naar meer dan een miljoen zijn gegroeid als gevolg van het etnische conflict tussen de Somali en Oromo bevolking – meer dan het aantal buitenlandse vluchtelingen dat in Ethiopië wordt opgevangen. De meeste ontheemden zijn Oromo. De Oromia regio doet er alles aan om deze ontheemden in tijdelijke onderkomens te huisvesten. Naast huisvesting in nieuwe kampen vonden ontheemde Oromo soms onderdak bij Oromo-families (zie paragraaf 6.3).[234]

2.4 Activiteiten gewapende oppositiepartijen en paramilitaire organisaties

Tijdens de verslagperiode vonden er in verschillende Ethiopische regio's activiteiten van gewapende oppositiepartijen plaats.[235] Deze activiteiten vonden ook plaats tijdens de demonstraties. De relatie tussen de demonstraties en de verschillende gewapende verzetsbewegingen is echter niet duidelijk.

2.4.1 Ogaden

In de olierijke Ogaden-regio, die deel uitmaakt van de SRS, wordt al decennialang een onafhankelijkheidsstrijd gevoerd door de gewapende oppositiebeweging ONLF (zie paragraaf 1.2.2). De anti-oproer campagne van de Ethiopische regering tegen de gewapende oppositiebeweging ONLF wordt uitgevoerd door een paramilitaire

[230] Africa News, *Oromos worst affected by Ethiopia's inter-ethnic clashes*, 17 september 2017.
[231] De handel in de licht stimulerende plant khat is een grote economische bezigheid in de regio. Veel geweld in de regio is toe te schrijven aan confrontaties tussen verschillende khat-handelaren of tussen handelaren en de Ethiopische autoriteiten. Elementen uit het Ethiopische leger zouden banden onderhouden met khat-handelaren en meeprofiteren. De Liyu politie wordt in verband gebracht met de handel in het stimulerende middel. Naar verluidt zou de paramilitaire organisatie khat van handelaren in beslag nemen om daarna zelf te verhandelen: L'Osservatoria, *Liyu Police Killed 40 Civilians*, 7 juli 2016; Vertrouwelijke bron, 26 juni 2016.
[232] Ethiopian Media Forum, *Ethnic violence in Ethiopia amid shadowy politics*, 23 november 2017.
[233] Addis Standard, *Ethiopia is grappling with heightened risk of state collapse, it is time for orderly transition*, 27 september 2017; Vertrouwelijke bron, 7 november 2017; Vertrouwelijke bron, 13 oktober 2017; Opdride, *Liyu police raids in Oromia testing Ethiopia's semblance of calm*, 5 maart 2017.
[234] Vertrouwelijke bron, 8 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 26 april 2018
[235] ACLED, *Country Report: Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017*, 2017.

organisatie, de zogenaamde Liyu Police.[236] Deze eenheid is in 2008 opgericht toen de federale troepen zich uit de regio hadden teruggetrokken nadat de internationale gemeenschap het optreden van het Ethiopische leger in de strijd tegen het ONLF sterk had veroordeeld. De Liyu Police heeft een slechte reputatie op het gebied van mensenrechten, waaronder standrechtelijke executies, marteling, verkrachting en buitensporig geweld tegen de bevolking van de Somali Regional State en bij de invallen in Oromo grondgebied. Het staat onder directe controle van de president van de SRS Abdi Mohamud Omar.[237]

Na het harde optreden van eerst het leger en daarna de Liyu Police aan het einde van het vorige decennium heeft het ONLF zich een aantal jaren rustig gehouden, maar sinds het najaar van 2015, het momentum van de demonstraties in Oromia, is er weer een toename van haar activiteiten te bespeuren.[238] Het ONLF heeft het door de regering toegepaste geweld tegen de Oromo demonstranten veroordeeld in december 2015. Het riep alle onderdrukte volkeren op om tegen de Ethiopische overheid in opstand te komen.[239]

Naar verluidt treedt de Liyu Police, in samenwerking met het federale leger, hard op tegen inwoners van gebieden die ontruimd worden ten behoeve van de gas- en oliewinning. Het nieuwsagentschap van het ONLF maakte bijvoorbeeld in februari 2016 bekend dat de Liyu Police en het leger driehonderd inwoners van het plaatsje Lababar zouden hebben vermoord om gebied te ontruimen ten behoeve van de Jeexdin (Calub) gasvelden. Dergelijke acties zouden eind 2015 ook hebben plaatsgehad zowel bij Ethiopische grensplaatsen (Bur-Ukur en Ferfer) als Somalische (Beledwayne en Hudur). Hierbij zouden tientallen doden zijn gevallen.[240] Het harde optreden van de Liyu Police heeft tot een “humanitaire crisis in de gehele Ogaden-regio geleid waar de helft van de bevolking honger lijdt”, aldus Abdirahman Mahdi, oprichter van het ONLF.[241]

In 2017 kwam het ONLF naar buiten met berichten dat zijn militaire tak, het *Ogaden National Liberation Army* (ONLA), de confrontatie met de Liyu Police en het federale leger had gezocht. Hierbij zouden volgens het ONLF de regeringstroepen enkele tientallen verliezen geleden hebben.[242] Omdat de SRS voor onafhankelijke journalisten en mensenrechtenorganisaties grotendeels slecht of niet toegankelijk

[236] Leden van de Liyu Police worden met name gerekruteerd onder jongens van stammen in de Somali Regional State die niet met het ONLF sympathiseren. Het gaat hier dus om een strijd tussen Somali onderling. Volgens de Britse krant The Guardian kwam dit de Ethiopische regering goed uit, omdat ze het conflict als een intern regionaal conflict konden afdoen waarbij de overheid geen bemoeienis had: The Guardian, *UK Tenders to train Ehtiopia's paramilitaries accused of abuses*, 10 januari 2013.

[237] The Guardian, *UK Tenders to train Ehtiopia's paramilitaries accused of abuses*, 10 januari 2013; OPride, *Oromo-Somali conundrum: Can Ethiopia tame the Liyu police?*, 26 september 2016; HRW, *No Justice in Somali Region Killings*, 5 april 2017; Vertrouwelijke bron, 14 september 2017.

[238] Ogaden News Agency, *13 Ethiopian Soldiers killed in a heavy fighting between ONLF and Ethiopian soldiers*, 27 september 2016.

[239] UNPO, Ogaden: ONLF Calls for Unity in Face of Worsening Human Rights Situation, 7 november 2016.

[240] UNPO, *ONLF and UNPO Condemn Gruesome Massacre of Civilians by Ethiopian Army in Ogaden Village*, 8 juni 2016; Ogaden News Agency, *Ogaden National Liberation Army Military Communiqué*, 15 oktober 2015.

[241] Inter Press Service, *Humanitarian Crisis' for Ogaden Living Near Ethiopia's Oil Fields*, 23 februari 2014; : Addis Standard, *Ethiopia is grappling with heightened risk of state collapse, it is time for orderly transition*, 27 september 2017: In september 2017 zouden er volgens cijfers van de VN ongeveer twintig miljoen Ethiopiërs aan ondervoeding lijden en zou er in sommige delen van het land hongersnood heersen. Voornamelijk de zuidelijke en oostelijke regio's, waaronder de SRS, zouden getroffen zijn

[242] Kichuu, *Major Battles Occurrences Across Ogaden: – ONLF*, 25 februari 2017; Ogaden News Agency, *Heavy fighting between ONLA and Ethiopian regime soldiers Near Birqot district of degahbur*, 11 april 2017; Ogaden News Agency, *10 Ethiopian Soldiers killed in a heavy fighting between ONLF and Ethiopian soldiers,* 3 juni 2017.

gebied was,[243] was de daadwerkelijk omvang van de gevechten moeilijk te verifiëren.[244]

2.4.2 Oromia

In Oromia ontkenden de demonstranten enige organisatorische band met het OLF te hebben, hoewel de Ethiopische regering het tegendeel beweerde. Het uitvoerende comité van het OLF moedigde de gewapende tak van de organisatie wel aan meer activiteiten te ontplooien om de onderdrukte Oromo te verdedigen.[245] AI meldde in 2014 dat het OLF relatief inactief was geweest de voorgaande jaren en dat de organisatie een paar duizend strijders had.[246]

HRW schrijft in een rapport van juni 2016 dat de militaire capaciteiten van het OLF gelimiteerd zijn en dat de gewapende activiteiten van geringe omvang zijn.[247] Volgens gegevens van het mediakanaal '*Voice of Oromo Liberation*' heeft de gewapende tak van het OLF, de *Oromo Liberation Army* (OLA) bij verscheidene aanvallen op regeringstroepen, in met name de thuisstaat Oromia, tientallen slachtoffers gemaakt vanaf januari tot september 2016.[248]

Deze gegevens zijn echter niet bevestigd door andere media of berichtgeving. Ook is het niet duidelijk in hoeverre het OLF naderhand actief is geweest. De toename van gevechten tussen Oromo milities en de Liyu Police sinds begin 2017 heeft, voor zover bekend, nog niet tot een reactie van het OLF geleid.[249] Zoals eerder vermeld heeft het OLF in juli 2018 een eenzijdig staakt-het-vuren afgekondigd in reactie op de aankondiging van de Ethiopische autoriteiten om de organisatie van de lijst met terroristische groeperingen te schrappen (zie paragraaf 1.2.2).

2.4.3 Benshangul-Gumuz

De Benishangul People's Liberation Movement (BPLM) vocht tegen regeringstroepen in de Benshangul-Gumaz regio in maart 2017. In de zomer van hetzelfde jaar zocht de groepering toenadering tot de Ethiopische regering (zie paragraaf 1.2.2). Vanaf dat moment zijn er geen activiteiten van de groepering meer vernomen.

2.4.4 Tigray en Amhara

Statistieken van ACLED laten zien dat de *Patriotic Ginbot 7 for Unity and Democratic Movement* (AGUDM of PG7) in 2016, toen de demonstraties het hevigst waren, haar activiteiten had geïntensiveerd.[250] De relatie tussen de activiteiten van deze gewapende verzetsbeweging en de demonstranten is zoals eerder vermeld niet duidelijk.

In openbare bronnen wordt melding gemaakt van activiteiten van PG7 in Amhara en Tigray in de verslagperiode, maar precieze aantallen van slachtoffers van confrontaties tussen de groepering en regeringstroepen zijn niet bekend.[251] Het

[243] Er bestaan geen officiële restricties voor diplomaten voor de SRS en diplomaten konden vrij gemakkelijk naar de hoofdstad Jijiga reizen. Volgens een bron zijn sommige gedeeltes van de regio, waaronder het oosten, per definitie moeilijk in te komen: vertrouwelijke bron, 27 juni 2018.

[244] Inter Press Service, *Humanitarian Crisis' for Ogaden Living Near Ethiopia's Oil Fields*, 23 februari 2014; HRW, *No Justice in Somali Region Killings*, 5 april 2017.

[245] OLF, *Statement of the Oromo Liberation Front Regarding the War that the Ethiopian Government Has declared on the Oromo People*, 16 december 2015.

[246] AI, *'Because I am Oromo': Sweeping Repression in the Oromia Region of Ethiopia*, 2014.

[247] HRW, *'Such a Brutal Crackdown': Killings and Arrests in Response to Ethiopia's Oromo Protests*, June 2016.

[248] ACLED, *Conflict Trends Report No. 46; Real-Time Analysis of African Political Violence*, maart 2016.

[249] ACLED maakt in het rapport *Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017* (2017) melding van gewapende activiteiten van het OLF, met name nadat de demonstraties in november 2015 in Oromia uitbraken, maar hiervoor is geen bevestiging gevonden.

[250] ACLED, *Country Report: Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017*, 2017.

[251] ECADF, *ESAT Breaking News, Patriotic Ginbot 7 Latest Attack,* 15 maart 2017.

komt voor dat de woordvoering van de regeringskanalen en die van PG7 elkaar tegenspreken voor wat betreft confrontaties onderling. Tijdens een confrontatie aan de grens met Eritrea in juli 2015 zou PG7 naar eigen zeggen vijftig regeringssoldaten hebben gedood. Bronnen van de regering spraken dit tegen en vermeldden de aanval van PG7 afgeslagen te hebben. Hierbij zouden dertig PG7 strijders gedood zijn en de verliezen aan regeringszijde zouden minimaal geweest zijn volgens een verklaring van de Ethiopische federale politie.[252] In juni 2018 heeft PG7 toenadering gezocht tot de Ethiopische autoriteiten (zie 1.2.2).

2.5 Lokaal interetnisch geweld

Het conflict tussen Oromia en de Somali Regional State is naast een conflict tussen twee staten ook een interetnisch conflict. In de verslagperiode was er sprake van interetnisch geweld op verschillende plekken in het land. Zo brak er geweld uit tussen verschillende gemeenschappen in Gambella, Oromia, Amhara en de SNNPR, wat wijdverspreide ontheemding van bepaalde groeperingen tot gevolg had.[253] Verscheidene bronnen meldden dat mede door het beleid van de regering dat erg de nadruk op etniciteit legt, de spanningen tussen bevolkingsgroepen in de verschillende regio's zouden zijn toegenomen.[254]

2.5.1 Gambella

In april 2016 trokken zwaarbewapende mannen de grens tussen Zuid-Soedan en Ethiopië over en vielen dorpen van de Nuer stam in de graslanden van Gambella aan. Meer dan tweehonderd personen vonden de dood bij de aanval. De Ethiopische regering hield de Murle stam uit Zuid-Soedan verantwoordelijk voor de aanval.[255] Ongeveer honderd kinderen zouden zijn ontvoerd en vee was door de aanvallers meegenomen.[256] Gambella, een dunbevolkt gebied van dicht struikgewas en moerassen, heeft een geschiedenis van sporadisch geweld. De omvang en de bruutheid van deze aanval waren echter ongekend en leken meer op de gewelddadigheden die in het buurland Zuid-Soedan plaatsvonden. De precieze reden van de aanval is niet bekend, maar de nijpende situatie in Zuid-Soedan kan een reden zijn geweest.[257]

Deze aanval zorgde voor een nieuwe uitdaging voor de Ethiopische autoriteiten vanwege de reeds aanwezige etnische spanningen tussen de Nuer stam, een volk van herders, en de Anuak stam, die voornamelijk uit boeren bestaat. De Anuak, voorheen een meerderheid in de regio, voelen zich bedreigd door de Nuer die zich in grote getale vanuit Zuid-Soedan in Gambella hebben gevestigd.[258] De onvrede van de Anuak groeide toen in december 2013, vanwege de chaos in Zuid-Soedan, meer dan 250.000 Nuer naar de regio trokken en in vluchtelingenkampen gehuisvest werden. De spanningen tussen de twee groepen bereikte een hoogtepunt in februari 2016 toen tientallen doden vielen bij gevechten onderling.[259]

[252] Horn Affairs, *Gov't confirms clash with insurgents near Ethio-Eritrea border*, 11 juli 2017
[253] ICRC, *Annual Report 2014 Ethiopia*, 2014.
[254] ECADF, *Addressing another wave of ethnic violence in Ethiopia*, 25 oktober 2017; AHRE, Addressing another wave of ethnic violence in Ethiopia, 24 oktober 2014.
[255] De Murle stam uit Zuid-Soedan heeft een lange traditie van vee- en kinderroof. De omvang van deze aanval was echter ongekend.
[256] The Life and Peace Institute, *The Murle and the security complex in the South Sudan-Ethiopia borderlands*, 25 juli 2017.
[257] The Guardian, *Unbridled violence in Gambella leaves Ehtiopa searching for answers*, 20 april 2016.
[258] De instroom van Nuer uit Zuid Soedan, op de vlucht voor het geweld daar, gaat nog altijd door.
[259] The Guardian, *Unbridled violence in Gambella leaves Ehtiopa searching for answers*, 20 april 2016.

2.5.2 *Oromia*

De *Association for Human Rights in Ethiopia* (AHRE) schreef in oktober 2017 dat een golf van etnisch geweld het land had overspoeld. In Illu Aba Bora en Jima in Oromia, keerden Oromo zich tijdens demonstraties niet alleen tegen de regering maar ook tegen andere bevolkingsgroepen.[260] Hierbij viel een onbekend aantal doden. Onder de slachtoffers zouden voornamelijk Amhara zijn. In november van datzelfde jaar keerden militante Oromo jongeren zich tegen leden van de Wolayta-bevolkingsgroep. Daarbij zouden ten minste één dode en tientallen gewonden zijn gevallen. Als gevolg van de aanval zouden naar verluidt duizenden Wolayta naar de regio van herkomst, de SNNPR, zijn gevlucht of gedeporteerd. De Wolayta waren als arbeidsmigrant naar Oromia gekomen.[261]

2.5.3 *Southern Nations, Nationalities and Peoples Region (SNNPR)*

In de regio van de SNNPR is het voornamelijk onrustig geweest in het gebied waar etnische Gedeo wonen. Leden van deze bevolkingsgroep vielen in oktober 2016 eigendommen van andere ethische groeperingen aan. De Gedeo vinden dat deze groeperingen onterecht financieel gewin halen uit bronnen die de Gedo zouden moeten toekomen.[262] Meer dan duizend bedrijven in handen van niet-Gedeo, zoals Amhara, Tigreeërs, Oromo, Wolayta's, Sidama's en Guji's, werden aangevallen en ongeveer achtduizend mensen moesten huis en haard verlaten, onder wie naar verluidt ook leden van de Gedeo-stam die hadden geweigerd aan de aanvallen mee te doen. Volgens openbare bronnen lieten ten minste vierendertig mensen het leven bij de ongeregeldheden.[263]

In april 2018 raakten de Gedeo en de Guji, die etnische Oromo zijn en ook in de SNNPR woonachtig zijn, met elkaar slaags nadat de Oromo Abiy Ahmed als nieuwe premier van Ethiopië was aangetreden. De Guji hadden dit met geweerschoten in de lucht gevierd. Hierbij zouden de Gedeo geprovoceerd zijn geraakt waarop het geweld tussen beide groeperingen uitbrak. Er zijn geen precieze cijfers over het aantal doden bekend, maar een bron maakt melding van ongeveer tien doden en meerdere gewonden.[264]

Sinds mei 2018 is het conflict tussen de Gedeo en de Guji geëscaleerd en waren in juni 2018 volgens de VN achthonderdduizend mensen vanwege het geweld hun huizen ontvlucht. Begin mei 2018 waren er nog tweehonderdduizend ontheemden vanwege de gewelddadigheden tussen beide bevolkingsgroepen (zie paragraaf 6.3).[265]

2.5.4 *Amhara*

Op 12 januari 2018 toen de bewoners van de stad Woldia in de Amhara regio, het Ethiopisch-orthodoxe Driekoningen vierden, openden veiligheidstroepen van de regio het vuur en doodden meer dan tien personen, onder wie een aantal kinderen.[266] De regering beschuldigde de plaatselijke jeugd ervan regeringstroepen geprovoceerd te

[260] Tijdens de hongersnood van de jaren tachtig van de vorige eeuw verhuisden veel mensen uit Tigray en Amhara naar regio's die minder getroffen waren, zoals Oromia. Ook vanwege arbeidsmigratie zijn bevolkingsgroepen verhuisd. Veel van de buitenlandse, waaronder Nederlandse, agrarische ondernemingen zijn in Oromia gevestigd en hebben werknemers uit andere regio's

[261] Vertrouwelijke bron, 20 november 2017; Vertrouwelijke bron, 8 februari 2018.

[262] Xinhuanet, *Ethiopia pardons 361 suspects of violence last year*, 25 december 2017.

[263] Ezega, Ethiopian Commission Blames Excessive Force for Some Casualties, 23 april 2017.

[264] ESAT, *More killings reported in ethnic clashes in Southern Ethiopia*, 16 april 2018.

[265] NRC, *Tribaal geweld laait op, 800.000 mensen op de vlucht,* 4 juli 2018; OCHA, *Ethiopia: West Guji – Gedeo Conflict Displacement Flash Update 5*, 29 juni 2018.

[266] Financial Times, *Ethiopia regime struggles to quell growing unrest*, 1 februari 2018.

hebben door middel van het scanderen van anti-regeringsleuzen en het voeren van de oude Ethiopische vlag, [267] wat de regering ongrondwettelijk vond.[268]

De onrust escaleerde toen lokale etnische Amhara Tigrese inwoners van de stad aanvielen. Zij beschuldigen de Tigreeërs ervan met de regering samen te werken en de veiligheidstroepen te helpen.[269] Soortgelijke etnische twisten waren eerder voorgevallen in 2017 voornamelijk in de stad Gondar; ook hier werden etnische Tigreeërs door lokale Amhara aangevallen en uit hun huizen verdreven.[270]

2.5.5 Overig

Devoorbeelden die hierboven zijn genoemd geven een beeld van het interetnisch geweld in Ethiopië, maar zijn niet uitputtend. In december 2015 raakten Oromo en Amhara milities slaags in het Amaya district in Oromia. Hierbij vielen vijf doden en werd er veel schade aan huizen toegebracht. Andere voorbeelden zijn de aanval van Oromo op Amhara in de stad Nekemte begin 2018 en de verschillende confrontaties tussen leden van de Gumuz en de Berta op Amhara in de regio Benshangul Gumuz.[271]

Met het aantreden van premier Abiy is geen einde gekomen aan het interetnisch geweld in Ethiopië. Een voorbeeld hiervan is de escalatie van geweld tussen de Gedeo en Guji (zie 2.5.3). In de hoofdstad van de SNNPR Hawassa vielen leden van de Sidama bevolkingsgroep etnische Wolayta aan tijdens een feestdag van de Sidama. In de plaats Welkite raakten etnische Kebena met etnische Gurage slaags. Hierbij vielen ten minste vijftien doden. Naar verluidt zouden leden van het EPRDF, die voor hun machtspositie vrezen vanwege de hervormingen van de premier, trachten het interetnisch geweld aan te wakkeren om zodoende de positie van de nieuwe premier te ondermijnen. Deze informatie is echter niet bevestigd.[272]

Het online nieuwskanaal *Tigrai Online* beschuldigde de Oromo premier ervan de aanvallen op Tigreeërs in de regio Amhara te negeren terwijl hij zich wel het lot van de andere getroffen bevolkingsgroepen aantrekt.[273]

[267] Tijdens de pro-Abiy manifestatie van 23 juni 2018 was deze vlag echter prominent aanwezig en greep de politie niet in: Vertrouwelijke bron, 24 juni 2018.
[268] The Washington Post, *Ethiopia just pardoned political prisoners. Could that signal a shift to real democracy?*, 9 februari 2018
[269] The Washington Post, *Ethiopia just pardoned political prisoners. Could that signal a shift to real democracy?*, 9 februari 2018.
[270] Ezega, *Ethiopian Commission Blames Excessive Force for Some Casualties*, 23 april 2017.
[271] The Washington Post, *Ethiopia just pardoned political prisoners. Could that signal a shift to real democracy?*, 9 februari 2018.
[272] Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.
[273] Tigrai Online, *Where is Prime Minister Abiy Ahmed when Tigrai civilians are suffering?*, 27 juni 2018.

3 Documenten

3.1 Identiteits- en reisdocumenten

Kebele- en Woreda-identiteitskaarten
Ethiopië heeft geen universele nationale identiteitskaart, naast het Ethiopische paspoort.[274] Wel bestaat er een lokale ID-kaart, de zogenaamde *kebele*-identiteitskaart (buurtschap) of *woreda*-identiteitskaart (district).[275] Het is niet duidelijk geworden of de regio's zelf mogen bepalen of ze een kebele- of woreda-kaart afgeven of dat de federale overheid dit bepaalt.[276] Addis Abeba had tot 2015 een kebele-kaart,[277] maar is overgegaan op het afgeven van woreda-ID-kaarten.[278]

Er bestaan verschillen tussen de kaarten. De kaarten kunnen bijvoorbeeld van kleur verschillen. Ook kunnen regio's ervoor kiezen om kaarten in hun eigen taal, zoals Oromifa, Amhaars, Somali, Tigrees, of in het Engels op te stellen. De kaarten bevatten echter dezelfde basisgegevens[279] en zijn twee jaar geldig.[280] Eén bron maakte melding dat de identiteitskaarten een geldigheidsduur van vijf jaar kunnen hebben. Deze informatie is echter niet bevestigd door andere bronnen.[281]

Met een kebele- of woreda-kaart kan een Ethiopisch staatsburger zich als kiezer inschrijven, een rijbewijs aanvragen, een bankrekening openen, een SIM-kaart kopen,[282] een paspoort in Ethiopië aanvragen,[283] een belastingnummer aanvragen, en eigendommen laten registreren.[284]

De kebele- en woreda-ID-kaarten worden door de lokale autoriteiten afgegeven aan de hand van getuigenverklaringen. Volgens een bron kan een dergelijke getuigenis afgelegd worden door een lokaal familiehoofd.[285] USDoS stelt dat een ouder door zijn of haar identiteitskaart te laten zien een identiteitskaart voor zoon of dochter kan aanvragen. De aanvraag moet in persoon gebeuren. De aanvraag kan niet vanuit het buitenland of door middel van een machtiging aangevraagd worden.[286]

[274] USDoS, *Trafficking in Persons Report 2017*, juni 2017.
[275] Ethiopië bestaat uit verschillende administratieve eenheden waarvan de kebele de kleinste is. Zie Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013 voor nadere informatie over de administratieve eenheden.
[276] Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.
[277] De precieze datum dat Addis Abeba van de kebele-kaart naar de woreda-kaart is overgegaan is niet bekend.
[278] Refworld, *Ethiopia: Appearance of Identiy cards and birth certificates issued in Addis Ababa, including description of features, variation in appearance, and issuing authorities (ETH104950.E)*, 1 oktober 2014; Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018.
[279] Deze gegevens zijn: de naam van de houder; de naam van de kebele/woreda; ID-nummer; volledige naam moeder; telefoonnummer; geboortedatum; geboorteplaats; geslacht; etniciteit; beroep; een verzegelde pasfoto; de naam van een persoon die in noodgevallen gebeld kan worden; datum van afgifte; de naam van de persoon die de kaart heeft afgegeven; en een handtekening: Refworld, *Ethiopia: Appearance of Identiy cards and birth certificates issued in Addis Ababa, including description of features, variation in appearance, and issuing authorities (ETH104950.E)*, 1 oktober 2014.
[280] Refworld, *Ethiopia: Appearance of Identiy cards and birth certificates issued in Addis Ababa, including description of features, variation in appearance, and issuing authorities (ETH104950.E)*, 1 oktober 2014; Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018; Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.
[281] Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018: hierbij dient vermeld te worden dat verschillende bronnen elkaar tegenspraken dienaangaande. De meeste bronnen maken echter melding van een geldigheidsduur van twee jaar.
[282] https://allaboutethio.com/ttelecom.html (geraadpleegd op 6 juni 2018)
[283] In het buitenland gelden andere vereisten aangaande de aanvraag van een Ethiopisch paspoort.
[284] Bronwen, Manby, *Practical realities of national identification systems in Africa: When is an undocumented person stateless?,* 1 juni 2017.
[285] Idem.
[286] https://travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/Visa-Reciprocity-and-Civil-Documents-by-Country/Ethiopia.html (geraadpleegd op 28 mei 2018); Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.

Iedereen van achttien jaar en ouder kan een lokale ID-kaart aanvragen,[287] de aanvraag van een dergelijke kaart is voor zover bekend niet verplicht (zie paragraaf 3.3).[288] De identiteitskaart zou volgens de website van het USDoS 10 birr[289] kosten.[290] Als de lokale identiteitskaart klaar is, kan deze door de aanvrager of door middel van een machtiging door een ander persoon dan de aanvrager opgehaald worden.[291]

Paspoort
Paspoorten worden uitgegeven door het *Main Department for Immigration and Nationality Affairs* (MDINA) voor een periode van vijf jaar. Dit departement valt onder de *National Intelligence and Security Service* (NISS).[292] Voor het verkrijgen van een eerste paspoort in Ethiopië dient een lokale identiteitskaart overlegd te worden. Daarbij vermeldt USDoS dat er ook nog een geboorteakte overhandigd moet worden.[293] Het paspoort kost in Ethiopië 600 Birr.[294]

Paspoorten kunnen afgehaald worden bij het hoofdkantoor van MDINA in Addis Abeba, en bij deelkantoren in andere delen van de hoofdstad en in andere grote steden, waaronder Bahr Dar, Mekele, Dire Dawa, Jimma, Hawassa en Dessie.[295]

Van de aanvrager wordt één vingerafdruk gemaakt ten behoeve van de biometrie. Tevens wordt er ter plekke een pasfoto van de aanvrager gemaakt. De aanvrager moet zich derhalve persoonlijk melden voor de aanvraag van een paspoort. Het paspoort kan niet middels een machtiging aangevraagd worden.[296] Kinderen, jonger, dan veertien jaar zijn gevrijwaard van het geven van een vingerafdruk. Voor kinderen is alleen een geboorteakte nodig die door het Ethiopische ministerie van Buitenlandse Zaken is gelegaliseerd.[297] Kinderen kunnen vanaf hun geboorte een paspoort krijgen en worden volgens een bron nooit bijgeschreven bij hun ouders in het paspoort. De formulieren ten behoeve van het verkrijgen van het paspoort moeten door de ouders ondertekend worden.[298]

Een diplomatieke vertegenwoordiging van Ethiopië, een ambassade of een consulaat, kan ook een paspoort afgeven aan Ethiopiërs in het buitenland. Een medewerker van de Ethiopische ambassade in de Canadese hoofdstad Ottowa gaf aan dat lokale identiteitskaarten niet door de ambassade geaccepteerd worden als

[287] In een artikel uit 2014 schrijft een Ethiopische vrouw dat zij toen ze zestien jaar oud was een kebele-identiteitskaart heeft aangevraagd. Er is verder geen informatie gevonden die bevestigt dat een dergelijke kaart voor de achttiende verjaardag aangevraagd kan worden: ECADF, *Unveiling Lies: EPRDF on Ethiopian Nationalism and Identity,* 2 februari 2014.
[288] https://travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/Visa-Reciprocity-and-Civil-Documents-by-Country/Ethiopia.html (geraadpleegd op 28 mei 2018); Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018; Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.
[289] Een euro is ongeveer dertig Birr (wisselkoers begin juni 2018). De kaart kost derhalve ongeveer 30 eurocent.
[290] https://travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/Visa-Reciprocity-and-Civil-Documents-by-Country/Ethiopia.html (geraadpleegd op 28 mei 2018); Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018.
[291] Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.
[292] All Africa, *Immigrations affairs relocates main departments*, 22 april 2018.
[293] https://travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/Visa-Reciprocity-and-Civil-Documents-by-Country/Ethiopia.html (geraadpleegd op 28 mei 2018)
[294] Omgerekend naar de wisselkoers van begin juni 2018 zou dat ongeveer twintig euro zijn: https://travel.state.gov/content/travel/en/us-visas/Visa-Reciprocity-and-Civil-Documents-by-Country/Ethiopia.html (geraadpleegd op 28 mei 2018)
[295] http://immigration.gov.et/en-us/ourservices.aspx (geraadpleegd op 25 juli 2018); Vertrouwelijke bron, 15 juni 2018.
[296] http://immigration.gov.et/en-us/ourservices/newpassports.aspx (geraadpleegd op 25 juli 2018); Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018; Immigration and Refugee Board, *Responses to Information Requests ETH105301.E*, 15 september 2015.
[297] Refworld, *Ethiopia: Passport issuance procedures within the country; information included in the passport (2012-april 2015)*, 15 september 2015.
[298] Vertrouwelijke bron, 15 juni 2018.

bewijs van nationaliteit.[299] In plaats van een lokaal identiteitsbewijs dienen Ethiopiërs aan een ambassade of een consulaat hun oude paspoort te tonen bij het verlengen van hun paspoort. Indien een paspoort verloren of gestolen is, kan een nieuw paspoort of een laissez-passer (alleen om terug te reizen naar Ethiopië) aangevraagd worden in het buitenland. Deze aanvraag dient in persoon te gebeuren, omdat er vingerafdrukken gegeven moeten worden.[300]
Bij de eerste aanvraag of verlenging van een paspoort in het buitenland dient bewijs geleverd te worden dat de aanvrager legaal in het land verblijft waar de aanvraag wordt ingediend. De eerste aanvraag vereist eveneens een bewijs van Ethiopisch staatsburgerschap door bijvoorbeeld een gelegaliseerde geboorteakte. Dit geldt voor Ethiopiërs in landen als het Verenigd Koninkrijk, België en Australië. Het is niet bekend of dit ook benodigd is in andere landen, zoals bijvoorbeeld landen waar Ethiopiërs geen visum voor nodig hebben om naartoe te kunnen reizen.[301]

Bij de Ethiopische ambassade in Brussel kost een nationaal paspoort 54 euro. Een zakenpaspoort met meer pagina's kost 99 euro. De kosten kunnen per land enigszins verschillen. In het buitenland dient bij de aanvraag van een paspoort eveneens een gefrankeerde envelop overhandigd te worden die geadresseerd is aan de aanvrager zelf. De aanvrager krijgt het paspoort opgestuurd en hoeft zich derhalve niet meer te melden bij de ambassade.[302]

Ethiopian Origin Identity Card
De *Ethiopian Origin Identity Card*, ook wel de *Yellow Card* genoemd, is bedoeld, zoals de naam van de kaart het al zegt, voor personen van Ethiopische origine, die hun Ethiopische nationaliteit hebben moeten opgeven.[303] De kaart is in het buitenland bij Ethiopische diplomatieke vertegenwoordigingen aan te vragen. Met de kaart is een visum of werkvergunning voor Ethiopië niet benodigd. Kinderen van een houder van de Yellow Card jonger dan achttien jaar genieten dezelfde rechten als de houder.[304]

Om de kaart te kunnen krijgen dient de aanvrager één van de volgende documenten te overleggen: het oude Ethiopische paspoort, een gelegaliseerde geboorteakte of een document van de rechtbank dat door het Ethiopische ministerie van Buitenlandse Zaken is gelegaliseerd en waaruit blijkt dat de biologische ouders van aanvrager Ethiopiërs zijn/waren. Aangezien de aanvrager zijn of haar vingerafdrukken moet afgeven, dient de aanvraag in persoon op de diplomatieke vertegenwoordiging te gebeuren.[305]

In juli 2017 maakten de Ethiopische autoriteiten bekend dat ze een nationale identiteitskaart aan rastafari's,[306] Ethiopische joden en buitenlanders die zich

[299]: Refworld, *Ethiopia: Appearance of identity cards and birth certificates issued in Addis Ababa, including description of features variation in appearance, and issuing authorities 2012-2014)*, 1 oktober 2014.
[300] https://www.ethioembassy.org.uk/consular-services/ethiopian-passport/ (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[301] https://ethiopianembassy.be/en/services/passports/ (geraadpleegd op 28 mei 2018); https://www.ethioembassy.org.uk/consular-services/ethiopian-passport/ (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[302] https://ethiopianembassy.be/en/services/passports/ (geraadpleegd op 28 mei 2018)
[303] De Ethiopische grondwet staat geen dubbele nationaliteit toe.
[304] Global Forum on Migration and Development, *Ethiopian Origin ID Card*, 30 december 2013; Amheric Daily, *Ethiopian Origin Id card (Yellow Card) Requirements and Benefits*, 8 april 2014. : De kaarthouders hebben echter geen stemrecht en mogen niet binnen het Ethiopische veiligheidsapparaat werkzaam zijn.
[305] Website Ethiopische ambassade in Zweden: http://ethemb.se/wp-content/uploads/2013/07/Ethiopian-ID-card-checklist.pdf (geraadpleegd op 29 mei 2018)
[306] Rastafari's kwamen voor het eerst naar Ethiopië in de jaren vijftig toen keizer Haile Selassie, die Rastafari's als de verpersoonlijking van God op aarde zien, een stuk grond rond de zuidelijke stad Shashamane aan nazaten van slaven die naar Afrika terug wilden keren schonk. Na het afzetten en de dood van de keizer in de jaren zeventig vertrokken veel rastafari's. Tegenwoordig wonen er enkele honderden rastafari's in Shashamane en Addis Abeba. De aanhangers klaagden over het feit dat ze geen eigendommen mochten bezitten, hun kinderen niet naar de universiteit mochten sturen of mochten werken, omdat ze geen Ethiopisch staatsburger waren.

verdienstelijk hadden gemaakt voor de Ethiopische maatschappij gingen verstrekken.[307] Deze verordening lag in het verlengde van het wetsvoorstel dat aan de Yellow Card ten grondslag lag. Met deze nationale kaart zouden derhalve dezelfde rechten als die van de Yellow Card gepaard gaan.[308] Voor zover bekend is bovengenoemd voornemen aan het einde van de verslagperiode nog niet uitgevoerd.

Geboorteaktes
Ethiopië scoorde laag ten aanzien van de registratie van geboortes. Minder dan tien procent van alle kinderen onder de vijf jaar oud stond in 2016 geregistreerd in het geboorteregister volgens gegevens van UNICEF. Gedurende lange tijd werden geboorte-, overlijdens- en huwelijksaktes op een onsystematische en gefragmenteerde manier uitgegeven door ziekenhuizen, kerken en gemeentes.[309]

Volgens de *Vital Events Registration Agency* (zie paragraaf 3.2) werden er bijvoorbeeld tussen augustus 2016 en mei 2017, slechts 94.008 van 669.008 geboortes in de regio Amhara geregistreerd. Van alle geregistreerde geboortes was 62% binnen negentig dagen na de geboorte geregistreerd, achttien procent was geregistreerd na negentig dagen binnen een jaar na de geboorte. Twintig procent van de registraties kregen het predicaat *backlog* (achteraf), omdat ze na meer dan een jaar na de geboorte plaatsvonden.[310]

Volgens UNICEF is geboorteregistratie essentieel voor het waarborgen van mensenrechten.[311] Zolang geboortes ongeregistreerd blijven, blijven deze kinderen zonder bescherming van de wet. Het ontbreken van een goed functionerend geboorteregistratiesysteem kan onder andere kindhuwelijken, kinderarbeid, en handel in kinderen in de hand werken, aldus de VN-organisatie.[312]

3.2 Vital Events Registration Agency

In augustus 2012 kondigde Ethiopië de *Registration of Vital Events and National Identity Card Proclamation No. 760/2012* aan.[313] Met deze wet beoogt Ethiopië een geautomatiseerd en nieuw systeem uit te rollen dat belangrijke levensgebeurtenissen, zoals geboorte, huwelijk en overlijden registreert. De verantwoordelijke instelling die deze gebeurtenissen registreert en die deze centraal opslaat, heet de *Vital Events Registration Agency* (VERA). In de wet uit 2012 staat ook dat er één nationale identiteitskaart komt die iedereen die meerderjarig is, verplicht bij zich moet dragen.[314] [315]

Voor zover bekend bestaat er nog geen uniforme nationale identiteitskaart en kunnen Ethiopiërs op dit moment alleen nog de lokale identiteitskaart (kebele of

[307] Rastafari's hebben een speciale status ten opzichte van deze andere groeperingen. Volgens een bron bestaat er een richtlijn die hun de Ethiopische nationaliteit geeft. Deze richtlijn is nog niet in de praktijk gebracht: Vertrouwelijke bron, 15 juni 2018.
[308] Ethiopian News Agency, *Ethiopia to Give National ID Cards to Rastafarians, Ethiopian Jews*, 28 juli 2017.
[309] UNICEF, *Vital events registration kicks off in Ethiopia*, 4 augustus 2016.
[310] UNICEF, *Child Birth Registration Sets Hope for Protecting Children's Basic Rights*, 9 juni 2017.
[311] Volgens één vertrouwelijke bron is de betrouwbaarheid van tardief opgemaakte aktes niet gegarandeerd vanwege de nog jonge bestaansgeschiedenis van VERA: Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.
[312] UNICEF, *Ensuring every child is accounted for and no one is left behind in Ethiopia,* 1 november 2016.
[313] Federal Negarit Gazeta, *Proclamation No.760/2012 Registration of Vital Events and National Identity Card Proclamation*, 22 augustus 2012.
[314] De kaart zal tien jaar geldig zijn en gegevens als naam (ook die van de grootvader), geslacht, geboortedatum en –plaats, woonplaats, pasfoto, vingerafdruk en handtekening van de houder van de kaart bevatten. Etniciteit en religie zullen tijdens de registratie wel opgenomen worden, maar niet terugkomen op de kaart.
[315] UNFPA, *Towards sustainable vital events registration and vital statistics systems of Ethiopia: Strategy and Action Plan July 2013 – June 2018*, 16 april 2013.

woreda-kaart) krijgen. VERA is via de lokale registratiekantoren echter al wel gestart met de registratie van belangrijke levensgebeurtenissen (geboorte, huwelijk, overlijden en scheiding): in augustus 2016 van Ethiopiërs en in oktober 2017 van vluchtelingen (zie paragraaf 6.4). Ethiopië kent ongeveer 18.000 kebeles. Begin 2018 had 88% van deze kebeles een lokaal registratiekantoor dat de belangrijke levensgebeurtenissen registreerde en de gegevens daarna naar de centrale database van VERA stuurde.[316] In de hoofdstad Addis Abeba en de regio Benishangul Gumuz zijn alle lokale registratiekantoren gestart met het registreren van belangrijke levensgebeurtenissen.[317] Uit cijfers van VERA blijkt dat in juli 2017 meer dan veertig procent van alle geboortes in Ethiopië geregistreerd werd: een stijging van meer dan dertig procent ten opzichte van 2016.[318] Het is waarschijnlijk dat in de kebeles die begonnen zijn met de centrale registratie nog niet alle levensgebeurtenissen worden gemeld.

3.3 Identificatieplicht

Iedereen boven de achttien dient zich te kunnen identificeren wanneer de autoriteiten daarom vragen. Op een woreda-identiteitskaart uit Addis Abeba die door de Canadese ambassade ter plaatse nader onderzocht is, staat op de achterkant dat de houder de kaart te allen tijde bij zich dient te dragen.[319] Volgens een vertrouwelijke bron kan ter identificatie bijvoorbeeld ook een rijbewijs, een collegekaart of een kaart die door de werkgever is afgegeven gebruikt worden.[320] Of de autoriteiten de identificatieplicht nauw naleven is niet duidelijk.[321] Daarbij komt dat volgens statistieken minder dan de helft van alle Ethiopiërs een identiteitskaart heeft.[322] In de wet van 2012 die een nationale identiteitskaart voorschrijft, staat dat eenieder die meerderjarig (ouder dan achttien) is een dergelijke kaart bij zich dient te dragen (zie paragraaf 3.2). Deze kaart is echter nog niet gerealiseerd.[323]

3.4 Documentfraude

Lokale identiteitskaarten
Volgens USDoS is de implementatie van de wet uit 2012 die voorschrijft dat alle geboortes over het hele land geregistreerd dienen te worden (zie paragraaf 3.2), niet volledig zolang er geen uniforme nationale identiteitskaart wordt geïntroduceerd. Door het ontbreken van een nationale kaart worden nog steeds lokale identiteitskaarten uitgegeven die fraudegevoelig zijn, aldus het USDoS.[324]

Naar verluidt zijn de lokale kaarten makkelijk na te maken. De kaarten zijn van papier. De gegevens zijn op beide kanten met pen ingevuld. De kaart heeft een

[316] Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018; VERA, *A Year performance of vital event registration in Ethiopia*, 2017 (16/2/2010: Ethiopische jaartelling).
[317] De gegevens over de regio Amhara in paragraaf 3.1 *Geboorteaktes* laten zien dat deze regio achterloopt op de nationale tendens.
[318] VERA, *A Year performance of vital event registration in Ethiopia,* 2017 (16/2/2010: Ethiopische jaartelling): Uitgaand van cijfers van VERA was er op 7 juli 2017, ongeveer een jaar na het uitrollen van het plan in 2016, ongeveer 43% van alle geboortes geregistreerd, 48% van alle overlijdensgevallen, 41% van alle huwelijken en 33% van alle scheidingen. 68% van deze registraties vond plaats in steden en 32% op het platteland
[319] Refworld, *Ethiopia: Appearance of identity cards and birth certificates issued in Addis Ababa, including description of features variation in appearance, and issuing authorities 2012-2014)*, 1 oktober 2014.
[320] Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.
[321] Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018.
[322] Bronwen, Manby, *Practical realities of national identification systems in Africa: When is an undocumented person stateless?,* 1 juni 2017.
[323] UNFPA, *Towards sustainable vital events registration and vital statistics systems of Ethiopia: Strategy and Action Plan July 2013 – June 2018*, 16 april 2013.
[324] USDoS, *Trafficking in persons report 2017*, 27 juni 2017.

pasfoto van de houder met een stempel. Voor zover bekend ontbreken op de kaart biometrische gegevens of bijvoorbeeld een watermerk die het kopiëren bemoeilijken. Sommige kaarten zijn geplastificeerd.[325]

Misbruik bij geldwisselkantoren
In een rapport dat in mei 2015 is uitgebracht door de *Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group* (ESAAMLG) staat dat het merendeel van de Ethiopiërs (ongeveer 72%) geen eigen bankrekening heeft en derhalve aangewezen is op veelal illegale geldwisselkantoren. Volgens het rapport zijn er gevallen bekend dat valse identiteitsbewijzen zijn overlegd aan dergelijke kantoren om geld in ontvangst te kunnen nemen.[326]

Misbruik bij aanvraag paspoort
Door de verschillende lokale identiteitskaarten en het ontbreken van een centrale database van deze kaarten is het moeilijk voor het MDINA om de juistheid ervan te controleren bij het uitgeven van paspoorten. Volgens het *Forum of Social Studies* (FSS) kan het derhalve voorkomen dat gegevens op een paspoort niet conform de werkelijkheid zijn.[327]

Volgens het *2015 Trafficking in Persons Report for Ethiopia* van het USDoS maken rapporten melding van lokale ambtenaren die omgekocht werden om de leeftijd op een regionale identiteitskaart te veranderen, waardoor kinderen een paspoort konden verkrijgen zonder ouderlijke toestemming. Hierdoor konden minderjarigen het land verlaten om elders als illegale arbeidsmigrant te gaan werken.[328] Ook het FSS rapport meldt dat veel ambtenaren op kebele-niveau identiteitskaarten verstrekken aan minderjarigen waarbij ze getuigen dat de aanvrager ouder dan achttien is. Dit zouden ze volgens het FSS doen voor geld of omdat ze bekend zijn met de aanvrager.[329] In welke mate deze praktijken voorkomen en of er regionale verschillen bestaan is niet bekend.

Verificatie door International Organization for Migration
Een medewerker van de *International Organization for Migration* (IOM) in Addis Abeba schrijft in juli 2016 aan het onderzoeksteam van de Canadese *Immigration and Refugee Board* (IRBC) dat gezien de ervaringen van zijn kantoor met de verificatie van documenten valse identiteitspapieren niet veelvoorkomend zijn in Ethiopië.[330] Volgens de medewerker is minder dan vier procent van alle documenten, waaronder geboorte-, overlijdens- en huwelijksaktes, die aan het IOM ter verificatie zijn voorgelegd vals.[331] Het is niet duidelijk hoe de IOM bovengenoemde documenten verkrijgt. Derhalve is het moeilijk het percentage falsificaties op waarde te schatten.

[325] Vertrouwelijke bron, 9 mei 2018; Refworld, *Ethiopia: Appearance of identity cards and birth certificates issued in Addis Ababa, including description of features variation in appearance, and issuing authorities 2012-2014)*, 1 oktober 2014.
[326] ESAAMLG, *Mutual Evaluation Report: Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism*, mei 2015.
[327] Forum for Social Studies (FSS), *Ethiopian Labour Migration to the Gulf and South Africa*, 2015 (rapport wordt genoemd in: Immigration and Refugee Board of Canada, *Responses to Information Request ETH104950.E*, 28 juli 2016).
[328] USDoS, *2015 Trafficking in Persons Report for Ethiopia*, 2015.
[329] FSS, *Ethiopian Labour Migration to the Gulf and South Africa*, 2015.
[330] De Ethiopische media heeft bericht over het probleem van het grote aantal valse rijbewijzen dat in Ethiopië in omloop is. Toen een aannemersbedrijf chauffeurs wilde aannemen, bleken 380 van de 900 sollicitanten een vals rijbewijs te hebben. Er is een aanbesteding uitgeschreven om een biometrisch (en moeilijker vervalsbaar) rijbewijs te ontwikkelen, maar voor zover bekend is deze nog niet toebedeeld: The Reporter, *Transport authority cancels bid,* 25 maart 2017; The Ethiopian Herald, Djibouti *Corridor Road Safety awareness programme launched*, 11 december 2015.
[331] Immigration and Refugee Board of Canada, *Responses to Information Request ETH105567.E*, 28 juli 2016.

4 Mensenrechten

De organisatie *Freedom House* heeft Ethiopië de afgelopen jaren betiteld als 'niet vrij' betreffende de burger- en politieke rechten van de bevolking.[332] De hegemonie van het EPRDF binnen alle lagen van de overheid en de beperkingen die de partij oplegde inzake vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering en vrije media waren hiervoor de voornaamste oorzaken.[333]
Het onderdrukken van deze rechten werd vaak gedaan door middel van willekeurige arrestaties en gevangenneming, pesterijen en intimidatie van oppositieleden en politiek gemotiveerde showprocessen in de rechtszaal.
Twee in 2009 aangenomen repressieve wetten, - de *Charities and Societies Proclamation* (CSO-wet)[334] en de antiterrorisme wet, werden ook in deze verslagperiode veelvuldig gebruikt om de vrijheid van meningsuiting en het maatschappelijke middenveld aan banden te leggen.[335]

4.1 Juridische context

In het Algemeen Ambtbericht Ethiopië 2013 wordt uitgebreid stilgestaan bij de juridische context. Hieronder volgt een kort overzicht.

Verdragen
Ethiopië neemt onder andere deel aan het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) van 16 december 1966,[336] het Internationale Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten van 16 december 1966 (ICESCR),[337] het Internationaal Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing van 17 december 1984 (CAT) (zie voor uitgebreid overzicht Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013).[338]

Het land heeft echter de optionele protocollen van het IVBPR en het CAT niet ondertekend, wat inhoudt dat de toezichthoudende comités bij deze verdragen geen individuele klachten kunnen behandelen van Ethiopiërs die menen dat hun rechten onder deze verdragen zijn geschonden.
Ethiopië is bijvoorbeeld niet wettelijk verplicht om onafhankelijke internationale en nationale organisaties op haar grondgebied toe te staan om onderzoek te doen naar vermeende martelingspraktijen en andere misstanden op het gebied van mensenrechten.[339] Ethiopië heeft het Statuut van Rome niet ondertekend en is derhalve geen lid van het *International Criminal Court* (ICC), waardoor het zich

[332] Het land krijgt in 2017 en 2018 van Freedom House een score van 12 waarbij 1 betekent 'minst vrij' en 100 'meest vrij'. In 2016 kwam het land op een totaal van 15 punten: https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/ethiopia (geraadpleegd op 11 mei 2018).
[333] Freedom House e.a., *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017: Aan het einde van de verslagperiode lijkt een ommekeer te zijn begonnen. Al in de nadagen van Hailemariam Dessalegn begon Ethiopië met het vrijlaten van politieke gevangenen, een trend die onder zijn opvolger Abiy werd voortgezet. Volgens niet bevestigde bronnen staan zowel de CSO wet als de Anti-Terrorisme Wet op de nominatie om te worden herzien: Vertrouwelijke bron, 20 juni 2018.
[334] Deze CSO-wet bepaalt onder meer dat ngo's die voor meer dan tien procent afhankelijk zijn van buitenlandse financiering zich niet mogen bezighouden met activiteiten op het gebied van mensenrechten, waaronder vrouwenrechten, kinderrechten en rechten van gehandicapten. Op administratieve overtredingen van de wet, zoals het te laat indienen van rapportages, staan hoge boetes. Zie ook Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013.
[335] HRW, *World Report 2018 – Ethiopia, Events of 2017*, 2018; Al Jazeera, *Ethiopia: Ex-political prisoners revel in new-found freedom*, 4 juli 2018
[336] Geratificeerd op 11 juni 1993.
[337] Idem.
[338] Geratificeerd op 14 maart 1994.
[339] http://indicators.ohchr.org/ (geraadpleegd op 8 mei 2018); UNPO, *Human Rights in Ethiopia*, maart 2017.

volgens HRW onttrekt aan de hoogste internationale vorm van gerechtelijke controle.[340]

Grondwet
De Ethiopische Grondwet voorziet in de bescherming van de meeste fundamentele rechten en vrijheden. Zo zijn in hoofdstuk drie waarborgen voor de belangrijkste mensenrechten en democratische rechten opgenomen (Artikelen 14 tot en met 44).[341] De verslagperiode kenmerkt zich echter door het tot twee maal toe afkondigen van de noodtoestand door de Ethiopische autoriteiten met uitgebreide bevoegdheden van de veiligheidsdiensten. Hierbij kwamen de fundamentele rechten en vrijheden, zoals genoemd in de grondwet, onder druk te staan. Volgens de Ethiopische autoriteiten was de noodtoestand juist nodig om de rust weer in het land terug te brengen om zodoende de democratische rechtsorde te beschermen.[342] De laatste noodtoestand die daags na het aftreden van premier Hailemariam werd afgekondigd, is begin juni 2018 geëindigd: twee maanden eerder dan voorzien.[343]

Overige nationale wetgeving
Net zoals veel andere Afrikaanse landen kent Ethiopië verscheidene rechtssystemen waarbij burger-, gewoonte- en religieus recht naast elkaar kunnen bestaan en elkaar op sommige punten ook kunnen tegenspreken. De meest recente wetten inzake straf(proces)recht, familierecht en nationaliteitswetgeving waren voor deze verslagperiode reeds van kracht (zie Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013).[344]

Nationaliteitswetgeving
In vergelijking met het vorige ambtsbericht uit 2013 is de situatie met betrekking tot de nationaliteitswetgeving gelijk gebleven. De Ethiopische Grondwet, de *Proclamation on Ethiopian Nationality No. 378/2003*) en de *Directive Issued to Determine the Residence Status of Eritrean Nationals Residing in Ethiopia* (januari 2004) zijn van belang voor verkrijging (door geboorte, naturalisatie, huwelijk), het opnieuw verkrijgen, het verliezen of het afstand doen van de Ethiopische nationaliteit.[345]

Verlies van Ethiopische nationaliteit
De Ethiopische nationaliteitswet uit 2003 staat geen dubbele nationaliteit toe. Elke Ethiopiër die een andere nationaliteit aanneemt, moet derhalve afstand doen van de Ethiopische nationaliteit. Het is echter mogelijk om de Ethiopische nationaliteit te herkrijgen zolang de aanvrager (weer) in Ethiopië woont en afstand doet van de eerder verkregen nationaliteit.[346]

Nationaliteit van minderjarige kinderen van gemengd Eritrees/Ethiopische ouders
Voor wat betreft de nationaliteit van minderjarige kinderen van gemengd Eritrees/Ethiopische ouders zijn artikel 19 lid 1 en lid 3 en artikel 20 lid 2 van de *Proclamation on Ethiopian Nationality Law, No. 378/2003* van belang.[347]

[340] HRW, *What does Ethiopia's Government Have to Hide?*, 21 april 2017.
[341] https://www.constituteproject.org/constitution/Ethiopia_1994.pdf?lang=en. Zie artikel 14 t/m 44 van de Grondwet.
[342] AL Jazeera, *Ethiopia's state of emergency 2*.0, 19 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 20 februari 2018.
[343] CNN, *Ethiopia lifts state of emergency two months early*, 5 juni 2018.
[344] Strafrecht: wet nr. 414/2004, *The Criminal Code of the Federal Republic of Ethiopia 2004* (art. 1 t/m 865), datum inwerkingtreding 9 mei 2005. Strafprocesrecht: wet nr. 85/1961, *The Criminal Procedure Code proclamation 1961* (art. 1 tot en met 224), gepubliceerd in de Negarit Gazeta op 2 november 1961 en in werking getreden drie maanden gerekend vanaf de datum van publicatie in de Negarit Gazeta. Familierecht: wet nr. 2013/2000, *The Revised Family Code Proclamation* (4 juli 2000).
[345] http://www.refworld.org/docid/48abd56c0.html.
[346] *Ethiopian Nationality Law Proclamation No. 378/2003*, art.19 en 20.
[347] http://www.mfa.gov.et/docs/Law%20of%20Ethiopian%20Nationality.pdf, *Ethiopia. "Proclamation No. 378/2003*", Art. 19. en 20.

Eenieder van wie ten minste één van de ouders van Ethiopische afkomst is, komt in aanmerking voor de Ethiopische nationaliteit.[348] Minderjarige kinderen van gemengd Eritrees (of andere niet-Ethiopische nationaliteit)/Ethiopische ouders worden geacht vrijwillig afstand te hebben gedaan van de Ethiopische nationaliteit, tenzij zij binnen een jaar na het bereiken van de meerderjarigheid hebben aangegeven de Ethiopische nationaliteit te willen behouden en afstand te hebben gedaan van de andere (Eritrese) nationaliteit. De *Ethiopian Nationality Law Proclamation*, No. 378/2003 bepaalt dat hiertoe een loyaliteitsverklaring (*Oath of Allegiance*) dient te worden afgelegd, waarbij trouw wordt gezworen aan de Ethiopische Grondwet.[349]

4.2 Toezicht en rechtsbescherming

4.2.1 Aangifte

Volgens een hooggeplaatste functionaris van het Ethiopische Openbaar Ministerie kunnen aangiftes telefonisch worden gedaan, waarna de politie zo snel mogelijk ter plaatse komt. Ook kan een aangifte schriftelijk worden gedaan bij het dichtstbijzijnde politiebureau. Daarbij worden tijd, plaats, urgentie en persoonsgegevens van degene die aangifte doet genoteerd in een boek dat bij de receptie van het politiebureau ligt. In urgente gevallen is het mogelijk de dienstdoende politieagent te spreken, die dan direct een bezoek aan het plaats delict brengt. Als een arrestatiebevel wordt uitgevaardigd tegen een wetsovertreder, krijgt degene die aangifte tegen deze persoon heeft gedaan hiervan een kopie.[350]

In de verslagperiode werden aangiftes in de praktijk lang niet altijd in behandeling genomen. Dat gold bijvoorbeeld voor meldingen van huiselijk geweld tegen kinderen of vrouwen, die volgens het USDoS en HRW voor de rechtbanken geen prioriteit zouden hebben en in de praktijk niet vaak tot een veroordeling leidden.[351] Ook gedetineerden konden vaak hun recht niet halen in mishandelings- of martelingszaken. HRW heeft gevallen opgetekend waar gedetineerden die door bewakers waren mishandeld geen toegang kregen tot de gevangenisleiding om een klacht in te dienen. Lang niet altijd was er juridische bijstand voor de gevangenen aanwezig. Ook zouden rechtbanken geweigerd hebben klachten van gevangenen aan te horen.[352]

Lange procedures, inefficiëntie van het rechtssysteem, tekort aan personeel en grote aantallen gevangenen (vooral tijdens de noodtoestand) veroorzaakten grote vertragingen in het rechtssysteem.[353]

4.2.2 Politie

Ethiopië heeft een federale politie, die met name verantwoordelijk is voor onderzoek naar misdaden die betrekking hebben op de staatsveiligheid, onderzoek naar grensoverschrijdende misdaad en preventie. In regio's waar de risico's voor de nationale veiligheid als hoog worden ingeschat is de federale politie sterk vertegenwoordigd. Verder heeft de federale politie een coördinerende en

[348] De richtlijn van 2004 is bedoeld om duidelijkheid te verschaffen over de status van personen van Eritrese afkomst die tot het moment dat de richtlijn is uitgevaardigd in Ethiopië zijn blijven wonen. De richtlijn lijkt hiermee niet te zijn bedoeld voor personen die tijdens het conflict naar Eritrea zijn gedeporteerd.
[349] *Oath of Allegiance*: **"**Any person to be conferred with Ethiopian nationality by law shall, if he has attained the age of majority, take the following oath of allegiance: " I – – – -, solemnly affirm that I will be a loyal national of the Federal Democratic Republic of Ethiopia and be faithful to its Constitution."
[350] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[351] HRW, *World Report 2017. Ethiopia. Events of 2016*, 2017; USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[352] Idem.
[353] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.

normerende rol en geeft zij technische adviezen en training aan de regionale politie.[354]

Elke regio heeft zijn eigen regionale politie die zelfstandig opereert bij de uitvoering van de politietaken. De regionale politie kan de federale politie desgewenst verzoeken om assistentie. De regionale politie heeft veel minder technische capaciteit en mensen en een veel kleiner budget dan de federale politie. Het ontbreekt de regionale politie aan transportmiddelen, communicatieapparatuur en onderzoeksinstrumenten. De zwakke onderzoeksvaardigheden van de regionale politie leiden tot erg lange onderzoeken aldus USDoS. Vanwege gebrek aan deugdelijk forensisch of ballistisch bewijs lopen strafzaken vaak stuk.[355]

Op kebele-niveau wordt het politiewerk door milities verricht, die eigenlijk vooral de orde en rust in het dorp moeten bewaren. Het zijn mensen uit de lokale gemeenschap die het werk parttime doen in de avond en nacht. Militieleden krijgen vijf tot tien dagen training van het *Woreda Security and Administration Office* en daarna geen vervolgtrainingen meer. Er zijn gemiddeld vijf militieleden op honderd huishoudens. Milities zijn daarom in veel grotere getale aanwezig dan de regionale politie.[356]
In sommige gevallen functioneren deze milities als verlengstuk van de politieke partij die het lokaal voor het zeggen heeft. De militieleden worden er veelal van beschuldigd partijdig en corrupt te zijn en beschikken vaak niet over de benodigde autoriteit.[357]

4.2.3 Rechterlijke macht

Als de politie in gebreke blijft nadat aangifte is gedaan kan het slachtoffer zelf of middels een advocaat bescherming zoeken bij de rechter. De Ethiopische Grondwet garandeert de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.[358] In de praktijk heeft de uitvoerende macht echter een effectieve controle door de rechtelijke macht onmogelijk gemaakt.[359] Staat en partij zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, aldus onder andere het *Duitse Bertelsmann Stiftung*.[360]

Politieke beïnvloeding bij de aanstelling van rechters is groot. Rechters worden voorgedragen door de premier en hun kandidatuur dient te worden bekrachtigd door het parlement dat door het EPRDF gecontroleerd wordt.[361] Van een onafhankelijke rechterlijke macht met de mogelijkheid en autonomie om bestaande wet- en regelgeving en beleidsbeslissingen te interpreteren, controleren en herzien is derhalve geen sprake.[362]

De Ethiopische Grondwet erkent religieuze en traditionele rechtbanken. Bewoners op het platteland hebben over het algemeen weinig toegang tot het formele rechtssysteem en vallen daarom veelal terug op traditionele of religieuze

[354] Workneh Gebeyehu Woldekidan, *Thesis: An analysis of the influence of politics on policing in Ethiopia*, maart 2016.
[355] USDoS, *2015 Country Reports on Human Rights Practices-Ethiopia,* april 2016.
[356] Workneh Gebeyehu Woldekidan, *Thesis: An analysis of the influence of politics on policing in Ethiopia*, maart 2016.
[357] USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices-Ethiopia*, april 2018.
[358] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[359] USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, april 2018: Terwijl civiele rechtbanken met een grote mate van onafhankelijkheid functioneren, zouden strafhoven bloot staan aan politieke beïnvloeding. Vonnissen zouden vrijwel altijd in lijn met het regeringsbeleid zijn.
[360] Bertelsmann Stiftung, *BTI 2016 — Ethiopia Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung*, 2016; Clingendael (Erwin van Veen), *Perpetuating power: Ethiopia's political settlement and the organization of security*, september 2016; USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, april 2018.
[361] Ethiopische Grondwet artikel 81.
[362] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017; USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, maart 2017.

mechanismen om conflicten op te lossen. Volgens de wet dienen alle partijen in te stemmen met de behandeling van hun zaak door een traditionele of religieuze rechtbank. Partijen kunnen in hoger beroep gaan bij een reguliere rechtbank. Op het platteland komt het geregeld voor dat religieuze en traditionele rechtbanken ook zaken behandelen die buiten hun jurisdictie vallen.[363]

4.2.4 Nationale Ombudsman en Ethiopian Human Rights Commission

De Nationale Ombudsman ziet toe op goed bestuur en op het transparant functioneren van de overheid conform de *Institution of the Ombudsman Establishment Proclamation No. 211/2000* (4 juli 2000). De ombudsman heeft de bevoegdheid om onderzoek in te stellen naar klachten over het disfunctioneren of mismanagement van functionarissen en afdelingen van uitvoerende organen van de overheid.[364] Hieronder valt bijvoorbeeld onderzoek naar de omstandigheden in gevangenissen. Jaarlijks krijgt de Ombudsman ongeveer drieduizend klachten waarvan het meer dan de helft in onderzoek neemt. Het merendeel van de klachten ging over landkwesties, de traagheid en slechte kwaliteit van de publieke dienstverlening en over sociale zekerheid.[365]
De gevallen die niet meegenomen worden, vallen vaak buiten het mandaat van de ombudsman. Ethiopië heeft een aparte Ombudsman voor vrouwen en kinderen.[366]

Het mandaat van de nationale mensenrechtencommissie, de *Ethiopian Human Rights Commission* (EHRC), omvat het bevorderen van mensenrechten in brede zin, waaronder het onderzoeken van mensenrechtenschendingen. Daarnaast neemt de EHRC individuele klachten over mensenrechtenschendingen in behandeling.
De EHRC rapporteert vertrouwelijk aan het Ethiopische parlement (*House of Peoples' Representatives*). Naast de landelijke EHRC zijn er ook regionale EHRC's actief.[367]

Bronnen zetten echter vraagtekens bij de onafhankelijkheid, de transparantie en de effectiviteit van de Ombudsman en de EHRC.[368] Een Ethiopische hoogwaardigheidsbekleder stelde in november 2016 dat het tijd was om de Ombudsman, de EHRC, de Rekenkamer en het Openbaar Ministerie te versterken, opdat er meer transparantie en verantwoording aan het parlement aan de dag gelegd kon worden door deze organisaties.[369]

4.2.5 NGO's

In januari 2009 nam het Ethiopische parlement de *Proclamation to Provide for the Registration and Regulation of Charities and Societies (*de CSO-wet*)* aan, die het werk van nationale en internationale ngo's en maatschappelijke organisaties in Ethiopië moest reguleren. De Ethiopische overheid verwachtte van *Charity and Society Organizations* (CSO's) dat zij positief bij zouden dragen aan de uitvoering van de ontwikkelingsplannen van de overheid. De CSO-wet was zeer restrictief en werd nauwgezet gehandhaafd. Door de wet nam de bewegingsruimte van het maatschappelijk middenveld in Ethiopië op het gebied van mensenrechten, goed bestuur en democratisering sterk af, omdat financiering van dergelijke activiteiten volgens de wet voor negentig procent uit Ethiopische fondsen moest komen. Tien

[363] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, maart 2017.
[364] In genoemde wet staat tevens dat de Ombudsman niet bevoegd is onderzoek te doen naar besluiten die genomen zijn door gekozen raden in hun wetgevende bevoegdheid. Evenmin kan de Ombudsman onderzoek doen naar besluiten die genomen zijn door veiligheidstroepen of het leger in het kader van de nationale veiligheid: *Institution of the Ombudsman Establishment Proclamation No. 211/2000, artikel 7.1. en 7.4.*
[365] USDoS, *2015 Country Reports on Human Rights Practices-Ethiopia*, april 2016; USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices-Ethiopia*, april 2018.
[366] http://www.lawethiopia.com/images/federal_proclamation/proclamations_by_number/211.pdf
[367] Idem.
[368] HRW*, European Parliament demands investigation into Ethiopia killings*, 18 mei 2017; Addis Standard, *A new Human Rights Action Plan as country plunges in opposite direction*, 9 december 2016.
[369] Vertrouwelijke bron, 17 november 2016.

procent mocht vanuit het buitenland gefinancierd worden. Steeds meer ngo's pasten zelfcensuur toe, schroefden de mensenrechtenactiviteiten terug of hielden daar helemaal mee op, omdat ze als gevolg van de wet geen internationale fondsen meer konden werven.[370]

Slechts een paar nationale ngo's bleven actief, maar onder zeer strenge overheidsrestricties. De *Human Rights Council* (HRCO) was één van de weinige ngo's die rapporteerde over mensenrechten. De Ethiopische autoriteiten hielden de activiteiten van deze organisatie nauwlettend in de gaten en bemoeilijkten haar functioneren. In augustus 2016 werden vier leden van de HRCO in Oromia en Amhara gearresteerd en gevangen gezet. De HRCO zou hebben aangegeven dat de arrestaties verband hielden met het feit dat zij bezig waren de gewelddadige onderdrukking van de anti-regeringsprotesten in deze regio's te documenteren.[371]

De noodtoestand maakte het voor ngo's nog moeilijker te opereren.[372] Het organiseren van bijeenkomsten en trainingen kon alleen nog met voorafgaande toestemming, en informatie-uitwisseling met een buitenlandse ngo of regering was verboden. De avondklok die in bepaalde gebieden werd ingesteld, verhinderde onderzoek naar mensenrechtenschendingen. Ngo's hadden de verplichting om te allen tijde informatie te verstrekken aan politie en andere wetshandhavende instanties. Het was de vraag of deze instanties vertrouwelijk met deze informatie omgingen. Verder hadden regionale overheden en militairen geen duidelijk beleid ten aanzien van de toelating van ngo's tot conflictgebieden en verwezen dan door naar de federale overheid.[373]

De *Ethiopian Women Lawyers' Association* en de *Ethiopian Christian Lawyers' Fellowship* werkten samen met de EHRC en kregen daarom een vrijstelling van de CSO-wet. Ook de nationale ngo *Justice for All*, die opkomt voor de rechten van gevangenen, was uitgezonderd van de CSO-wet en kon daardoor internationaal fondsen blijven werven.[374] Deze ngo's kunnen naast de centra voor rechtsbijstand behulpzaam zijn indien juridische hulp benodigd is.
De EHRC waarmee de ngo's samenwerken, opereert echter in opdracht van het parlement en is volgens HRW niet onafhankelijk (zie paragraaf 4.2.4). Het huidige nationale parlement wordt gecontroleerd door het EPRDF. Personen die problemen hebben ondervonden vanwege hun kritische houding ten opzichte van de huidige regering zou volgens USDoS in de praktijk dan ook weinig van deze ngo's kunnen verwachten.[375]

4.2.6 Internationale organisaties

De Ethiopische regering stond wantrouwend tegenover internationale waarnemers en internationale mensenrechtenorganisaties. Zo verleende het land geen *standing invitations*[376] aan Speciale Rapporteurs van de VN, ook al heeft Ethiopië de zes belangrijkste mensenrechtenverdragen ondertekend.[377] Ethiopië heeft verzoeken om

[370] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[371] Frontline Defenders, *Addressing the escalating human rights crisis in Ethiopia*, 8 september 2016.
[372] HRW, *Legal Analysis of Ehtiopia's State of Emergency*, 30 oktober 2016
[373] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[374] USDoS, 2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, 3 maart 2017; Freedom House, Civic Freedom Monitor: Ethiopia, 7 mei 2017.
[375] USDoS, 2017 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, april 2018.
[376] Dat wil zeggen dat een land zich openstelt voor een bezoek van een Speciale Rapporteur van de VN op elk gewenst moment. Alleen de Speciale Rapporteur voor Eritrea kreeg toestemming Ethiopie te bezoeken. Verder bracht in mei 2017 en in april 2018 VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten Zeid Ra'ad Al Hussein op uitnodiging van Ethiopië een bezoek aan Ethiopië (buiten UPR-kader om). In 2017 kreeg Al Hussein geen toestemming Oromia en Amhara te bezoeken, maar in april 2018 stonden de Ethiopische autoriteiten hem toe een bezoek aan Oromia te brengen waar hij onder andere lokale leiders sprak: UN News, Visiting Ethiopia, UN human rights chief urges new Government to 'keep positive momentum going', 26 april 2018.
[377] Frontline Defenders**,** Addressing the escalating human rights crisis in Ethiopia, 8 september 2016.

toegang tot het land voor het doen van onafhankelijk internationaal onderzoek steeds afgewezen of onbeantwoord gelaten met een beroep op de nationale soevereiniteit.[378] Daarbij werd verwezen naar onderzoek van de *Ethiopian Human Rights Commission* in opdracht van het Parlement.[379] Ethiopië heeft echter als lid van de VN Mensenrechtenraad de verplichting internationale mensenrechtenstandaarden te respecteren en volledig samen te werken met de Raad en haar mechanismen.[380] In de zomer van 2017 zei een Ethiopische hoogwaardigheidsbekleder dat Ethiopië voornemens was om vóór het aflopen van de huidige *Universal Periodic Review* (UPR)-cyclus[381] in 2019 VN-rapporteurs toegang tot het land te verschaffen.[382]

4.3 Naleving en schendingen

USDoS noemde als belangrijkste schendingen van mensenrechten in Ethiopië: het willekeurig doden, het laten verdwijnen en het martelen van personen door veiligheidsdiensten; de mensonterende en levensgevaarlijke omstandigheden in gevangenissen; de willekeurig arrestaties en detenties door veiligheidsdiensten; de onthouding van een eerlijke publieke rechtsgang; de inbreuk op privacy rechten; de beperkte vrijheid van meningsuiting, pers, internet, vereniging, vergadering en bewegingsruimte; het gebrek aan strafvervolging in gevallen van verkrachting van en geweld tegen vrouwen; en het strafbaar stellen van seksuele handelingen tussen personen van hetzelfde geslacht.[383]

4.3.1 Optreden veiligheidstroepen

Zoals reeds vermeld traden de veiligheidsdiensten hard op om de protesten van 2014 te onderdrukken. Hierbij vielen tientallen doden. Ook bij het uitbreken van de massademonstraties in november 2015 gebruikten de veiligheidstroepen geweld tegen de betogers. In de zomer van 2016 sloegen de demonstraties en het daarmee gepaarde geweld over naar Amhara met bloedige confrontaties in de maand augustus (zie paragraaf 2.2).

Naar aanleiding van het geweld stelde de EHRC een onderzoek in. Het onderzoek behelsde het geweld na augustus 2016 tot het einde van dat jaar en omvatte de regio's Oromia, Amhara en de SNNPR. De commissie verklaarde dat de onlusten in totaal 669 mensenlevens hadden geëist 495 doden (462 burgers, 33 veiligheidstroepen) in Oromia, 140 (110 burgers, 30 veiligheidstroepen) in Amhara en 34 in de SSNPR. Met de meer dan 170 doden die eerder (vanaf november 2015) waren geteld, was de commissie van mening dat er ongeveer negenhonderd doden in totaal waren gevallen.[384] Mensenrechtenorganisaties gingen uit van meer doden; mede door het video- en fotografisch materiaal dat tijdens de demonstraties is genomen. Ze gaven daarbij aan dat exacte cijfers niet gegeven konden worden, omdat veel gebieden niet toegankelijk waren.[385]

[378] USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, april 2018.
[379] Freedom House, *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017. All Africa, *Ethiopia: The Chief Commissioner's Visit and Its Fallout, 9 mei 2017.*
[380] GA Resolution 60/251, OP 9; HRW, *World Report 2017 Ethiopia. Events of 2016*, maart 2017; Freedom House, *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017.
[381] De *Universal Periodic Review* is een uniek proces dat een beoordeling inhoudt betreffende de stand van zaken op het gebied van mensenrechten van alle VN-lidstaten. Onder de auspiciën van de Raad van de Mensenrechten heeft een land dan de mogelijkheid om te verklaren welke acties het zal ondernemen om de mensenrechtensituatie te verbeteren.
[382] Vertrouwelijke bron, juni 2017.
[383] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices-Ethiopia*, april 2017.
[384] Fana Television, *Violence in Oromia, Amhara and SNNP regions claims 669 lives: Commission*, 18 april 2017; TesfaNews, *Government Report: Only 669 Killed in Ethiopia Protests Since August,* 18 april 2017.
[385] HRW, *European Parliament Demands Investigation Into Ethiopia Killings*, 18 mei 2017.

Een van de conclusies van het EHRC onderzoek was dat het meeste geweld dat door de veiligheidstroepen was gepleegd tijdens de demonstraties gerechtvaardigd was, omdat de demonstranten gebruik hadden gemaakt van wapens. In een paar gevallen, aldus de EHRC, was er buitensporig geweld gebruikt aan de kant van de regeringstroepen. HRW was van mening dat deze bevindingen in tegenspraak waren met die van onafhankelijke onderzoekers en dat het rapport van de EHRC de regering naar de mond sprak.[386]

De HRCO publiceerde op 29 mei 2017 een rapport op internet in het Amhaars[387] met de resultaten van het eigen onderzoek naar het optreden van de veiligheidsdiensten.[388] Het rapport maakte onder andere melding van negentien standrechtelijke executies door de Ethiopische veiligheidstroepen vlak nadat de noodtoestand in oktober 2016 was afgekondigd. [389]

4.3.2 Arrestaties

Gedurende de verslagperiode verrichtten de Ethiopische autoriteiten duizenden arrestaties. De Ethiopische Grondwet en het wetboek van strafrecht verbieden willekeurige arrestatie en detentie.[390] Toch waren er in deze verslagperiode duizenden meldingen over willekeurige arrestaties en detentie van oppositieleden, leraren, professoren, studenten, musici, zakenmensen, journalisten, kinderen en anderen, die verband hielden met de golf van anti-regeringsdemonstraties vanaf november 2015 tot en met kort na het uitroepen van de noodtoestand in oktober 2016.[391] Hierna hebben dergelijke massale arrestaties niet meer plaatsgevonden (zie paragraaf 1.3).

Kritiek op de regering en op het optreden van de regeringstroepen tijdens de demonstraties konden tot een arrestatie leiden (zie paragraaf 1.2.1). In december 2015 werd bijvoorbeeld Yonatan Tesfaye, een prominent politiek activist, gearresteerd en aangeklaagd voor ‘terrorisme’. In mei 2017 werd hij schuldig bevonden aan ‘terrorisme’ op grond van Facebookberichten, die de manier waarop de regering omging met de Oromo-demonstraties bekritiseerden. Hij werd veroordeeld tot zesenhalf jaar gevangenisstraf. Tesfaye’s twitteraccount bleef tijdens zijn gevangenschap actief en werd mogelijk door de regering als lokaas gebruikt om potentiële dissidenten te kunnen ontmaskeren of aan te moedigen de wet te overtreden.[392] Yonatan Tesfaye werd op 4 maart 2018 in het kader van een presidentieel pardon vrijgelaten.[393]

Bloggers, oppositieleden, journalisten en activisten werden regelmatig gearresteerd op beschuldiging van ‘terrorisme’ onder de bepalingen van de antiterrorisme wet. De regering beschuldigde hen ervan banden te hebben met de verboden oppositiegroeperingen PG7 en OLF en via sociale media te hebben aangezet tot geweld om de regering omver te werpen.[394]
Volgens HRW kwam het voor dat rechtszaken werden uitgesteld, de verdachten geen toegang tot een advocaat hadden, en dat gevangenen in de gevangenis

[386] Ethiopian Satellite Rights, *Watchdog says impunity carries high price*, 21 april 2017.
[387] https://ehrco.org/2017/05/stop-human-rights-violations-against-citizens-during-the-state-of-emergency/ (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[388] Het rapport was pas een week na publicatie op internet te vinden, omdat de Ethiopische autoriteiten het internet gedurende die week hadden platgelegd.
[389] Addis Standard, *Human Rights Council Ethiopia releases report on rights abuses committed under current State of Emergency*, 9 juni 2017.
[390] Zie artikel 17 van de Ethiopische Grondwet.
[391] HRW, *Such a Brutal Crackdown*, juni 2016
[392] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[393] Ethiopia Observer, *Yonatan Tesfaye released*, 5 maart 2018
[394] AI, *Annual Report 2015/2016 Ethiopia*, 26 februari 2016.

mishandeld werden.[395] Vaak lag er geen officiële aanklacht aan de arrestatie ten grondslag.[396]
Begin juli 2015 werden twee bloggers - Mahlet Fantahun en Edom Kassaye - kort voor het bezoek van president Obama aan Ethiopië vanwege gebrek aan bewijs in vrijheid gesteld.[397] De terrorisme-aanklacht tegen vier andere bloggers - Natnael Feleke, Atnaf Birhane, Abel Wabela en Befekadu Hailu - werd op 16 oktober 2015 vanwege gebrek aan bewijs ingetrokken na 39 hoorzittingen en 539 dagen in gevangenschap.[398] De bloggers werden uiteindelijk eind 2015 vrijgelaten, maar mochten het land niet verlaten.[399] De Openbare Aanklager tekende beroep aan bij het *Supreme Court*. Begin 2018 werden alle aanklachten tegen de bloggers ingetrokken.[400]

Ook kwam het voor dat personen na vrijlating weer werden gearresteerd. Op 11 november 2016 werd Befekadu Hailu, mede-oprichter van het *Zone 9 Collectief*, op last van de Command Post opnieuw gearresteerd. Op de Facebookpagina van het bloggerscollectief viel te lezen dat de reden voor zijn arrestatie een kritisch interview met de *Voice of Africa* (VOA) van 31 oktober 2016 zou zijn geweest. Anderen noemden een kritische blog over het optreden van de autoriteiten tegen de anti-regeringsdemonstraties in Oromo en Amhara als mogelijke reden voor zijn arrestatie.[401] Hij werd aangeklaagd voor opruiing. Volgens de *Voice of America* (VOA) werd hij in december 2016 vrijgelaten.[402]

Het maken van het Oromo-gebaar kon een arrestatie tot gevolg hebben. In november 2016 werden de politieke activisten Anania Sorri en Daniel Shibeshi en de journalist Elias Gebru gearresteerd voor het *posten* van afbeeldingen van zichzelf op sociale media terwijl ze het symbool van de Oromo-protestbeweging maakten. Dat was tijdens de noodtoestand verboden.[403]

De meeste arrestanten bevonden zich echter onder diegenen die mee hadden gedaan aan de demonstraties tegen de regering. De aantallen lopen uiteen; waar de Ethiopische overheid het over twintigduizend arrestanten had, spraken ngo's over veel meer arrestanten, tot aan zeventigduizend toe. Vele arrestanten werden na een 'heropvoedingsprogramma' weer op vrije voeten gesteld. De overheid meldde begin 2017 de meeste arrestanten weer vrijgelaten te hebben (zie paragraaf 1.3).

Sinds begin 2018 zijn de Ethiopische autoriteiten van start gegaan met het vrijlaten van grote getalen gevangenen. Premier Abiy Ahmed is met het vrijlaten van gevangenen doorgegaan en op 19 juli 2018 keurde het Ethiopische parlement een amnestiewet goed (zie paragraaf 1.3). Hoeveel personen er aan het einde van de verslagperiode nog gedetineerd zijn, is niet bekend.

[395] HRW, *World Report 2016 - Ethiopia, Events of 2015*, 2016; HRW, *Ethiopia: free zone 9 bloggers, journalists*, 10 oktober 2017; BBC, *Ethiopia Zone 9 bloggers charged with terrorism*, 18 juli 2014.
[396] AI, *Annual Report 2015/2016 Ethiopia*, 26 februari 2016.
[397] EFF, *Three Ethiopia's Zone 9 bloggers released from prison, cleared of all charges*, 8 juli 2015.
[398] HRW, *World Report 2016 - Ethiopia, Events of 2015*, 2016.
[399] De bloggers Birhane en Feleke, die op sociale media (verhulde) kritiek hadden geuit op de regering, moesten een jaar later opnieuw terecht staan, ditmaal voor uitlokking van geweld, waarvoor zij tien jaar gevangenisstraf konden krijgen. Zij hadden kort na hun arrestatie bekend een training te hebben gevolgd voor het versleutelen van berichten met security-in-a-box, een digitale veiligheidstool, die veel door advocaten en mensenrechtenactivisten wordt gebruikt.
[400] Electronic Frontier Foundation, *Update: All charges against the bloggers have been dropped*, 14 februari 2018.
[401] Africa News, "*Court orders Ethoipia "Zone 9" bloggers to face new charges*", 6 april 2017.
[402] www.borkena.com, *What was the indoctrination like? Listen to Befekadu Hailu*, 23 december 2016; Frontline Defenders, "*Trial of Zone 9 blloggers and journalists*" 11 november 2016.
[403] Addis Standard, *Court acquits a journalist, opposition party member from charges under defunct state of emergency*, 8 november 2017; VOA, *Ethiopia's Bloggers Face Detention, Restrictions*, 3 mei 2017.

4.3.3 Situatie gevangenissen

Ethiopië heeft zes federale en honderdtwintig regionale gevangenissen. Tijdens de noodtoestand maakte de overheid bekend dat er ook detentiecentra waren in Awash, Ziway en Dilla en konden verdachten worden gedetineerd in verschillende politiebureaus in Addis Abeba. Er waren ook veel inofficiële detentiecentra verspreid over het land in Dedessa, Bir Sheleko, Tolay, Hormat, Blate, Tatek, Jijiga, Holeta en Enkele. Ook werden personen gevangengezet in militaire kampen en in noodlocaties zoals lokale gemeentehuizen en andere overheidsgebouwen. De overheid bouwde twee nieuwe gevangenissen.[404]

Mensen in voorarrest werden vaak vastgehouden op politiebureaus, waar de omstandigheden sterk konden verschillen. Soms werden minderjarigen bij volwassenen gedetineerd. Over het algemeen werden vrouwen apart van mannen opgesloten, maar op sommige locaties gebeurde dat niet.[405] In militaire kampen was sprake van eenzame opsluiting.[406]

Volgens USDoS kwam mishandeling en marteling van gevangenen voor in detentiecentra, militaire faciliteiten en politiebureaus. Bezoekers zouden hebben aangegeven dat politieke gevangenen vaak slechter werden behandeld dan andere gevangenen en geen adequate medische behandeling, geen boeken of televisie of tijd om te sporten kregen en beperkt bezoek mochten ontvangen. Er waren gevallen waar gedetineerden die door bewakers waren gemarteld geen toegang hadden tot de gevangenisleiding om een klacht in te dienen.[407]

In sommige gevangenissen waren er ten behoeve van de gevangenen centra voor rechtsbijstand, die op regionaal niveau goede werkcontacten onderhielden met personeel van rechtbanken, gevangenissen en de overheid. Soms gaf gevangenispersoneel toestemming een klacht in te dienen bij de rechtbank, maar weigerden de rechtbanken de klachten van gevangenen aan te horen.[408]

De omstandigheden in de gevangenissen en huizen van bewaring in Ethiopië waren zwaar en in sommige gevallen zelfs levensbedreigend. In de gevangenissen van Gondar (december 2015), Ambo (19 februari 2016), Debretabor (1 september 2016) en Kilinto (3 september 2016) brak brand uit. In de Kilinto gevangenis kwamen bij de brand 23 gevangenen om het leven.[409] Daarna mochten er volgens advocaten in de gevangenissen van Kilinto, Shewa Robit en Ziway alleen nog maar familieleden van gevangenen op bezoek komen en mocht er niet meer worden gesproken over het proces, de politiek of beschuldigingen van mishandeling.[410]

De EHRC hield toezicht op de federale en regionale detentiecentra en interviewde gevangenispersoneel en gevangenen naar aanleiding van beschuldigingen van wijdverspreide mensenrechtenschendingen. Ook onderzocht de EHRC de brand in de Kilinto gevangenis.[411]
Het *International Committee of the Red Cross* (ICRC) had toegang tot bijna alle gevangenissen in het land, behalve tot de in april 2018 gesloten Maekelawi gevangenis en tot de gevangenissen in de SRS.[412] De overheid gaf internationale

[404] USDoS, *2016 Counrty Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[405] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017; Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[406] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[407] Idem.
[408] Idem.
[409] Idem; BBC, *Ethiopia Kilinto prison inmates charged over deadly fire*, 24 november 2016.
[410] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[411] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[412] Horn Affairs, *ICRC still denied access to Maekelawi, Somali Region*, 14 juni 2016; Vertrouwelijke bron, 28 juni 2018.

ngo's meestal geen toestemming om federale gevangenissen, politiebureaus of inofficiële gevangenissen te bezoeken. De Ethiopische ngo *Justice for All-Prison Fellowship Ethiopia,* die samenwerkt met de EHCR, had als één van de weinige ngo's wel toegang.[413]

De medische zorg was onbetrouwbaar in de federale gevangenissen en ontbrak vrijwel geheel in de regionale gevangenissen. Veel gevangenen hadden ernstige gezondheidsproblemen, maar kregen weinig of geen zorg. Soms ook werden noodzakelijke doktersbehandelingen door gevangenispersoneel geweigerd.[414] Watergebrek en ontbrekende sanitaire voorzieningen zorgden voor onhygiënische toestanden.[415]

Begin juli 2018 verscheen er een rapport van HRW dat gebaseerd was op interviews met onder andere zeventig ex-gevangenen van de Ogaden gevangenis. Het rapport beschrijft vermeende misstanden tussen 2011 en begin 2018 zoals verkrachting, het onthouden van slaap, willekeurige langdurige detentie, collectieve strafmaatregelen en gedwongen bekentenissen. De meeste gevangenen in de Ogaden gevangenis werden ervan verdacht op enigerlei wijze banden te hebben met het ONLF.[416]

4.3.4 Mishandeling en foltering

Volgens artikel 18 van de Ethiopische Grondwet heeft iedereen recht op bescherming tegen wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. Artikel 19 stelt dat arrestanten niet gedwongen zullen worden bekentenissen af te leggen of andere verklaringen die in de rechtbank tegen hen kunnen worden gebruikt.[417] Ondanks dit wettelijke verbod was er volgens HRW in de verslagperiode regelmatig sprake van mishandeling en marteling van politieke gevangenen door personeel van veiligheidsdiensten (in burger), de federale politie, *Special Police Forces* en militairen.[418]

Marteling zou hebben plaatsgevonden in het de Maekelawi gevangenis, in officiële detentiecentra, in niet-officiële detentiecentra, in politiebureaus en in de Kilinto federale gevangenis. Vooral in Maekelawi - waar *high-profile* politieke gevangenen werden vastgehouden - zou zowel fysieke als mentale mishandeling door politierechercheurs hebben plaatsgevonden om bekentenissen af te dwingen. Volgens HRW werden gevangenen daar geslagen en kregen zij elektrische schokken toegediend.[419] Blogger Zelalem Workagenehu meldde na diens vrijlating door zijn ondervragers in de inmiddels gesloten Maekelawi gevangenis gemarteld te zijn.[420] In het begin juli 2018 verschenen rapport van HRW over misstanden in de Ogaden gevangenis zeggen ex-gevangenen gezien te hebben dat medegevangenen in hun cellen stierven nadat zij door gevangenispersoneel gemarteld waren.[421]

Paragraaf 1.3. maakt reeds melding van misstanden in de 'heropvoedingskampen', voornamelijk voormalige militaire trainingskampen, waar opgepakte demonstranten

[413] Noorse Ambassade, *Addis Abbeba, speech Noorse ambassadeur,* 22 mei 2017.
[414] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[415] Idem.
[416] HRW, *"We are Like the Dead" Torture and other Human Rights Abuses in Jail Ogaden, Somali Regional State, Ethiopia,* 4 juli 2018; The Guardian, *Claims of 'non-stop cycle of torture' involving top officials in Ethiopian jail; Report urges new prime minister, Abiy Ahmed, to investigate allegations that Jail Ogaden prisoners are routinely brutalized*, 5 juli 2018;
[417] De in april 2018 aangetreden premier Abiy zei in een toespraak in het Ethiopische parlement dat de Ethiopische autoriteiten zich schuldig hadden gemaakt aan martelingen en voegde hieraan toe dat dat tegen de Ethiopische grondwet was: NOS, *De revolutie van Abiy, de nieuwe premier van Ethiopië*, 22 juni 2018.
[418] HRW, *World Report 2017. Ethiopia. Events of 2016*, 2017.
[419] Idem.
[420] AI e.a, *Ethiopia: end use of counter-terrorism law to persecute dissenters and opposition members*, 2 juni 2016.
[421] HRW, *"We are Like the Dead" Torture and other Human Rights Abuses in Jail Ogaden, Somali Regional State, Ethiopia,* 4 juli 2018

naartoe werden gebracht. Veel van de tijdens de anti-regeringsdemonstraties gearresteerde personen zouden zijn gemarteld in detentie in deze kampen.[422] Verscheidene vrouwen gaven aan te zijn verkracht of aangerand. Veiligheidsdiensten zouden gevangenen – onder wie minderjarigen - hebben geslagen met houten stokken, rubber knuppels en zwepen. Meerdere scholieren hebben verklaard dat zij aan hun polsen werden opgehangen en met een zweep geslagen. Vier studenten zeiden elektrische schokken toegediend te hebben gekregen aan hun voeten; ook zouden gewichten aan hun testikels zijn gebonden. Volgens HRW leek het er sterk op dat er geen onderzoek naar de daders van deze mishandelingen werd verricht.[423]

4.3.5 Verdwijningen en ontvoeringen

Volgens het USDoS zouden mensen zijn verdwenen die door veiligheidsdiensten waren gearresteerd naar aanleiding van de anti-regeringsdemonstraties, met name vanaf november 2015 tot en met het uitroepen van de noodtoestand in oktober 2016.[424] HRW heeft aangegeven dat er honderden mensen – onder wie kinderen - sinds de protestacties van de Oromo vermist waren. Door de gebrekkige administratie in de gevangenissen zaten er in de verslagperiode ook als vermist gemelde personen in hechtenis, die niet door familie konden worden gelokaliseerd.[425] In oktober 2016 riep de VN Ethiopië op om internationaal onderzoek naar de misstanden in het land, waaronder geweld tegen demonstranten en de vermeende verdwijningen, toe te staan.[426] Daar heeft het land aan het einde van de verslagperiode nog geen gehoor aan gegeven.

4.3.6 Buitenrechtelijke executies

Er was volgens HRW in deze verslagperiode sprake van buitengerechtelijke executies door de politie, het leger, milities en het ONLF.[427]
De Liyu Police zou volgens AI op 5 juni 2016 21 mensen in Jamaa Dhuubed standrechtelijk hebben geëxecuteerd. Veertien personen werden doodgeschoten in de moskee, zeven op een andere plek in het dorp. Toen de nabestaanden waren gearriveerd om de doden te begraven, zou de Liyu Police hebben gedreigd hen ook te executeren.[428]
Volgens beide internationale ngo's waren deze mensenrechtenschendingen onderdeel van de anti-terreurcampagne van de Ethiopische regering en vonden ze plaats in een context van volledige straffeloosheid.[429]
Zowel het USDoS als de hierboven genoemde ngo's hebben in hun rapportages aangegeven dat er willekeurige en wederrechtelijke moorden werden gepleegd door veiligheidsdiensten tijdens de anti-regeringsdemonstraties in Oromia en Amhara (zie paragraaf 4.3.1).[430]

4.3.7 Politieke moorden

AI heeft in de verslagperiode gerapporteerd over politieke moorden op leden en leiders van oppositiepartijen kort na de nationale verkiezingen van mei 2015.[431]

[422] Freedom House e.a., *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017
[423] HRW, *World Report 2017. Ethiopia. Events of 2016*, 2017.
[424] USDoS*, 2016 Country Reports on Human Rights Practices -Ethiopia*, 3 maart 2017; HRW, *Ethiopia: Protest Crackdown Killed Hundreds*, 15 juni 2016
[425] USDoS*, 2016 Country Reports on Human Rights Practices -Ethiopia*, 3 maart 2017; HRW, *Ethiopia: Protest Crackdown Killed Hundreds*, 15 juni 2016
[426] UN News, *UN experts call on Ethiopia to allow international panel to help probe violence against protesters,* 10 oktober 2016.
[427] HRW, *World Report 2017, Ethiopia, Events of 2016*, 2017.
[428] AI, *Amnesty International Report 2016/2017 The State of the World's Human Rights*, 2017; HRW, *Ethiopia-No Justice in Somali Region Killings*, 5 april 2017.
[429] AI, *Annual Report Ethiopia 2016/2017*, februari 2017.
[430] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017; HRW, *World Report 2017. Ethiopia. Events of 2016*, 2017; AI, *Annual Report Ethiopia 2016/2017*, februari 2017.
[431] AI, *Amnesty International Report 2015/2016 The State of the World's Human Rights*, 2016.

Samuel Aweke (oprichter van de Blue Party) werd op 15 juni 2015 dood aangetroffen in Debre Markos. Een paar dagen voor zijn dood had hij een artikel gepubliceerd in de partijkrant *Negere Ethiopia*, waarin hij kritiek had geuit op de lokale politie en de veiligheidsdiensten. Hij zou, volgens de Blue Party, nadat het artikel was gepubliceerd zijn bedreigd door de veiligheidsdiensten. Op 16 juni 2015 zou Taddesse Abreha, lid van Medrek, op weg naar huis zijn aangeklampt door drie onbekenden, die hem hadden geprobeerd te wurgen. Hij zou kort daarna thuis overlijden. Op 19 juni 2015 werd Berhanu Erbu, eveneens Medrek-lid, dood aangetroffen bij een rivier in de Hadiya Zone, 24 uur nadat hij door twee politieagenten was meegenomen. Asrat Haile, een Medrek verkiezingswaarnemer, zou zijn vermoord door de politie op 5 juli 2016 in het Ginbo Woreda district. [432]

Alleen naar de moord op Samuel Aweke is een onderzoek ingesteld. AI schrijft dat volgens de Semayawi Party de aanklacht en veroordeling in de rechtszaak betreffende de dood van haar partijlid, een schijnvertoning waren om de ware toedracht te verdoezelen.[433]

4.4 Rechtsgang

In de grondwet staat dat personen die in staat van beschuldiging zijn gesteld het recht op een eerlijk, openbaar proces hebben zonder onnodige vertraging.[434] De praktijk was echter weerbarstiger: gedetineerden konden lang niet altijd aanspraak maken op de in de grondwet beschreven rechten. Een eerlijk proces was derhalve niet altijd gegarandeerd. Dit kwam onder andere door een tekort aan advocaten.[435]

Vrouwen op het platteland verklaarden dat zij geen toegang hadden tot een vrij en eerlijk proces omdat ze vanwege lokale tradities en ernstige discriminatie op grond van hun geslacht uitgesloten werden zitting te nemen in de raad van wijzen.[436]

De Ethiopische Grondwet staat gevangenen toe bezoek te ontvangen van familie, collega's, de dokter, de geestelijk verzorger en de advocaat.[437] In sommige gevallen gaf de politie geen toestemming aan mensen in voorarrest om familieleden of een advocaat te ontvangen. Volgens de antiterrorisme wet mag een advocaat maar één cliënt per dag bezoeken en alleen op woensdag of vrijdag. In de praktijk werden sommige gevangenen wekenlang *incommunicado* gehouden, anderen werden voor onbeperkte tijd onder huisarrest geplaatst.[438]

Lange procedures, grote aantallen gevangenen, inefficiëntie van het rechtssysteem en tekort aan personeel veroorzaakten in deze verslagperiode grote vertragingen in het rechtssysteem.[439] Het kwam voor dat de aanklacht voor de start van het proces niet bekend was en advocaten onvoorbereid de verdediging moesten voeren. *Freedom House* maakte melding van het feit dat gedetineerden jarenlang waren vastgehouden zonder te zijn geïnformeerd over de reden van hun arrestatie.[440]

[432] Idem.
[433] Idem.
[434] Zie artikel19 tot en met 22 en artikel 37 van de Ethiopische Grondwet.
[435] USDoS, *2016 Counrty Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017; Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[436] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.
[437] Zie artikel 21 van de Ethiopische Grondwet.
[438] HRW, *World Report 2017. Ethiopia. Events of 2016*, 2017.
[439] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[440] Idem.

De antiterrorisme wet stond arrestaties zonder arrestatiebevel toe voor verschillende overtredingen wanneer de politie een redelijke verdenking had dat een persoon een 'terroristisch' misdrijf had begaan of bezig was te begaan. De antiterrorisme wet gaf de politie vergaande bevoegdheden op het gebied van onderzoek en aanhouding: zo kon de politie een verdachte zonder arrestatiebevel arresteren en voor perioden van achtentwintig dagen tot een maximum van vier maanden vasthouden zonder gerechtelijke tussenkomst (zonder aanklacht), zolang het onderzoek naar de verdachte liep.[441]
Tijdens de noodtoestand hadden de veiligheidstroepen het recht om aanhoudingen te verrichten zonder arrestatiebevel (en huiszoekingen te doen zonder huiszoekingsbevel) en konden verdachten tot het einde van de noodtoestand worden vastgehouden.[442]

4.5 Doodstraf

Volgens het wetboek van strafrecht van 2004 kan de doodstraf worden opgelegd voor - onder meer - misdaden in strijd met de Ethiopische Grondwet of de Constitutionele orde,[443] het leiden van een gewapende opstand of burgeroorlog,[444] aanvallen tegen de politieke of territoriale integriteit van de Staat,[445] hoogverraad,[446] collaboratie met de vijand,[447] spionage,[448] genocide,[449] oorlogsmisdaden tegen de burgerbevolking,[450] misdaden tegen de openbare veiligheid,[451] misdaden gericht tegen de publieke gezondheid[452] en moord.[453] Ook voor een aantal militaire misdrijven kan de doodstraf worden opgelegd.
Volgens *Death Penalty Worldwide* zouden in Ethiopië geregeld mensen tot de doodstraf zijn veroordeeld, maar zou deze straf zelden worden uitgevoerd. Tijdens de verslagperiode is de doodstraf niet uitgevoerd.[454] De laatste cijfers over het aantal gevangenen dat formeel in afwachting is van de uitvoering van de doodstraf zijn uit mei 2014. Het zou destijds om een aantal van ongeveer 120 personen gaan.[455]

Hoewel er geen sprake is geweest van het voltrekken van de doodstraf hebben er tijdens de verslagperiode wel buitenrechtelijke executies plaatsgevonden (zie paragraaf 4.3.6).

4.6 Strafvervolging overheidsfunctionarissen

Volgens meerdere internationale ngo's en het USDoS is het onbestraft laten van het optreden van veiligheidstroepen tijdens de demonstraties een groot probleem. De onderzoeken van de EHRC naar het optreden van de veiligheidstroepen en een toespraak van de voorzitter van de commissie bevestigden het standpunt van de regering dat de oorzaak van het geweld tijdens de protesten met name bij de

[441] Idem.
[442] AI, *Ethiopia: Draconian State of Emergency Measures*, 10 februari 2017.
[443] Wetboek van strafrecht artikel 238 (2).
[444] Wetboek van strafrecht artikel 240 (2).
[445] Wetboek van strafrecht artikel 241.
[446] Wetboek van strafrecht artikel 248 (c).
[447] Wetboek van strafrecht artikel 251 (d).
[448] Wetboek van strafrecht artikel 252 (2).
[449] Wetboek van strafrecht artikel 269 (c).
[450] Wetboek van strafrecht artikel 270 (p).
[451] Wetboek van strafrecht artikel 512 (1).
[452] Wetboek van strafrecht artikel 514 (2) c.
[453] Wetboek van strafrecht artikel 539 (1) c.
[454] https://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=Ethiopia (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[455] Idem.

demonstranten lag en dat de veiligheidstroepen in de meeste gevallen correct gehandeld hadden.[456] Bij de neutraliteit en onafhankelijkheid van de commissie kunnen vraagtekens gezet worden, aldus organisaties als AI en HRW.[457] De EHRC heeft tijdens de onderzoeken te veel nadruk op corruptie gelegd en niet op het misbruik van geweld door de veiligheidstroepen, aldus een medewerker van een ngo in Ethiopië.[458]

De regering heeft internationaal onderzoek naar het waarborgen van de Ethiopische regering van de mensenrechten steeds afgewezen of onbeantwoord gelaten met een beroep op de nationale soevereiniteit en ontkende stelselmatig beschuldigingen van mensenrechtenschendingen, die politiek gemotiveerd zouden zijn.[459] Daarbij werd steeds verwezen naar het eigen onderzoek van de commissie, dat in opdracht van het Ethiopische parlement was uitgevoerd.[460]

Het is niet duidelijk of leden van veiligheidstroepen of andere betrokkenen zijn vervolgd naar aanleiding van hun handelen tijdens de protesten.[461] Sommige bronnen melden dat de regering de aantijgingen tegen de veiligheidstroepen naast zich neer heeft gelegd en dat er nog geen enkele strafvervolging heeft plaatsgevonden.[462] Een hooggeplaatste Ethiopische ambtenaar spreekt dit tegen en zegt dat een aantal federale politieofficieren die verantwoordelijk waren voor de dood van drie personen tot levenslange gevangenisstraffen zijn veroordeeld.[463]

Zoals reeds gemeld maakte premier Abiy in een toespraak in het parlement gewag van het feit dat Ethiopische veiligheidsdiensten zich schuldig hebben gemaakt aan martelingen. Het was voor het eerst dat een Ethiopische premier dergelijke misstanden openlijk heeft toegegeven.[464] Begin juli 2018 ontsloeg premier Abiy vijf leidinggevenden in het gevangeniswezen vanwege hun vermeende betrokkenheid bij misstanden in Ethiopische gevangenissen. Dit gebeurde in het kader van de door de premier opgezette hervormingen.[465]

4.7 Internationale bezorgdheid

Ethiopië heeft sinds 2007 alle pogingen van VN-Speciale Rapporteurs om het land te bezoeken afgehouden, met uitzondering van een bezoek van de Speciale Rapporteur voor Eritrea.[466] In de laatste *Universal Periodic Review* (UPR) van 2014 had Ethiopië de VN toegezegd rapporteurs toe te laten. Diverse verzoeken van VN-Speciale Rapporteurs om Ethiopië met betrekking tot de mensenrechtensituatie te mogen bezoeken staan echter nog steeds uit (zie paragraaf 4.2.6).[467]

[456] ECADF, *Ethiopia: Open Letter to UN rights chief Zeid Ra'ad Al Hussein*, 2 mei 2017; All Africa, *Ethiopia: The Chief Commissioner's Visit and Its Fallout,* 9 mei 2017.
[457] All Africa, *Ethiopia: The Chief Commissioner's Visit and Its Fallout, dd. 9 mei 2017.*
[458] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[459] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017; Freedom House, "*UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*", 25 mei 2017.
[460] Ethiopian Satellite Rights, *Watchdog says impunity carries high price*, 21 april 2017.
[461] HRW, *What does Ethiopia's Government Have to Hide?,* 21 april 2017.
[462] HRW, *Annual Report 2017*, 2018; HRW, *Dispatches Ethiopia's Opposition Leaders on hunger strike*, 28 juli 2016; Vertrouwelijke bron, 26 april 2018.
[463] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[464] Human Rights Watch, *Torture and Ethiopia's Culture of Impunity*, 26 juni 2018.
[465] NRC, *Ethiopië ontslaat functionarissen vanwege mishandeling in gevangenissen*, 5 juli 2018.
[466] Frontline Defenders, *Addressing the escalating human rights crisis in Ethiopia*, 8 september 2016.
[467] GA Resolution 60/251, OP 9; Freedom House, *UN Human Rights Council: Addressing the pervasive human rights crisis in Ethiopia*, 25 mei 2017; HRW, *World Report 2017 Ethiopia. Events of 2016*, 2017.

Na het gebruik van buitensporig geweld door de veiligheidsdiensten bij de onderdrukking van de grotendeels vreedzame anti-regeringsdemonstraties vanaf november 2015 bestond er binnen de internationale gemeenschap grote bezorgdheid over de ontwikkelingen in Ethiopië.
De AU en de *African Commission on Human and Peoples' Rights* legden in november 2016 verklaringen af, waarin zij aandrongen op internationaal, onafhankelijk onderzoek. Het Europees Parlement kwam met een resolutie in ongebruikelijk strenge bewoordingen, waarin werd opgeroepen af te zien van het gebruik van geweld. In de resolutie werd ervoor gepleit een inclusieve dialoog in gang te zetten om de stabiliteit in het land niet in gevaar te brengen.[468] Ook de Senaat en het Huis van Afgevaardigden in de VS kwamen met een resolutie, waarin zij het toegenomen gebruik van geweld afkeurden. De VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten riep op om onafhankelijke waarnemers toe te laten om de mensenrechtensituatie te kunnen beoordelen.[469]

Van 2 tot 4 mei 2017 bracht VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten Zeid Ra'ad Al Hussein op uitnodiging van de Ethiopische regering een bezoek aan Addis Abeba. Bij die gelegenheid werd hij door de EHRC gebriefd over de mensenrechtensituatie, woonde hij een dialoog bij tussen de regering en de oppositie, ontmoette hij vertegenwoordigers van ngo's en bezocht hij de Kilinto-gevangenis. Al Hussein gaf aan blij te zijn met het EHRC-onderzoek naar de schendingen van mensenrechten door de veiligheidsdiensten, maar pleitte tegelijkertijd voor grotere onafhankelijkheid van de EHRC. Ook benadrukte hij het belang van vervolging en berechting van degenen die buitensporig geweld hadden gebruikt. Daarnaast gaf hij aan dat hij de conclusies uit de EHRC-onderzoeken kon bevestigen noch ontkennen, omdat zijn delegatie geen toestemming had gekregen om Oromia en Amhara te bezoeken om een en ander te kunnen verifiëren.[470]

Gezien het grote aantal arrestaties zou het volgens Al Hussein onwaarschijnlijk zijn dat in er in alle gevallen voldoende aandacht was geweest voor de rechtsstaat. Hij moedigde de regering aan de politieke ruimte voor de oppositie te vergroten en te streven naar meer vrijheid van meningsuiting voor onafhankelijke media en ngo's.[471]

Verder had hij de CSO-wet, de antiterrorisme wet en de *Mass Media Law* bekritiseerd, omdat ze niet in lijn waren met internationale juridische standaarden. Dat gold volgens Al Hussein voor met name de brede definitie van "terrorisme", waarvan misbruik werd gemaakt om journalisten, bloggers en leden van oppositiepartijen de mond te snoeren.[472] Daarnaast zag Al Hussein wel degelijk positieve ontwikkelingen, zoals de lancering van het tweede *National Human Rights Action Plan*.[473]

In april 2018 bracht Al Hussein wederom op uitnodiging van de Ethiopische regering een bezoek aan Ethiopië. Tijdens dit bezoek juichte Al Hussein de nieuwe ontwikkelingen in Ethiopië toe, zoals het vrijlaten van oppositieleden, journalisten en bloggers en sprak hij de hoop uit dat dat Ethiopië onder de in diezelfde maand aangetreden premier Abiy Ahmed de hervormingen voort zou zetten.[474]

[468] Europees Parlement, Resolutie 2017/2682(RSP), 18 mei 2017.
[469] AI, *Annual Report Ethiopia* 2016/2017, februari 2017.
[470] Idem.
[471] Idem.
[472] Opride, *Ethiopia should reform its anti-terrorism law and relase prioners*, 4 mei 2017.
[473] ECADF, *Ethiopia: Open Letter to UN rights chief Zeid Ra'ad Al Hussein*, 2 mei 2017.
[474] UN News, *Visiting Ethiopia, UN human rights chief urges new Government to 'keep positive momentum going',* 26 april 2018.

De EU-Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, Federica Mogherini, bracht op 17 maart 2017 een bezoek aan Addis Abeba, waarbij zij zich beperkte tot de bespreking van bestaande partnerschappen tussen de EU en Ethiopië op het terrein van humanitaire hulp, migratie, vluchtelingen en economische groei en sprak slechts steun uit voor de nationale dialoog met de politieke oppositie. Volgens HRW had zij de kans voorbij laten gaan om publiekelijk duidelijk te maken dat onderdrukking van de vrijheid van meningsuiting en die van vereniging en vergadering de stabiliteit van Ethiopië op de lange termijn zou schaden en gevolgen zou hebben voor de relatie tussen Ethiopië en de EU.[475]

Begin april 2017 bracht EU-Speciale Vertegenwoordiger voor de Mensenrechten (EUSR) Stavros Lambrinidis een bezoek aan Ethiopië ter gelegenheid van de lancering van de *EU-Ethiopia Strategic Engagement.* De EUSR maakte van de gelegenheid gebruik om te pleiten voor vrijheid van meningsuiting voor onafhankelijke media, politieke partijen, ngo's en burgers in het belang van de stabiliteit van het land. Hij moedigde de regering aan om te zoeken naar ruimere mogelijkheden voor democratische participatie van oppositiepartijen. De vrijlating van oppositieleiders zou een belangrijk signaal daarvoor zijn. Hij moedigde Ethiopië als lid van de VN-Mensenrechtenraad aan nauwer samen te werken met de VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten en de VN-Speciale Rapporteurs. De regering praatte de EUSR bij over de plannen voor politieke hervormingen, institutionele capaciteitsopbouw en de aanpak van de jeugdwerkloosheid.[476]

4.8 Ethiopische inspanning ter bevordering mensenrechten

Op 26 april 2017 werd het tweede *National Human Rights Action Plan* (NHRAPII) gelanceerd, dat in december 2016 was goedgekeurd door het parlement. Het plan behelst gedetailleerde richtlijnen voor de overheid ten behoeve van de verbetering van mensenrechten en het versterken van mensenrechtenorganisaties.[477] Het Actieplan loopt tot 2019. Bij de lancering benadrukte de toenmalige premier dat de bescherming van mensenrechten "een fundament is voor vrede en democratie" en dat "de Ethiopische democratie niet perfect is, maar dat het werken aan mensenrechten een stap in de goed richting is".[478] De VN noemde het Actieplan een enorme kans om de Ethiopische mensenrechtenagenda te bevorderen.[479]

Het NHRAPII heeft een holistische benadering en omvat honderden actieplannen voor de training van overheidsfunctionarissen (politie, justitie, leger) en ngo's op het gebied van mensenrechten, evenals richtlijnen voor het gebruik van geweld in specifieke situaties. Het plan dwingt de overheid samen te werken met ngo's, omdat hun kritische houding van belang is voor de beleidsvorming. Volgens een hooggeplaatste functionaris van het Ethiopische Openbare Ministerie zal het Actieplan de transparantie vergroten en de overheid leren om te gaan met kritiek.[480]

[475] HRW, *Letter on Ethiopia to the EU High Representative for Foreign Affairs /Vice-President of the European Commission Mogherini*, 24 maart 2017. Het EP heeft volgens HRW wel krachtig gereageerd in haar resoluties van januari 2016 en mei 2017 en consequenties verbonden aan de repressie door de Ethiopische overheid door te stellen dat de EU de financiële steun aan Ethiopië afhankelijk moet maken van de mensenrechten en de mate waarin de Ethiopische overheid werk maakt van democratisering.

[476] EEAS, *European Union Special Representative for Human Rights Stavros Lambrinidis visits Ethiopia to launch Strategic Engagement on human rights and governance*, 10 april 2017.

[477] CapitalEthiopia, *National human rights action plan of Ethiopia*, 2 mei 2017

[478] EBC, *Ethiopia's second Human Rights Action Plan launched*, 26 april 2017; Addis Standard, Ethiopia: *A new Human Rights Action Plan as Country plunges in Opposite Direction*, 9 december 2016; ENA, *Ethiopian Human Rights Commission Report, Pace Setter in Legal Accountability*, 29 april 2017.

[479] EBC, *Ethiopia's second Human Rights Action Plan launched*, april 2017.

[480] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.

4.9 Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

Hoewel de Ethiopische Grondwet voorziet in vrijheid van meningsuiting en persvrijheid, beperkten de autoriteiten in deze verslagperiode deze rechten in de praktijk steeds verder. De regering probeerde kritische geluiden te verhinderen door verschillende vormen van intimidatie, waaronder het arresteren, detineren en strafrechtelijk vervolgen van kritische (online-)journalisten, bloggers, demonstranten en oppositionele activisten en het monitoren van en ingrijpen in de activiteiten van de politieke oppositie.[481]

4.9.1 Wetgeving

Het Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013 behandelt de mediawet die ook op deze verslagperiode van toepassing was.[482]

Op grond van de antiterrorisme wet liepen uitgevers en journalisten die berichtten over organisaties die door de Ethiopische regering als 'terroristisch' waren aangemerkt of over 'terroristische activiteiten' het risico strafrechtelijk te worden vervolgd. Ook betogers en oppositionele activisten werden vaak in verband gebracht met 'terroristische' organisaties, c.q. activiteiten, en liepen het risico te worden vervolgd.[483]

In juni 2016 keurde het Ethiopische parlement de *Computer Crime Proclamation* goed. Deze *cybercrime*-wet was een antwoord op de katalyserende rol die sociale media hadden gespeeld bij het mobiliseren van demonstranten en het naar buiten brengen van nieuws over mensenrechtenschendingen en politiegeweld tijdens de protesten in Oromia. De wet kent zware straffen voor diverse online-activiteiten: laster en uitlokking konden worden bestraft met tien jaar cel, het aanzetten tot angst, geweld of conflict kon worden bestraft met drie jaar gevangenisstraf. Verder gaf de wet de overheid de wettelijke bevoegdheid om *real-time* mee te kunnen kijken bij het gebruik van internet en mobiele telefonie. Ook verruimde de wet de mogelijkheden om communicatie te verstoren, mits daarvoor toestemming was gegeven door de minister van Justitie. Telecomproviders werden door de wet verplicht om alle berichten en metadata tenminste één jaar te bewaren.[484] Doel van de wet was de toegang tot digitale platforms verder te beperken.[485]

Door de afkondiging van de noodtoestand in oktober 2016 werd de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid nog drastischer ingeperkt. Zo was berichtgeving die geweld of onrust kon veroorzaken verboden (inclusief het laten zien van het Oromo-protestteken: gekruiste armen boven het hoofd), evenals communicatie met 'terroristische' groeperingen en het opslaan en verspreiden van teksten of het promoten van logo's van 'terroristische' groeperingen. Verder was het aanzetten tot conflict in preken, colleges of lessen verboden, evenals de informatie-uitwisseling met buitenlandse mogendheden "op een manier die de nationale soevereiniteit en staatsveiligheid zou kunnen ondermijnen". Ook waren er voor politieke partijen restricties op het geven van persconferenties aan journalisten.[486]

4.9.2 Vervolging van journalisten

Berichtgeving over politiek gevoelige onderwerpen kon leiden tot beschuldigingen in de staatsmedia, bedreiging, arrestatie, (strafrechtelijke) vervolging en detentie, of

[481] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[482] HRW, *World Report 2015 - Ethiopia. Events of 2014*, 2015.
[483] Idem.
[484] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*; ICNL, *Freedom House reported*, 7 mei 2017.
[485] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*.
[486] Idem.

noopte journalisten tot zelfcensuur of de keuze voor een leven in ballingschap (zie paragraaf 1.2.1 en 4.3.2).[487] In 2017 zouden er volgens USDoS sinds 2010 minstens 75 journalisten het land zijn ontvlucht.[488]

4.9.3 Kranten

Onafhankelijke kranten zijn in Ethiopië geregeld het doelwit van intimidatie door de overheid en worden vaak strafrechtelijk vervolgd. Het lezen van kranten is volgens de BBC vooral voorbehouden aan de geletterde stedelijke elite.[489]

In augustus 2014 werden zes onafhankelijke kranten na bedreigingen en een lange haatcampagne aangeklaagd. Onafhankelijke kranten werden door de overheid in de gaten gehouden en kregen 'verzoeken' of telefoontjes van overheidsfunctionarissen om kritische artikelen niet te plaatsen.[490] Zowel journalisten in staatsdienst als onafhankelijke journalisten pasten routinematig zelfcensuur toe, vooral na de afkondiging van de noodtoestand op 8 oktober 2016. Adverteerders werden onder druk gezet niet te adverteren in kranten die kritiek hadden op de regering.[491]
Volgens AI werden in 2015 ten minste zeventien journalisten gearresteerd en aangeklaagd onder de bepalingen van de antiterrorisme wet.[492]
Onafhankelijke journalisten hadden problemen bij het verkrijgen van toegang tot onafhankelijke drukpersen.[493] In Addis Abeba hadden negen onafhankelijke kranten en tijdschriften in 2016 een gezamenlijke oplage van 70.711 kopieën. Vier onafhankelijke maandelijkse en tweewekelijkse tijdschriften in het Amhaars en het Engels hadden een gezamenlijke oplage van 21.500 exemplaren. Staatskranten hadden een gezamenlijke oplage van 85.500 kopieën. De meeste staatskranten worden geprint op wekelijkse of tweewekelijkse basis.[494]

4.9.4 Radio en televisie

De regering controleert vrijwel alle radiostations en beheert het enige televisiestation in het land. De door de staat gecontroleerde media zenden alleen de opvattingen van de EPRDF-regering uit.[495]
Tijdens de noodtoestand was het verboden te kijken en luisteren naar oppositionele media, zoals *Ethiopian Satellite Television* (ESAT) en *Oromo Media Network* (OMN),[496] satelliettelevisie- en radiostations die ook online nieuwsberichten uitzenden.[497] Websites van deze mediakanalen werden permanent geblokkeerd, omdat ze dagelijks verslag deden van de betogingen.[498] Uitzendingen van buitenlandse zenders als *Deutsche Welle* of de *Voice of America* werden in augustus

[487] Freedom House, *Freedom on the Net - 2016, Ethiopia,* 2016; Reuters, *Ethiopia gives journalist 18-month jail term for subversion*, 26 mei 2017: Een voorbeeld is de arrestatie op 25 december 2015 van Getachew Shiferaw, hoofdredacteur van de aan oppositiepartij Blue Party gelieerde online krant Negere Ethiopia. Na zijn arrestatie werd hij naar de Maekelawi gevangenis gebracht. Pas op 19 mei 2016 - ver na de vier maanden die daar volgens de wet voor staan - werd hij aangeklaagd voor 'terrorisme' vanwege vermeende banden met de oppositiegroepering PG7. Later werd de aanklacht gewijzigd in 'het aanzetten tot geweld' en eind 2016 werd de aanklacht gewijzigd in 'laster'. In mei 2017 werd hij schuldig bevonden aan "het aanzetten tot verzet" vanwege het versturen van een Facebookbericht aan een Ethiopische dissident. Hij werd veroordeeld tot anderhalf jaar gevangenisstraf vanwege subversieve commentaren op Facebook. De verwachting was dat hij snel vrijgelaten zou worden, omdat hij zijn straf in voorarrest al had uitgezeten.
[488] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[489] BBC, *Ethiopia profile – Media, 8 augustus* 2017; USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia,* 3 maart 2017.
[490] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[491] Idem.
[492] AI, *Annual Report 2015/2016 Ethiopia*, 26 februari 2016.
[493] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[494] Idem.
[495] Idem.
[496] ESAT en OMN hebben respectievelijk Nederland en de Verenigde Staten als standplaats.
[497] Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[498] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net – 2016*, 2017; Vertrouwelijke bron, 23 april 2018.

en september 2016 gestoord.[499] Het verbod op ESAT en OMN is na het aantreden van premier Abiy opgeheven en de websites van beide mediakanalen zijn weer toegankelijk.[500]

4.9.5 Internet en mobiele telefonie

Volgens de *International Telecommunication Union* had in Ethiopië in 2015 maar twaalf procent van de bevolking toegang tot internet, 43% bezat een mobiele telefoon en vier procent een *smartphone.* De telecommunicatie-infrastructuur is onderontwikkeld en op het platteland - waar 85% van de bevolking leeft - bijna geheel afwezig.[501] Het internet was tijdens de verslagperiode traag en was gedurende periodes helemaal niet beschikbaar.[502]

Vooral tijdens de noodtoestand (van oktober 2016 tot augustus 2017 en van februari 2018 tot juni 2018)werd het internet gedurende bepaalde periodes verder beperkt of helemaal afgesloten.[503] In verschillende staten, met name in Oromia, is het 3G netwerk tijdens de periodes van de noodtoestand niet beschikbaar geweest.[504] Een paar dagen na zijn aantreden in april 2018 kwam de nieuwe premier Abiy Ahmed zijn belofte na en liet het internet weer aansluiten in de gebieden waar het eerder was afgesloten, met name in Oromia, Amhara en de SNNPR.[505]

Bij aankoop van een SIM-kaart bij *EthioTelecom* of een geautoriseerde *dealer* moeten klanten zich kunnen identificeren door middel van een lokale identiteitskaart of paspoort,[506] en hun volledige naam, adres, een door de overheid afgegeven identificatienummer en een pasfoto overleggen. De SIM-registratie stelt de autoriteiten in staat SIM-kaarten desgewenst te beëindigen of bepaalde personen te beletten een nieuwe SIM-kaart aan te schaffen.[507] Ook internetgebruikers moeten zich laten registreren bij de overheid, waarbij persoonlijke gegevens en hun adres moeten worden opgegeven.[508]

Om een zakelijke website te lanceren op het lokale .et domein was in de verslagperiode een dure licentie nodig van het ministerie van Handel en Industrie. Dit vormde een obstakel voor onafhankelijke *online* media die weinig financiële middelen hebben. Hoewel het aantal Ethiopische *bloggers* groeide, werden veruit de meeste *blogs* door de diaspora op internationale platforms gepubliceerd.[509] Staatsbedrijf *EthioTelecom*, dat een monopolie heeft over de telecomsector (internet en mobiele telefoondiensten), hield de prijzen kunstmatig hoog, zodat maar weinigen zich internet konden veroorloven. De meerderheid van de internetgebruikers was afhankelijk van internetcafés.[510] Premier Abiy heeft begin

[499] HRW, *World Report 2017. Ethiopia. Events of 2016*, 2017.
[500] RWB, *Ethiopian government unblocks 264 websites and blogs*, 25 juni 2018.
[501] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net – 2016*, 2017
[502] Freedom House*, Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*, 2017; https://www.tripadvisor.com/ShowTopic-g293790-i9957-k10041130-Internet_speed-Ethiopia.html (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[503] Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; BBC, *Ethiopia profile – Media*, 8 augustus 2017; https://twitter.com/EthUpdates/status/762322481151696896 (geraadpleegd op 25 juni 2018): Op 6 en 7 augustus 2016 was er een door de overheid opgelegde internet black-out in het hele land tijdens *The Grand Protes*t.
[504] Vertrouwelijke bron, 23 april 2018
[505] AfricaNews, *Ethiopia closes Maekelawi prison, restores internet across the country*, 7 april 2018; Reuters, *Ethiopia ends web blackout, raising hopes of reforms under new PM*, 16 april 2018.
[506] https://allaboutethio.com/ttelecom.html (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[507] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*, 2017.
[508] Idem.
[509] Idem.
[510] Idem.

juni 2018 aangekondigd dat verschillende staatsbedrijven, waaronder EthioTelecom, deels zullen worden geprivatiseerd.[511]

Voor Internetcafés was het verboden om *voice-over-IP*-diensten (zoals *Skype*) aan te bieden. Volgens openbare bronnen zou het verbod op Skype te maken hebben met het verlies van de Ethiopische overheid aan inkomsten op langeafstandsgesprekken.[512] Op internetfora werd echter in 2015 gemeld dat Skype vanuit Ethiopië te gebruiken is. Een bezoeker van een internetcafé meldde dat hij vanuit het café toegang tot Skype had.[513] Op de website van *Lonely Planet* werd in 2013 gemeld dat Skype toegankelijk was, maar dat de traagheid van het internet het gebruik onmogelijk maakte.[514] Ook in 2016 werd er nog over het trage internet in Ethiopië geklaagd.[515]

Terwijl het overheidsmonopolie op de ICT-sector het mogelijk maakte gebruikers proactief te controleren, is dat bij internetcafés lastiger. Eigenaren van internetcafés zijn verplicht klanten te registreren, maar doen dat niet en worden hier ook niet actief op gecontroleerd.[516] Volgens Freedom House bezochten veiligheidsdiensten internetcafés soms in burger om vragen over klanten te stellen of hun activiteiten te controleren.[517] In de verslagperiode kwamen er meer internetcafés bij en als reactie daarop werd EthioTelecom strenger bij de handhaving van de licentie-vereiste.[518]

Alle verbindingen met het (internationale) internet lopen via staatsbedrijf EthioTelecom, dat daarmee ook de macht heeft om delen van het internet af te sluiten. Ook het *Information Network Security Agency* (INSA), een overheidsagentschap dat in 2011 is opgericht en waar de nieuwe premier ooit voor werkte, is een belangrijke factor bij de regulering van het internet. Het INSA, dat nauw is gelieerd aan de EPRDF-regering, heeft het mandaat om de infrastructuur te beschermen en *cybercrime* te voorkomen.[519]

Activiteiten autoriteiten op internet
EthioTelecom blokkeerde in de verslagperiode specifieke internet protocol (IP)-adressen of domeinnamen. In het kader van de hervormingen van premier Abiy werden eind juni 2018 meer dan tweehonderd geblokkeerde sites en blogs weer toegankelijk in Ethiopië.[520]

Tijdens de internetblokkades kregen gebruikers die een geblokkeerde website probeerden te openen een foutmelding.[521] De blokkades waren niet consistent. Zowel INSA, EthioTelecom, als het ministerie van Communicatie waren erbij betrokken en hanteerden eigen lijsten. Dit gebrek aan transparantie werd nog eens versterkt doordat de overheid systematisch ontkende dat censuur werd toegepast. Het argument dat de overheid daarbij aanvoerde was dat zij een wettelijke en

[511] AfricaNews, *Ethiopia to split telecoms monopoly in two to spur competition*, 19 juni 2018.
[512] BBC News, *Ethiopia clamps down on Skype and other internet use on Tor*, 15 juni 2012.
[513] https://www.reddit.com/r/Ethiopia/comments/3brv6c/is_skype_illegal_in_ethiopia/ (geraadpleegd op 11 mei 2018): Anders dan de blokkades voor het gehele internet in Ethiopië is het niet bekend of er speciale internetfilters of blokkades voor internetcafés golden tijdens de verslagperiode.
[514] https://www.lonelyplanet.com/thorntree/forums/africa/ethiopia/skype-in-ethiopia-banned (geraadpleegd op 11 mei 2018)
[515] https://www.tripadvisor.com/ShowTopic-g293790-i9957-k10041130-Internet_speed-Ethiopia.html (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[516] Vertrouwelijke bron, 23 april 2018.
[517] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*, 2017.
[518] Idem.
[519] Idem.
[520] RWB, *Ethiopian government unblocks 264 websites and blogs*, 25 juni 2018.
[521] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*, 2017

morele verantwoordelijkheid had om het Ethiopische publiek te beschermen tegen extremistische uitlatingen.[522]

EthioTelecom is er alles aan gelegen het onmogelijk te maken via omwegen geblokkeerde sites te bezoeken.[523] Het gebruik van VPN (*Virtual Private Network*) is strafbaar.[524] De autoriteiten hebben ook stappen genomen de toegang tot *VPN-providers* te blokkeren.[525] In 2016 meldden internetgebruikers dat ze VPN gebruikten hoewel het gebruik volgens de gebruikers het internet (nog verder) vertraagde.[526]

Ook sociale media en *file-sharing platforms* als Facebook, Twitter, Whats-App en Dropbox werden diverse malen tijdelijk geblokkeerd tijdens anti-regeringsdemonstraties.[527] Nadat het Ethiopische parlement in juni 2016 de *Computer Crime Proclamation* had aangenomen, werden in juli 2016 in het hele land sociale media-sites en communicatieplatforms (Facebook, Twitter, Instagram, Viber, IMO en Google) dagenlang geblokkeerd tijdens het nationale schoolexamen om, zo stelde de regering, een ordelijk verloop van het examen te kunnen garanderen. In mei van dat jaar waren de nationale examens namelijk uitgelekt en had de regering de examens moeten uitstellen.[528]

Ondanks het lage aantal internetgebruikers gebruikten de autoriteiten welgezinde commentatoren en trollen (*Kokas*)[529] om het (*online*) nieuws proactief te manipuleren. Zo spraken *Kokas* geregeld in positieve zin over de economische groei in het land en in negatieve zin over oppositiegroepen en journalisten. Daar werden ze voor beloond met geld, land en bevorderingen. De overheid verspreidde propaganda met de bedoeling de Ethiopiërs ervan te overtuigen dat de sociale media door de oppositie werd gebruikt om haat te zaaien en aan te zetten tot geweld.[530]

Er zijn volgens Freedom House sterke aanwijzingen dat de overheid *Deep Packet Inspection* - een centraal monitoring systeem van het Chinese telecommunicatiebedrijf *ZTE* – heeft gebruikt om het mobiele telefoonnetwerk en het internet in de gaten te houden. E-mails en chats zouden door het systeem onderschept kunnen worden. Ook zou *ZSmart* - een andere *ZTE*-technologie - zijn toegepast, dat *EthioTelecom* volledige toegang zou verschaffen tot gebruikersinformatie en dat SMS-berichten zou kunnen onderscheppen en telefoongesprekken zou kunnen opnemen.[531]

Onderzoekers van het in Canada gebaseerde Citizin Lab maakten in december 2017 melding van gerichte malware aanvallen van de Ethiopische overheid op doelen buiten Ethiopische zoals het oppositiekanaal *Oromia Media Network*.[532]

[522] Idem.
[523] HRW, *World Report 2015. Ethiopia. Events of 2014*, 2015; Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*, 2017; BBC News, *Ethiopia clamps down on Skype and other internet use on Tor*, 15 juni 2012.
[524] Vertrouwelijke bron, 23 april 2018.
[525] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[526] https://www.tripadvisor.com/ShowTopic-g293790-i9957-k10041130-Internet_speed-Ethiopia.html (geraadpleegd op 25 juli 2018)
[527] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[528] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017; Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net - 2016*, 2017; ICNL, *Freedom House reported* , 7 mei 2017.
[529] Een trol in een internetomgeving is een persoon die op *usernet*, fora, *website*s en *chat*kanalen berichten plaats met als doel voorspelbare emotionele reacties van andere mensen uit te lokken, opzettelijk desinformatie te geven of zichzelf expres anders voor te doen.
[530] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net – 2016*, 2017.
[531] Idem.
[532] The Citizin Lab, *Ethiopian Dissidents Targeted with New Commercial Spyware*, 6 december 2017; UNPO, *Timeline: Human Rights Situation in Ethiopia*, 8 december 2017.

Dissidenten in ballingschap zeiden het doelwit geweest te zijn van *surveillance malware* (kwaadaardige bewakings*software*). Zo werd volgens de dissidenten in november en december 2014 *Remote Control System* (RCS)-*spyware*[533] ingezet tegen twee werknemers van ESAT.[534]

Bloggers werden volgens Freedom House bedreigd en kregen persoonlijk 'opdracht' van veiligheidsfunctionarissen politiek onwelgevallige, kritische teksten te verwijderen, vooral van Facebook. Daarnaast voerden de autoriteiten *posts* (beelden, video's, geluidsopnamen gemaakt tijdens demonstraties), e-mails en telefoongesprekken op als bewijsmateriaal bij de strafrechtelijke vervolging van digitale activisten en gebruikten deze tijdens verhoren als afschrikkingsmiddel. Veel bloggers publiceerden anoniem om wraakacties te voorkomen en legden zich zelfcensuur op uit angst voor repercussies.[535]

Zoals reeds vermeld zijn veel van de restricties en verboden aangaande het gebruik van internet door de hervormingen van premier Abiy versoepeld of opgeheven.

4.9.6 Wachtwoorden

Volgens diplomatieke waarnemers wordt reizigers bij legaal vertrek uit Ethiopië en bij legale binnenkomst in Ethiopië niet naar wachtwoorden van facebook- of twitterpagina's gevraagd.[536] Wel moeten Ethiopiërs hun laptops en tablets bij de douane op het vliegveld laten registreren voordat zij het land verlaten. Dit zou zijn om te voorkomen dat deze goederen illegaal worden geïmporteerd. Hebben zij geen bewijs van registratie dan wordt de apparatuur geconfisqueerd. Volgens Freedom House heeft de overheid zo echter de kans om zonder wettelijke toestemming ICT-activiteiten van burgers in de gaten te houden.[537]

4.9.7 Private initiatieven

De mogelijkheden voor private initiatieven in de Ethiopische ICT-sector zijn erg beperkt.[538] Volgens Freedom House wil de overheid haar grip op de sector behouden. China is een belangrijke investeerder in de Ethiopische telecomsector. *Zhongxing Telecommunication Corporation* (ZTE) en *Huawei* zijn betrokken bij de *upgrade* van het breedbandnetwerk in Addis Abeba naar 4G en bij de uitbreiding van het 3G netwerk elders in het land. De Chinezen zouden de overheid ook hebben geassisteerd bij de ontwikkeling van een meer robuuste bewakings- en censuurcapaciteit. Het Zweedse *Ericsson* heeft in december 2014 het mobiele netwerk gerepareerd en verbeterd.[539]

4.10 Vrijheid van vereniging en vergadering

De wet voorziet in vrijheid van vereniging en vergadering.[540] Deze vrijheden werden in de praktijk steeds verder ingeperkt.[541]
De antiterrorismewet bevat een zeer ruime definitie van 'terrorisme', waaronder ook vreedzame uitingen van onvrede of politieke protesten kunnen vallen.

[533] RCS *spyware* wordt gefabriceerd door het Italiaanse bedrijf *Hacking Team* en geadverteerd als "offensieve technologie". Het wordt uitsluitend verkocht aan veiligheidsdiensten over de hele wereld. Het systeem kan dossiers en wachtwoorden stelen en *Skype*-gesprekken en *chats* onderscheppen.
[534] Freedom House, *Ethiopia Country Report – Freedom on the Net – 2016*, 2017.
[535] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017; Freedom House, *Ethiopia Country Report – Freedom on the Net - 2016*, 2017.
[536] Vertrouwelijke bron, 1 december 2017.
[537] Freedom House, *Ethiopia Country Report - Freedom on the Net – 2016*, 2017.
[538] Premier Abiy heeft begin juni aangekondigd dat verschillende staatsbedrijven, waaronder Ethio-Telecom, deels zullen worden geprivatiseerd (zie paragraaf 4.9.5).
[539] Idem.
[540] Zie artikel 30 van de Ethiopische Grondwet.
[541] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, 3 maart 2017.

Demonstranten en oppositionele activisten werden in deze verslagperiode vaak in verband gebracht met ‘terroristische’ organisaties en activiteiten (zie paragraaf 1.2.2). De afkondiging van de noodtoestand (van oktober 2016 tot augustus 2017 en van februari 2018 tot juni 2018) leidde tot verdere inperking van de vrijheid van vereniging en vergadering (zie paragraaf 1.1).[542] Na het aantreden van premier Abiy zijn deze beperkingen versoepeld of opgeheven.

Organisatie bijeenkomsten/demonstraties
Voordat de noodtoestand in oktober 2016 werd afgekondigd waren enkele verzoeken van oppositiepartijen om een demonstratie te mogen houden afgewezen om redenen van openbare veiligheid en werden andere locaties of tijdstippen toegewezen.[543] Regionale overheden en het bestuur van Addis Abeba waren terughoudend met de afgifte van vergunningen of bleken niet bereid beveiliging voor grotere bijeenkomsten te regelen.[544]

Tijdens de noodtoestand waren alle demonstraties en informele bijeenkomsten zonder goedkeuring vooraf van de Command Post - verantwoordelijk voor het toezicht op de noodtoestand - verboden.[545] Dit reduceerde het aantal bijeenkomsten, trainingssessies en andere bijeenkomsten aanzienlijk. Verder mochten politieke partijen tijdens de noodtoestand geen persconferenties geven aan nationale of internationale journalisten “op een ongrondwettelijk wijze of op een manier die de soevereiniteit en veiligheid ondermijnde”.[546]

Academische vrijheid
Op universiteiten en hogescholen werd de academische vrijheid na de afkondiging van de noodtoestand verder ingeperkt. Dit gold voor de benoeming van hoogleraren, de inschrijving van studenten als voor de *curricula.* Bijeenkomsten op universiteits- en hogeschoolcampussen werden door de overheid verhinderd, stakingen waren verboden en de gebouwen mochten niet worden gesloten of beschadigd. Veiligheidsdiensten konden de instellingen te allen tijde betreden om toe te zien op dit verbod. Onderwijsinstellingen werden door de autoriteiten verplicht maatregelen te nemen tegen studenten en docenten die zich niet aan de regels hielden.[547]

Volgens USDoS werden Oromo-studenten in de gaten gehouden en willekeurig gearresteerd, omdat zij ervan werden verdacht een afwijkende mening te hebben of deel te hebben genomen aan vreedzame anti-regeringsdemonstraties. Voor en tijdens studentenprotesten waren veiligheidsdiensten met name in Oromia in grote getalen aanwezig op universiteitscampussen, zowel in uniform als in burger.[548]

Openbare (staats)universiteiten werden in de verslagperiode verplicht hun academisch curriculum in lijn brengen met het beleid van het ministerie, dat vereiste dat zeventig procent van de gedoceerde vakken natuurwetenschappen waren en dertig procent sociale wetenschappen. Als gevolg daarvan daalde het aantal

[542] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017; The New York Times, *Amid Turmoil, Ethiopia's Premier Resigns*, 16 februari 2018.
[543] HRW, *World Report 2015. Ethiopia. Events of 2014*, 2015; Freedom House, *Freedom of the Press 2014*, 2014; Freedom House*, Freedom of the Press 2015*, 2015; Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[544] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017
[545] Organisatoren van openbare bijeenkomsten van meer dan twee personen of van demonstraties hadden ten tijde van de noodtoestand een vergunning nodig. Zij dienden de overheid 48 uur van tevoren op de hoogte te stellen. De autoriteiten konden de vergunning niet weigeren, maar konden om veiligheidsredenen wel eisen de bijeenkomst op een andere tijd of plaats te houden. De organisatoren van de bijeenkomst moesten daarvan dan binnen twaalf uur na indiening van de vergunningsaanvraag in kennis worden gesteld.
[546] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, 3 maart 2017.
[547] Idem.
[548] Idem.

inschrijvingen voor de sociale- en geesteswetenschappen steeds verder en gingen privé-universiteiten zich juist toeleggen op sociale wetenschappen.[549]

Vakbonden
De rechten van vakbonden waren zeer beperkt: ambtenaren, noch leraren hadden een CAO. Alle vakbonden moesten worden geregistreerd en de overheid behield zich het recht voor die registratie te annuleren. Twee derde van de vakbondsleden behoorden tot organisaties gelieerd aan de *Confederation of Ethiopian Trade Unions*, die onder invloed van het regering stond. Onafhankelijke bonden werden geïntimideerd en hun leiders geregeld opgepakt, vermeldt Freedom House.[550] Het rapport van UNDoS over 2017 vermeldt dat hoewel er weinig over gerapporteerd werd, er meldingen waren van activiteiten tegen vakbonden. Grote buitenlandse investeerders zouden het werknemers niet toestaan om vakbonden op te richten, en zouden vakbondsleiders overgeplaatst of ontslagen hebben. Rechtszaken tegen vermeend onterecht ontslag duurden jaren vanwege grote achterstanden bij de rechtbanken.[551]

Volgens Freedom House zouden er al sinds 1993 geen legale stakingen meer zijn geweest.[552] Openbare bronnen maakten echter melding van illegale stakingen in Ethiopië, ook tijdens de noodtoestand toen staken per definitie verboden was.[553] Luchtverkeersleiders staakten bijvoorbeeld in april 2018 voor hogere lonen.[554] Medewerkers van buitenlandse bloemenkwekers staakten in juni 2018 (vlak na het opheffen van de noodtoestand) vanwege aanhoudende bedreigingen van met name jonge Oromo die deze bedrijven als exponenten van het EPRDF, en hierbij vooral van het TPLF, zien.[555]

Vlak na het uitroepen van de noodtoestand in februari 2018 werd vooral in Oromia gestaakt als protest tegen de noodtoestand.[556] De jeugdbeweging Qeerroo (zie paragraaf 1.2.2) zat met name achter deze stakingen die ophielden na het aantreden van premier Abiy in april 2018.[557]

4.11 Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging

Ethiopië heeft een lange geschiedenis van religieuze tolerantie en interreligieuze samenwerking.[558] De grondwet beschermt de godsdienstvrijheid en garandeert de scheiding van kerk en staat.[559] Zo is godsdienstles op zowel openbare- als privéscholen verboden en ook de vorming van politieke partijen op basis van religie is verboden.[560]

Het kwam voor dat moslims die betrokken waren bij protesten tegen regeringsinmenging in religieuze aangelegenheden werden vervolgd en gedetineerd.[561] De antiterrorisme wet en met name de op 8 oktober 2016 afgekondigde noodtoestand - waarbij beperkingen op de godsdienstvrijheid werden

[549] Idem.
[550] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[551] USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices, Ethiopia*, april 2018.
[552] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[553] News24, *Ethiopians strike over state of emergency*, 5 maart 2018
[554] ESAT, *Brief strike by air traffic controllers delays international flights*, 17 april 2018.
[555] Hortipoint, *General strike hits flower production in Ziway, Ethiopia*, 14 juni 2018.
[556] News24, *Ethiopians strike over state of emergency*, 5 maart 2018.
[557] TheEastAfrican, *Ethiopia PM visits town at the centre of anti-government protests*, 11 april 2018.
[558] USDoS, *Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016*, 2017.
[559] Ongeveer 35% van de bevolking is orthodox christelijk, 19% is protestant, 34% is Sunni Moslim.
[560] USDoS, *Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016*, 2017.
[561] AI, Public Statement, *Ethiopia: Government continues to target peaceful Muslim protest movement*, 2 november 2012; USDoS, *Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016*, 2017.

opgelegd in de zin dat tijdens preken niet mocht worden aangezet tot angst of conflict - werden door het regering gebruikt om georganiseerde anti-regeringsdemonstraties te ontmoedigen.[562]

In november 2016 werden drie christelijke meisjes en een christelijke jonge vrouw in Babile veroordeeld tot één maand gevangenisstraf vanwege 'aanzetten tot religieus geweld', nadat ze een christelijk boek hadden verspreid als tegenwicht tegen de geschriften van een bekende islamitische criticus. Moslimgemeenschappen beschouwden het boek als een belediging van de islam. Vier moslim tieners vielen kort na publicatie van het boek een lokale kerk aan.[563]

Op 20 december 2016 werden twintig moslims schuldig bevonden aan 'terrorisme', omdat ze hadden geprobeerd leden van het *Ethiopian Muslim Arbitration Committee* vrij te krijgen. Leiders van dit comité hadden getracht met de regering te onderhandelen over overheidsinmenging in religieuze (moslim)-zaken.[564]

4.12 Bewegingsvrijheid

De Ethiopische Grondwet garandeert het recht op bewegingsvrijheid.
In de SRS kan niet vrij worden gereisd; daar wordt door de Ethiopische regering *de facto* een uitgestrekte blokkade gehandhaafd, met name voor mensenrechtenorganisaties, media, humanitaire organisaties en diplomatieke missies. Al naar gelang de lokale veiligheidssituatie werden sommige gebieden geheel of gedeeltelijk afgesloten. In de overige gebieden zouden personen in principe vrij kunnen reizen, hoewel er veel controleposten zouden zijn op de belangrijkste doorgangswegen waar streng zou worden gecontroleerd. Pogingen van internationale media en humanitaire groepen om vanuit deze regio te werken en te berichten werden ook in deze verslagperiode gezien als criminele activiteiten, die strafbaar zijn onder de bepalingen van de antiterrorismewet.[565]

Na de afkondiging van de noodtoestand in oktober 2016 werd de binnenlandse bewegingsvrijheid in Oromia en Amhara verder beperkt door wegblokkades en de instelling van een avondklok.[566] Diplomaten mochten in de eerste weken van de noodtoestand niet verder dan een straal van veertig kilometer buiten Addis Abeba komen en hadden daarvoor voorafgaande toestemming nodig van de Command Post. Vluchtelingen mochten tijdens de noodtoestand de vluchtelingenkampen niet zonder toestemming verlaten.[567]

Reizen naar het buitenland
Ethiopische staatsburgers hebben formeel het recht om naar het buitenland te reizen, te emigreren en te repatriëren. In de afgelopen verslagperiode werden er incidenteel tijdelijk beperkingen aan enkele individuen opgelegd.

De Ethiopische overheid beperkte de mogelijkheid om naar het buitenland te reizen in een aantal gevallen. Op 23 maart 2016 werd bijvoorbeeld Merera Gudina, voorzitter van oppositiepartij OFC, door de inlichtingen- en veiligheidsdienst tegengehouden op internationaal vliegveld Bole in Addis Abeba. Op 15 juni 2016 mocht hij alsnog het land verlaten.

[562] USDoS, *Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016*, 2017.
[563] Idem.
[564] Idem.
[565] Idem.
[566] Freedom House, *Freedom in the World 2017 – Ethiopia*, 2017.
[567] USDoS, *2016 Country Report on Human Rights Practices – Ethiopia*, 3 maart 2017.

In november 2015 werd het paspoort van Zelalem Kibret, universitair docent en blogger van het Zone 9 Collectief, geconfisqueerd. In juni 2016 kreeg hij zijn paspoort terug en mocht hij alsnog naar het buitenland vertrekken.[568]

In 2013 heeft de Ethiopische overheid met de Wet ter Voorkoming en Tegengaan van Mensenhandel en het Smokkelen van Migranten (*Proclamation to Provide for the Prevention and Suppression of Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants* No. 909/2015, 17 augustus 2015) een verbod op werknemersverkeer van ongeschoolde werknemers naar de Golfstaten uitgevaardigd. Het verbod was bedoeld als beschermingsmaatregel tegen mensensmokkel, uitbuiting en slavernij. Deze wet werd in februari 2016 vervangen door de *Ethiopian Employment Proclamation* (No. 923/2016) over ethische rekrutering.[569]

[568] Scholars at Risk Network, *Zelalam Kibret*, 6 september 2017.
[569] USDoS, *2016 Ethiopia Trafficking in Persons Report*, juni 2016.

5 Positie van specifieke groepen

5.1 Leden van oppositiepartijen / politieke activisten / opposanten

Activiteiten van Ethiopische autoriteiten tegen politieke opposanten in het buitenland
De lange arm van de Ethiopische autoriteiten rijkt tot buiten de Ethiopische landsgrenzen, zo blijkt uit rapporten van internationale ngo's en persberichten. Landen, zoals Kenia, hebben, soms in samenwerking met Ethiopische overheidsfunctionarissen ter plaatse, in Ethiopië gezochte personen onder dwang naar Ethiopië teruggestuurd.[570] Het *Rift Valley Institute* schrijft in het rapport over de strijd in de Ogaden regio dat leden en sympathisanten van het ONLF naar verluidt op Keniaans grondgebied zelfs zouden zijn vermoord door Ethiopische agenten.[571]

In januari 2014 werden twee vertegenwoordigers van het ONLF ontvoerd en vanuit Nairobi, Kenia, teruggebracht naar Ethiopië. Ze waren in Kenia in het kader van de voortgang van de vredesonderhandelingen met de Ethiopische autoriteiten.[572] Sommige Keniaanse politieagenten hadden in een vertrouwelijk gesprek gezegd dat ze waren benaderd door Ethiopische ambassademedewerkers en dat hun geld was beloofd als ze Ethiopiërs zouden arresteren, aldus HRW. Ethiopische vluchtelingen in Kenia zeiden dat Ethiopische overheidsfunctionarissen hen hadden proberen te rekruteren om Ethiopiërs te bespioneren. [573] Ook in andere landen zijn Ethiopische oppositieleden of andere dissidente personen niet veilig voor de Ethiopische autoriteiten.[574]

De secretaris-generaal van Ginbot 7, Andargache Tsige, werd in juni 2014 op het internationale vliegveld van de Jemenitische hoofdstad Sanaa door Jemenitische functionarissen opgepakt. De in ballingschap levende oppositieleider, die eerder al in afzonderlijke rechtszaken in 2009 en 2012 bij verstek was veroordeeld tot de doodstraf, was in Sana'a in transit vanuit Dubai op weg naar Eritrea. Nadat de Ethiopische overheid publiekelijk om zijn uitlevering had gevraagd, werd Andargache Tsige, die een Brits paspoort heeft, in juli 2014 door Jemen naar Ethiopië gedeporteerd. De oppositieleider heeft eind mei 2018 gratie gekregen, is vrijgelaten. en zelfs door premier Abiy uitgenodigd. Een foto van de twee samen ging *viral* in Ethiopië.[575]

Een ander voorbeeld van een gedwongen terugkeer naar Ethiopië is die van de voormalig gouverneur van Gambella, Okello Akway. Hij werd in maart 2015 onder dwang van Zuid-Soedan naar Ethiopië overgebracht. In juni van dat jaar werd hij voor terrorisme aangeklaagd vanwege zijn vermeende banden met de oppositiebeweging van Gambella in ballingschap.[576] Ook zijn er berichten over Ethiopiërs die door de autoriteiten van de Verenigde Arabische Emiraten en die van

[570] AI, *Amnesty International Report 2014/2015 The State of the World's Human Rights,* 2015.
[571] Rift Valley Institute, *Talking Peace in the Ogaden*, 2014.
[572] Freedom House, *Freedom in the World 2016*, 2016.
[573] Twee Keniaanse politieagenten die verdacht werden van de ontvoering en uitlevering, verklaarden voor de rechtbank niet schuldig te zijn. Een woordvoerder van de deelregering van de SRS zei dat de twee ONLF-leden vrijwillig naar Ethiopië waren gekomen: BBC News, *Kenyan officers deny abducting Ethiopian ONLF rebels*, 6 februari 2014.
[574] HRW, *The Long Arm of Ethiopia Reaches for Those Who Fled*, 20 september 2017.
[575] AfricaNews, *Ethiopia govt confirms release of Andargachew Tsige, 500 others today*, 29 mei 2018; Addis Standard, *Netizens demand Ethiopia to release Andargachew Tsige from its prison,* 9 mei 2018; Vertrouwelijke bron, 26 juni 2016.
[576] AI, *Amnesty International Report 2014/2015, The State of the World's Human Rights*, 2015.

Somalië aan Ethiopië zijn uitgeleverd, ook al bestond er de kans dat deze personen door de Ethiopische autoriteiten gemarteld zouden worden, aldus AI.[577]

In september 2017 hebben volgens openbare bronnen de Somalische autoriteiten een kopstuk van het ONLF, Abdikarin Sheikh Muse, die in de Somalische hoofdstad Mogadishu leefde, aan Ethiopië uitgeleverd. De uitzetting ging naar verluidt met geweld gepaard en was tegen de wil van Sheikh Muse.[578] Voor zover bekend hoort hij niet bij de vele gevangenen die sinds begin 2018 zijn vrijgelaten.

Het ONLF, het OLF en PG7 zijn ondertussen van de lijst met terroristische groeperingen gehaald en premier Abiy heeft oppositieleden in het buitenland opgeroepen terug te keren om weer aan het politieke proces deel te gaan nemen.[579]

Monitoren oppositionele activiteiten in het buitenland
In paragraaf 4.9.6 wordt geschreven over malware aanvallen op oppositieleden/kanalen in het buitenland, vermoedelijk door de Ethiopische overheid. Het is niet bekend op welke schaal dit is gebeurd en wat de precieze reden was om deze malware te sturen.

Oppositionele activiteiten in het buitenland kunnen gevolgen hebben voor familieleden die nog in Ethiopië verblijven. De president van de SRS, Abdi Mohammed, houdt er naar verluidt in de Ogadeeni diaspora informanten op na om zodoende het doen en laten van ONLF sympathisanten te kunnen monitoren.[580] Tientallen personen werden bijvoorbeeld gearresteerd in Ethiopië in het najaar van 2016 nadat familieleden in de Australische stad Melbourne tegen Abdi Mohammed Omar hadden geprotesteerd tijdens het bezoek van laatstgenoemde aan Australië. Aanhangers van de regering zouden de ONLF-sympathisanten hebben gefilmd en gefotografeerd tijdens de demonstratie. De helft van de naar verluidt meer dan dertig gearresteerde familieleden werd kort na hun arrestatie vrijgelaten, maar sommigen zouden zijn verdwenen.[581]

Politiek geëngageerde Ogadeeni, en andere opposanten van de president van de SRS, zowel in Ethiopië als in het buitenland moeten vrezen voor het welzijn van hun familieleden in Ethiopië.[582] In mei 2018 zouden regionale veiligheidstroepen nog een jonge vrouw hebben opgehangen, omdat familieleden zich in felle bewoordingen tegen Abdi hadden uitgesproken.[583]

Zoals reeds eerder bericht (zie paragraaf 1.2.1) werd de voorzitter van de oppositiepartij OFC Merera Gudina na een bezoek aan Brussel, waar hij in het Europese Parlement kritiek had geuit op de Ethiopische regering en de mensenrechtensituatie in het land, bij terugkeer in Ethiopië eind 2016 door de autoriteiten opgepakt. In Brussel was hij in gezelschap van de voorzitter van Patriotic Ginbot 7, Berhanu Nega, en van de atleet Feyisa Lilesa. Feyisa haalde de internationale krantenkoppen toen hij tijdens de Olympische spelen in Rio de Janeiro

[577] UNPO, *Oromo: Ethiopian Refugees not Save in Kenya nor Beyond*, 22 september 2017; AI, *Amnesty International Report 2014/2015, The State of the World's Human Rights*, 2015.
[578] Africa News, *Ehtiopia confirms transfer of Somali national, labels him a 'terrorist'*, 1 september 2017; Voice of Africa, *Somalia: ONLF Member Transferred to Ethiopia Was Terrorist, Regional Threat*, 6 september 2017.
[579] ESAT, *Ethiopia's PM extends olive branch to opposition groups abroad*, 18 juni 2018.
[580] Rift Valley Institute, *Talking Peace in the Ogaden*, 2014.
[581] The Guardian, *Call for release of Ethiopians arrested after their relatives protested in Australia*, 8 november 2018: Abid Mohammed Omar wordt in de pers en door organisaties als HRW en AI verweten de SRS als een despoot te regeren en wordt verantwoordelijk gehouden voor de mensenrechtenschendingen van de Liyu Police.
[582] ABC News, *Ethiopian Government accused of arresting relatives of Australians who participated in protests*, 8 november 2016.
[583] The Guardian, *Claims of 'non-stop cycle of torture' involving top officials in Ethiopian jail; Report urges new prime minister, Abiy Ahmed, to investigate allegations that Jail Ogaden prisoners are routinely brutalized*, 5 juli 2018.

in 2016 het Oromo-teken maakte. Na de spelen heeft Feyisa asiel aangevraagd in de VS, omdat hij niet naar Ethiopië durfde terug te keren.[584] Merera Gudina werd begin 2018 vrijgelaten (zie paragraaf 1.3).

Lidmaatschap van PG7, OLF of ONLF
Lidmaatschap van, of sympathie voor, een van de tot juli 2018 door de Ethiopische regering bestempelde terroristische organisaties, in casu PG7, OLF en de ONLF, kon tot lange gevangenisstraffen in Ethiopië leiden. Tijdens de demonstraties van de afgelopen jaren werden PG7 en OLF er door de Ethiopische overheid van beticht achter de demonstraties te zitten en het volk tegen de regering op te hitsen. De veiligheidstroepen arresteerden veel demonstranten vanwege hun vermeende banden met een van deze groeperingen, zonder dat daar een concrete aanklacht voor aan ten grondslag hoefde te liggen. De meeste demonstranten werden na een korte detentie weer vrijgelaten (zie paragraaf 1.3).

De Ethiopiër met Canadees paspoort Bashir Makhtal heeft bijvoorbeeld van januari 2007 tot april 2018 in Ethiopische gevangenschap gezeten vanwege zijn vermeende banden met het ONLF. Volgens mediaberichten heeft hij nooit een eerlijk proces gehad en is hij tijdens zijn detentie gemarteld.[585] De eerdergenoemde secretaris-generaal van Ginbot 7, Andargache Tsige, die eerder tot de doodstraf was veroordeeld, is in mei 2018 vrijgelaten (zie paragraaf 5.1.1). Voor zover bekend werd het ONLF-kopstuk sheikh Muse (zie hierboven) aan het einde van de verslagperiode nog steeds door de Ethiopische autoriteiten vastgehouden.

5.2 Etnische minderheden

Minderheid regeert meerderheid
Zoals eerder beschreven maakte het TPLF binnen de regeringspartij, het EPRDF, de dienst uit. Een minderheid - de Tigreeërs die ongeveer zes procent van de bevolking vormen - was de belangrijkste factor in de regering, het leger en de veiligheidsdiensten. Andere groeperingen, met name de Oromo, de grootste etnische groep, voelden zich door de TPLF gedomineerde regering gemarginaliseerd en achtergesteld. Groeperingen en/of partijen die opkwamen voor de belangen van specifieke groeperingen in Ethiopië, zij het legale of illegale oppositiepartijen, konden op repressie en tegenwerking van de regering rekenen als ze aan de hegemonie van het EPRDF en het TPLF daarbinnen wilden tornen (zie paragraaf 1.1 en 1.2).[586]

Interetnische conflicten
Ethiopië is onderverdeeld in negen op etniciteit gebaseerde staten. In de grondwet staat dat elke staat recht heeft op autonomie en zelfbeschikking. De macht ligt echter bij de regeringspartij EPRDF die elke roep om meer autonomie met ferme hand onderdrukt. Door de nadruk op etniciteit door de huidige machthebbers zijn de spanningen tussen de verschillende etnische groeperingen gegroeid wat heeft geleid tot talloze conflicten tussen verschillende etnische groepen over de vaststelling van grenzen en de daaraan verbonden toekenning van gebruiksrechten van natuurlijke hulpbronnen, zoals land en water (zie paragraaf 2.4.).

[584] BBC, *What is behind Ethiopia's wave of protests*, 22 augustus 2016; The Guardian, *Many dead in anti-government protest at religious festival*, 3 oktober 2016.
[585] Al Jazeera, *Canadians call for return of relative held in Ethiopia,* 22 februari 2018; AI, *Bashir Makhtal is Free!,* 23 april 2018.
[586] Zoals in paragraaf 1.1. is vermeld zijn de politieke verhoudingen in Ethiopië aan het verschuiven. Het is niet duidelijk in hoeverre het TPLF de hegemonie binnen de staat kan handhaven.

Gedwongen herhuisvesting
Groeperingen die in een gebied wonen die vanwege de grondstoffen of andere gunstige factoren economisch interessant zijn, hebben de afgelopen jaren te maken gehad met vervolging, uitzetting en plundering door overheidsfunctionarissen en veiligheidstroepen. Ook al betrof het vaak specifieke etnische groeperingen die het slachtoffer werden van deze praktijken, het ging in deze gevallen niet zozeer om hun etniciteit maar eerder om het gebied waar ze woonden.[587]

Inwoners van het vruchtbare Gambella hebben het veld moeten ruimen voor grote, veelal buitenlandse, investeerders die het gebied willen exploiteren. De inwoners worden vaak niet in de besluitvorming geraadpleegd en onder dwang uit hun huizen gezet. Ze worden dan geherhuisvest in dorpen. Deze zogenaamde 'villagization' (= verdorping) heeft zich ook tijdens de afgelopen verslagperiode voorgedaan.[588] De beloofde compensatie en beloofde verbetering van de leefomgeving bleven in vele gevallen uit. Vaak was de nieuwe leefomgeving niet vruchtbaar of minder vruchtbaar dan het herkomstgebied.[589]

In de Lower Omo Valley in de SNNPR vonden gelijksoortige praktijken als in Gambella plaats.[590] In april 2014 meldde HRW dat 200.000 oorspronkelijke bewoners gedwongen verhuisd waren en dat hun land was onteigend om plaats te maken voor door de staat gerunde suikerplantages.[591] In 2016 zorgde de voltooiing van de Gibe III dam ervoor dat de jaarlijkse vloed niet meer opkwam. De vloed was essentieel voor de akkerbouw van de lokale boeren. Voor de bouw van de dam waren eveneens bewoners van hun land verdreven.[592]
Een van de getroffen stammen, de Surma, kwam in 2016 tegen de gedwongen herhuisvesting in opstand en raakte slaags met veiligheidstroepen. Het is niet bekend of bij deze confrontaties slachtoffers zijn gevallen (zie paragraaf 2.1).[593]

In de Ogaden zouden tevens hele gemeenschappen zijn gedwongen zich elders te vestigen vanwege de vondst van olie en gas (zie paragraaf 2.3). De lokale bewoners werden niet betrokken bij het besluitvormingsproces over mogelijke milieueffecten en consequenties voor landrechten en zouden ook niet zijn gecompenseerd voor het verlies van land en/of vee. De gedwongen hervestigingen zouden gepaard zijn gegaan met geweld en mensenrechtenschendingen (intimidaties, arrestaties, verkrachtingen, buitengerechtelijke executies, verdwijningen, platbranden van weidegrond, oogst en huizen). [594]

In de Benishangul Gumuz zouden milities en de federale politie volgens de ngo UNPO hele dorpen hebben geplunderd en burgers (willekeurig) hebben omgebracht toen ze weigerden plaats te maken voor door de federale overheid gesteunde investeringsprojecten.[595]

[587] HRW, *Word Report Ethiopia-2016 Events of 2015*, 2016.
[588] Vertrouwelijke bron, 16 november 2016; Vertrouwelijke bron, 26 april 2018.
[589] HRW, Updated Submission for the Universal Periodic Review, 4 april 2014; Minority Rights Group International, *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2015 Events of 2014*, 2015.
[590] De misstanden in Gambella en de Lower Omo Vallei zorgden ervoor dat het Amerikaanse congres actie nam middels het *2014 Appropriations Act,* het wetsvoorstel verbiedt Amerikaanse steun aan activiteiten die direct of indirect de gedwongen uitzettingen in de Lower Omo en Gambella regio's ondersteunen: https://www.congress.gov/113/plaws/publ76/PLAW-113publ76.pdf (geraadpleegd op 15 mei 2018).
[591] HRW, *Updated Submission for the Universal Periodic Review*, 4 april 2014; Minority Rights Group International, *State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2015 Events of 2014*, 2015.
[592] Stevenson, Edward G. J. & Lucie Buffavand, *'Do our bodies know their ways?' Villagization, food insecurity, and ill-being in Ethiopia's Lower Omo Valley*, 2016.
[593] Tesfa News, *Ethiopia Commits Crimes Against Surma Tribes*, 7 maart 2013.
[594] UNPO, *Women and misuse of EU funds in Ethiopia*, 4 februari 2015; UNPO, *Timeline: Human Rights Situation in Ethiopia*, 22 september 2017; Inter Press Service, *Humanitarian Crisis' for Ogaden Living Near Ethiopia's Oil Fields*, 23 februari 2014.
[595] UNPO, *Timeline: Human Rights Situation in Ethiopia*, 22 september 2017.

In september 2016 werden driehonderd Benishangul gearresteerd tijdens protesten over landrechten. Inwoners van de stad Gizan weigerden hun land te verlaten nadat het was verkocht aan Tigray-ambtenaren en Tigray-militairen voor goudmijn-projecten.[596]

Het is niet bekend op welke schaal maar openbare bronnen melden dat onteigening van boerenland doorgaat. Chinese bedrijven bouwen naar verluidt bijvoorbeeld vijf enorme fabrieksterreinen verspreid over het land en de regering heeft plannen voor nog eens vijftien. Voor deze plannen is land nodig.[597]

5.3 Religieuze minderheden

De Ethiopische Grondwet beschermt godsdienstvrijheid en garandeert de scheiding van kerk en staat.[598] Godsdienstles is op zowel openbare als privéscholen verboden en is ook de vorming van politieke partijen op basis van religie verboden (zie ook paragraaf 4.11).[599]

Het vorige ambtsbericht uit 2013 maakt melding van de pogingen van de Ethiopische overheid om de doctrine van de Ahbash sekte aan de Ethiopische moslims op te dringen. Dit leidde tot hevige demonstraties waarbij de overheid hard ingreep en honderden betogers oppakte.[600] De demonstraties tegen de overheidsinmenging in religieuze zaken duurden tot 2015; begin 2015 maakte de Ethiopische regering bekend het beleid ten gunste van de Ahbash te staken, aldus een rapport van het USDoS.[601]

In juli van dat jaar veroordeelde een Ethiopische rechtbank nog wel achttien individuen, die als leiders van de protesten waren geïdentificeerd, onder de antiterrorisme wet tot gevangenisstraffen van zeven tot tweeëntwintig jaar.[602] De moslim activisten waren in 2012 opgepakt en hun proces had grotendeels achter gesloten deuren plaatsgevonden.[603] In september 2016 werd een aantal van hen vrijgelaten in het kader van een presidentieel pardon. Onder hen bevond zich Yusuf Getachew, hoofdredacteur van *Ye Muslimoch Guday* (Moslim Zaken) die vanaf 2012 had vastgezeten. Hij vertelde tijdens zijn gevangenschap te zijn geslagen.[604]

In juli 2013 werd Sheikh Nuru in zijn eigen huis vermoord. Sheikh Nuru had openlijk zijn steun uitgesproken voor het beleid van de regering om de Ahbash sekte te promoten. Hierbij had hij zich tegen de moslim demonstraties uitgesproken. De staatskanalen wezen na de moord naar 'extremisten' als de daders.[605] Begin 2017 veroordeelde het Federale Hoge Gerechtshof dertien moslims tot gevangenisstraffen van twee tot zestien jaar. Er waren oorspronkelijk veertien verdachten, maar Mubarak Yimer was in januari 2016 overleden in een politiecel. De toedracht van zijn overlijden is nooit onderzocht. Moslimactivisten beweren dat de Ethiopische overheid achter de moord op Sheikh Nuru zat om zodoende de moslim protestbeweging in

[596] Borkena, *Ethiopia : Locals protest against TPLF army commanders turn gold prospectors,* 19 september 2016.
[597] Trouw, *Fabrieken slokken Ethiopische akkers op,* 12 juni 2018
[598] USDoS, *Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016*, 2017.
[599] Idem.
[600] HRW, *Word Report Ethiopia-2015 Events of 2014*, 2015; AI, Public Statement, *Ethiopia: Government continues to target peaceful Muslim protest movement*, 2 november 2012.
[601] USDoS, *International Religious Freedom Report for 2015*, 10 augustus 2016.
[602] HRW, *Letter to president Obama ahead of visit to Kenya and Ethiopia*, 22 juli 2015.
[603] HRW, *Updated Submission for the Universal Periodic Review*, 4 april 2014; Addis Standard, *Opinion – The unfair trial of Muslim Leaders: Why it undermines counterterrorism in Ethiopia*, 12 augustus 2015.
[604] CPJ, *Ethiopian journalist Yusuf Getachew released from jail*, 10 september 2016.
[605] ECAD Forum, *Murdering a Sheik in bid to incriminate peaceful Muslim Protestors?*, 17 juli 2013; USDoS, *Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016*, 2017.

diskrediet te brengen. Een van de aanklachten was dat de gedaagden een Islamitische staat in Ethiopië wilden stichten.[606]

Ethiopië is doelwit geweest van aanvallen van de terroristische organisatie Al-Shabaab. De mislukte zelfmoordaanslag in oktober 2013 die plaats had moeten vinden tijdens een voetbalwedstrijd in Addis Abeba is hier een kenmerkend voorbeeld van.[607] Volgens een vertrouwelijke bron is het Ethiopische veiligheidsapparaat in alle gelederen van de bevolking doorgedrongen. Het is daarom moeilijk opereren voor buitenlandse terroristische groeperingen.[608]
Het overwegend christelijke Ethiopië is beducht voor radicalisering van de eigen moslimbevolking. De autoriteiten treden derhalve hard op tegen kritische geluiden vanuit de moslim hoek. In augustus 2015 werden twintig personen gearresteerd en onder de antiterrorisme wet aangeklaagd voor het promoten van een extremistische islamitische ideologie en het streven naar een staat die gebaseerd is op de sharia.[609]

5.4 Vrouwen

De huidige situatie betreffende de positie van vrouwen in Ethiopië is in vergelijking met het Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013 nagenoeg gelijk gebleven. Het Algemeen Ambtsbericht Ethiopië 2013 rapporteert over de positie van vrouwen in Ethiopië en schadelijke traditionele praktijken (*Harmful Traditional Practices*, HTP) zoals gedwongen huwelijken, ontvoeringen en vrouwelijke genitale verminking (*female genital mutilation*, FGM). Ondanks pogingen van de Ethiopische overheid om HTP tegen te gaan, kwamen sommige van deze praktijken gedurende de verslagperiode nog wijdverspreid voor.[610]
Het Ethiopische wetboek van strafrecht werd in 2005 herzien om onder andere een aantal gevallen van HTP, zoals vrouwelijke genitale verminking (*female genital mutilation*, FGM),[611] strafbaar te stellen (artikelen 564, 565, en 565). De wetgeving heeft geresulteerd in een daling van FGM, maar UNICEF meent dat er een kans bestaat dat gevallen minder gerapporteerd worden tijdens inspecties.[612]

De Ethiopische overheid heeft in 2013 de *National Strategy and Action Plan on Harmful Traditional Practices against Women and Children* gelanceerd wat erop gericht was FGM, alsmede kindhuwelijken, te stoppen. De nationale strategie eindigde in 2015 en wordt momenteel geëvalueerd. In juli 2014 committeerde de Ethiopische regering zich tijdens de Girl Summit in Londen aan het uitroeien van FGM en kindhuwelijken voor 2025.[613]

Om FGM tegen te gaan heeft Ethiopië onder andere religieuze en traditionele leiders van het land benaderd.[614] Discussies werden aangegaan met vertegenwoordigers van de *Ethiopian Islamic Supreme Council*, de Orthodoxe Kerk van Ethiopië en de Evangelische Kerk. Als resultaat heeft elk van deze instituten bevestigd dat FGM

[606] Addis Standard, *A court in Ethiopia jails thirteen Muslims accused of killing prominent Sheik from three to sixteen years*, 26 januari 2017.
[607] Reuters, *Ethiopia says arrests five suspects in soccer match bomb plot*, 19 december 2013.
[608] Vertrouwelijke bron, 15 mei 2015.
[609] Freedom House, *Freedom in the World 2016*. 2016; CJP, *Two Radio Bilal journalists sentenced in Ethiopia on terror charges*, 4 januari 2017.
[610] USDoS, *2017 Country Report on Human Rights Practices – Ethiopia*, april 2018.
[611] Vrouwelijke genitale verminking (FGM), ofwel meisjesbesnijdenis, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen, waar geen medische noodzaak voor is.
[612] UNICEF, *Child marriage in Ethiopia A review of the evidence and an analysis of the prevalence of child marriage in hotspot districts*, maart 2016.
[613] https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/ethiopia/ (geraadpleegd op 16 mei 2018)
[614] Ethiopian Herald, *First National Girl Summit kicked of*, 26 juni 2015.

geen basis in religie heeft.[615] Ook internationale ngo's werken mee aan de voorlichting- en preventie campagne.[616] USAID geeft voorlichting aan gemeenschappen over de gezondheidsrisico's die FGM met zich meebrengt.[617]

Door de niet gerapporteerde gevallen van FGM kunnen geen exacte cijfers gegeven worden. De beschikbare data van de *Central Statistical Agency* (Ethiopisch equivalent van Centraal Plan Bureau) laten echter zien dat het verschijnsel van FGM van 2000 tot 2016 is gedaald. In 2000 had tachtig procent van de vrouwen nog een soort FGM ondergaan, in 2005 was dat 74% en in 2016 was het percentage naar 65% gedaald.[618] Het onderzoek van de CSA laat zien dat vrouwen in rurale gebieden een grotere kans lopen om besneden te worden dan vrouwen in stedelijke gebieden, respectievelijk 68% en 54%.[619] FGM komt het vaakst voor in de Somali Regional State (99%), gevolgd door de Afar regio (91%).[620] In de telling van 2016 had Tigray het laagste percentage vrouwen dat FGM had ondergaan (24%) met Gambella op de tweede plaats (33%).[621]

Ook al is het aantal gevallen van FGM wereldwijd aan het dalen, meer dan de helft van de ongeveer tweehonderd miljoen vrouwen en meisjes die besneden zijn, leeft in Indonesië, Egypte en Ethiopië.[622] Het criminaliseren van FGM heeft er volgens Freedom House niet voor gezorgd dat personen die FGM uitvoeren of eraan meewerken actief vervolgd worden door de Ethiopische autoriteiten.[623]

Het is niet bekend in welke mate politie en justitie onderzoek doen naar het overtreden van de wet op het gebied van FGM. Zoals eerder vermeld ondervinden vrouwen naar verluidt discriminatoire behandeling in de Ethiopische rechtsspraak en worden aangiftes niet in behandeling genomen of zijn vrouwen uitgesloten van een eerlijk proces (zie paragrafen 4.2.1, 4.3, 4.4, en 5.6).

5.5 LHBT

In de Ethiopische grondwet zijn fundamentele mensenrechten voor alle Ethiopiërs geborgd. Zo stelt Artikel 25 van de Grondwet dat alle mensen gelijk zijn voor de wet en dat eenieder, zonder uitzondering, recht heeft op een gelijke bescherming van deze wet. Dit zou moeten betekenen dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen afkomst, nationaliteit, geslacht, taal, religie, politieke voorkeur, seksuele geaardheid of welke andere grond dan ook.[624] Ethiopië heeft tevens verschillende internationale verdragen geratificeerd die mensenrechten waaronder homorechten moeten

[615] UNFPA, *Voices of Change 2014 Annual Report*, 2015.
[616] Drie kebeles in the Afar regio verklaarden in de zomer van 2016 dat er geen kindhuwelijken en gevallen van FGM meer voorkwamen. Dit was het resultaat van een project dat de VN in samenwerking met de lokale autoriteiten had opgezet: UNFPA, *Afambo Woreda in Afar Region abandons child marriage and FGM*, 8 augustus 2016.
[617] USAID, *Empowering Ethiopian Women*, 30 maart 2017; AP News, *Female genital mutilation continues as change comes slowly*, 8 februari 2018
[618] UNICEF, *Harmful Traditional Practices*, 2015.
[619] UNICEF maakt ook gewag van een daling van FGM in Ethiopië. Hoewel de percentages enigszins verschillen van die van de Central Statistical Agency, schetst UNICEF, die de cijfers uit het onderzoek van de organisatie EGLDAM gebruikt, een soortgelijk beeld: UNICEF, Harmful *Traditional Practicies: Briefing note 2015*, 2015.
[620] Deze regio's hadden ook het hoogste percentage vrouwen die infibulatie hadden ondergaan (Somali 73% en Affar 64%). Voor het gehele land geldt is dat zeven procent van de vrouwen. Infibulatie is het vernauwen van de vaginale opening door het wegsnijden en aan elkaar hechten van de kleine schaamlippen en/of de grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van de clitoris. Infibulatie is de meest ingrijpende vorm van VGV. Deze vorm zorgt doorgaans voor de meeste gezondheidsklachten.
[621] Central Statistical Agency, *Ethiopia Demographic and Health Survey 2016*, juli 2017.
[622] UNICEF, *United Nations Children's Fund, Female Genital Mutilation/Cutting: A global concern*, 2016.
[623] The Guardian, *Ethiopia's Women vow to turn tide of violence, rape and murde*r, 27 januari 2015; Freedom House, *Freedom in the World 2016*, 2016.
[624] SIDA, *The Rights of LGTBi people in Ethiopia*, december 2014.

garanderen (zie paragraaf 4.1.1). Ethiopië stemde echter tegen de *Resolution for human rights on combatting human rights violations on the basis of sexual orientation and gender identity*, die door de VN in september 2014 werd aangenomen.[625] In 2017 was Ethiopië een van de dertien landen die tegen een resolutie stemden die als doel had een einde te maken aan de toepassing van de doodstraf voor homoseksualiteit.[626]

Ondanks de Ethiopische grondwet stelt het Ethiopische wetboek van Strafrecht dat seksuele activiteiten tussen personen van hetzelfde geslacht, zowel mannelijk als vrouwelijk, strafbaar zijn (wet nummer 414/2004, artikelen 629, 630, 106). Volgens Artikel 629 is “eenieder die met een persoon van hetzelfde geslacht een homoseksuele daad verricht” strafbaar.[627] Naar gelang de ernst van de zaak kan dit leiden tot een gevangenisstraf van één tot maximaal vijftien jaar.[628]

Er waren volgens de Zweedse organisatie SIDA in 2014 geen indicaties dat de wet ook daadwerkelijk wordt toegepast en dat personen zijn vervolgd voor ‘vergrijpen’ zoals genoemd onder artikelen 629, 630 en 106.[629] Een functionaris van het Ethiopische Openbaar Ministerie verklaarde eind 2017 dat er geen actieve vervolging plaats zou vinden, behalve wanneer twee personen van hetzelfde geslacht op heterdaad zouden worden betrapt en er aangifte zou worden gedaan. Dan zou vervolging conform de wet moeten plaatsvinden, aldus de functionaris.[630]

Eind 2013 schreef *Newsweek* dat hoewel Ethiopië niet de doodstraf kent voor seksuele handelingen tussen personen van hetzelfde geslacht, zoals in Soedan, Mauritanië en Noord-Nigeria wel het geval is, het leefklimaat voor de LHBT-gemeenschap steeds slechter werd.[631] In datzelfde jaar stelde toenmalig minister van Gezondheid, dr. Kesebirhan Admasu, dat het niet waarschijnlijk was dat homoseksualiteit in de nabije toekomst gedecriminaliseerd zou worden.[632]

In 2014 gingen er binnen de wetgevende macht zelfs stemmen op om seksuele handelingen tussen hetzelfde geslacht als niet ontvankelijk voor een presidentieel pardon te maken. De Ethiopische president kan jaarlijks gratie verlenen aan gevangenen die oprecht berouw hebben getoond en zich goed hebben gedragen. In maart 2014 werd een voorstel voor een wetswijziging gedaan, waarbij de mogelijkheid voor gratieverlening voor seksuele handelingen van personen van gelijk geslacht in de toekomst zou komen te vervallen. Daarmee zou het vergrijp gelijk worden gesteld aan verkrachting, mensenhandel, terrorisme, corruptie, smokkel en moord.[633] Dat de Ethiopische regering uiteindelijk heeft afgezien van

[625] Idem.
[626] The Independent, *US votes against UN resolution condemning gay sex death penalty, joining Iraq and Saudi Arabia*, 3 oktober 2017.
[627] In de wetstekst worden homoseksuele handelingen beschreven als een daad van een dader tegen een slachtoffer. Er is sprake van verzwarende omstandigheden in het geval de handelingen van de dader leiden tot zelfmoord uit schaamte of wanhoop. Bij homoseksuele handelingen met een minderjarige kan een gevangenisstraf van drie tot vijftien jaar worden opgelegd als het slachtoffer tussen dertien en achttien jaar oud is en een straf van vijftien tot 25 jaar als het slachtoffer jonger is dan dertien jaar.
[628] Rainbow, *Ethiopia Human Rights LGBT Human Rights in Ethiopia;* https://rainbowethiopia1.wordpress.com/lgbti-human-rights/ (website geraadpleegd op 17 mei 2018); The Criminal Code of Ethiopia. *Proclamation No. 414/2004:Section II –Article 629 , art. 630, art. 631.*
[629] SIDA, *The Rights of LGTBi people in Ethiopia*, december 2014.
[630] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[631] Newsweek, *A Graveyard for homosexuals*, 21 december 2013.
[632] Newsweek*, Ethiopia's war on homosexuals*, 13 december 2013 .
[633] https://nieuw.marokko.nl, *Homoseksualiteit binnenkort onvergeeflijk in Ethiopië*, 25 maart 2014; Roze Golf, *Geen gratie meer voor homo's in Ethiopië*, 25 maart 2014.

verdere criminalisering werd als een kleine overwinning voor de LHBT gemeenschap gezien.[634]

Het enige activisme vond plaats op internet, waar in betrekkelijke anonimiteit meningen konden worden uitgewisseld. Maar ook internetactivisme was in de verslagperiode maar beperkt mogelijk vanwege het feit dat het internet streng in de gaten werd gehouden door de overheid en werd gecensureerd. Websites die de overheid niet aanstonden werden volgens *Newsweek* geblokkeerd.[635]

De CSO-wet, de antiterrorismewet en de anti-homo wetgeving hebben ervoor gezorgd dat er geen gezondheidsklinieken, liefdadigheidsinstellingen, ngo's of zelfs nachtclubs voor de LGBT-gemeenschap zijn. Organisaties raakten financieel in de knoop omdat ze als gevolg van de CSO-wet slechts tien procent van de financiering uit het buitenland mochten krijgen (zie hoofdstuk 4). Ngo's sloten of waren gedwongen mensenrechten uit hun mandaat te halen.[636]

Door de Ethiopische wetgeving zou een vrijwilliger van een ngo die bijvoorbeeld een glijmiddel aan homoseksuele mannen uitdeelde het risico lopen gearresteerd te worden en in de gevangenis te belanden. Verder kon de regering bij elk dissident geluid optreden en tot arrestatie overgaan. Veel organisaties besloten hun medewerkers niet aan dit risico bloot te stellen en sloten hun deuren.[637]

Volgens een vertrouwelijke bron bestaan er wel een ondergrondse gay scene en emancipatiebeweging. In Addis Abeba bestaat er een enorme groep mannelijke sekswerkers die vooral werkzaam is rondom de grotere hotels. Op dergelijke *hotspots* proberen veelal oudere homoseksuele mannen de grote groep mannelijke sekswerkers te helpen. Deze groep, *The Mothers*, staat vanaf het terras van een hotel de jonge mannen bij met steun en advies. Daarnaast probeert een lokale ngo, waarvan de naam niet werd genoemd door de bron, die zich op papier richt op het helpen van vrouwelijke sekswerkers, het vertrouwen van mannelijke sekswerkers te krijgen om hen zodoende ook te kunnen helpen.[638]

Door de negatieve publieke opinie en de geldende wetgeving leven veel leden van de LHBT-gemeenschap een dubbelleven. Voor je geaardheid en rechten uitkomen kan nog steeds tot repercussies leiden. Mishandeling en discriminatie komen voor, maar weinigen durven volgens het USDoS aangifte te doen, omdat ze bang zijn het risico te lopen zelf opgepakt te worden.[639] Leden van de LGBT-gemeenschap gaven aan in constante angst te leven om mishandeld, gestigmatiseerd, uitgestoten of gevangen gezet te worden, als de buitenwereld achter hun geaardheid zou komen.[640]

Volgens één vertrouwelijke bron heeft premier Abiy na zijn aantreden contact gezocht met de LHBT-gemeenschap in Ethiopië om te spreken over mogelijkheden om de positie van deze gemeenschap in de Ethiopische samenleving te versterken. Het is niet bekend of dit tot concrete plannen heeft geleid.[641]

[634] The Guardian, *Ethiopian Government cancels anti-gay rally*, 16 april 2014; HRW, *Word Report Ethiopia-2015 Events of 2014*, 2015; University of Toronto, *Country report for use in Canadian refugee claims based on persecution on the basis of sexual orientation or gender identity*, mei 2015.
[635] Newsweek, *Ethiopia's war on homosexuals*, 13 december 2013.
[636] SIDA, *The Rights of LGBTI People in Ethiopia*, december 2014.
[637] Newsweek, *Ethiopia's war on homosexuals*, 13 december 2013.
[638] Vertrouwelijke bron, 27 oktober 2017.
[639] USDoS, *2017 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*, april 2018.
[640] Vertrouwelijke bron, 8 maart 2017.
[641] Vertrouwelijke bron, 1 augustus 2018.

5.6 Minderjarigen

Meerderjarigheid
Het rapport *Harmonisation of Children's Laws in Eastern and Southern Africa* van *The African child Policy forum* vermeldt dat vermoedelijk meer dan de helft van de Ethiopische bevolking onder de achttien jaar is.[642] Dit is de leeftijd waarop, volgens het Ethiopische Burgerlijk Wetboek uit 1960 en het herziende Wetboek van Familierecht uit 2000, iemand meerderjarig is.[643]

Criminele aansprakelijkheid
Het wetboek van Strafrecht van 2005 classificeert kinderen in drie leeftijdsgroepen waarbij de leeftijden van negen en vijftien jaar als drempels voor criminele aansprakelijkheid gelden. Vanaf negenjarige leeftijd kan een kind verantwoordelijk worden gehouden voor een misdrijf. Voor jongere kinderen geldt het wetboek van Strafrecht niet. Kinderen in de leeftijdsgroep van negen tot vijftien jaar worden als “jongeren” beschouwd en genieten nog speciale bescherming binnen het systeem van het jeugdrecht.[644] Artikel 56 stelt dat voor kinderen die een misdrijf hebben gepleegd in de leeftijd van vijftien tot achttien jaar het Wetboek van Strafrecht opgaat en als volwassenen berecht kunnen worden.[645]

Huwbare leeftijd
De minimum leeftijd om te mogen trouwen is achttien jaar volgens het herziende Wetboek voor Familierecht.[646] Ondanks de wetgeving en het beleid van de overheid om kindhuwelijken tegen te gaan (zie paragraaf 5.4.) zijn kindhuwelijken nog wijdverspreid in Ethiopië. Volgens gegevens van UNICEF was in 2016 veertig procent van alle vrouwen tussen de 20 en 24 jaar voor hun achttiende jaar getrouwd; veertien procent van deze leeftijdsgroep was reeds voor hun vijftiende jaar getrouwd.[647] Aangezien het geboorteregistratiesysteem in Ethiopië niet goed functioneert (zie paragraaf 3.2), is het volgens de organisatie *Girls Not Brides* moeilijk aan te tonen dat een meisje minderjarig is als ze trouwt. Verder zijn volgens verschillende bronnen de Ethiopische autoriteiten evenmin genegen vrouwenrechten in de rechtbank te behartigen.[648] Er zijn geen gegevens bekend over strafzaken omtrent kindhuwelijken.

Minimum leeftijd om arbeid te verrichten
De minimum leeftijd in Ethiopië om te mogen werken is veertien jaar. De wet verbiedt het te werk stellen van kinderen onder veertien jaar en kwalificeert kinderen tussen veertien en achttien jaar als jonge werknemers.[649] Een onderzoek van de *International Labour Office* in samenwerk met de Ethiopische Central Statistical Agency wijst uit dat in 2015 51% van alle kinderen tussen vijf en zeventien jaar betaalde werkzaamheden verricht.
Het percentage jongens dat werkte lag hoger dan dat van meisjes, respectievelijk 68% en 47%. Het percentage kinderen tussen de veertien en zeventien jaar oud dat

[642] The African child Policy forum, *Harmonisation of Children's Laws in Eastern and Southern Africa*, 2012.
[643] Artikel 198 van het Ethiopisch Burgerlijk Wetboek (1960).
[644] Artikel 52 van het Wetboek van Strafrecht (2005).
[645] Artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht (2005).
[646] Artikel 7 van het Herziene Wetboek van Familierecht (2000).
[647] UNICEF: *global databases*, 2018 (geraadpleegd op 18 mei 2018) Dit is een kleine daling ten opzicht van 2013 toen het 41% tegen 14% was..
[648] https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/ethiopia/ (geraadpleegd op 18 mei 2018); Freedom House, *Freedom in the World 2016*, 2016.
[649] The Labour Proclamation (nr. 377/2003).

werkzaamheden verrichtte, lag op 65%, terwijl dat voor kinderen tussen de vijf tot elf jaar 42% was.[650]

Onderwijs
Basisonderwijs is in Ethiopië gratis maar niet verplicht. Er waren in de verslagperiode met name op het platteland te weinig scholen en gekwalificeerde leraren voor het aantal kinderen dat basisonderwijs zou moeten volgen. Hoewel geen lesgeld betaald hoefde te worden waren de kosten van leermiddelen voor veel gezinnen hoog.[651] In heel Ethiopië volgde 90% van de jongens en 84% van de meisjes basisonderwijs. Er waren echter wel regionale verschillen.[652]

Weeskinderen
Minderjarigen die niet langer kunnen worden verzorgd door hun biologische ouders worden conform het herziende Wetboek van Familierecht normaal gesproken opgevangen door familie.[653]
Volgens UNICEF-statistieken waren er in Ethiopië in 2012 ongeveer 4,5 miljoen wezen in Ethiopië, ongeveer zeven procent van de gehele bevolking. Bijna één miljoen kinderen hadden hun ouders aan AIDS verloren.[654] UNICEF verwachtte dat dit aantal de jaren daarna zou blijven groeien.[655]

Er zijn zowel particuliere als door de staat geleide opvangtehuizen voor minderjarigen. De door de staat geleide weeshuizen staan onder toezicht van het *Ministry of Women, Youth and Children Affairs*. Zowel de door de staat geleide als de particuliere weeshuizen zaten, volgens het USDoS, overvol en de hygiëne en de medische zorg schoten tekort vanwege geldgebrek. Verder zou toezicht ontbreken en zou er onvoldoende vakkennis en kennis van de regelgeving met betrekking tot de bescherming van kinderen en kinderwelzijn zijn. Kinderen die door hun ouders ter adoptie werden afgestaan en ook in weeshuizen verbleven, zouden volgens USDoS over het hoofd worden gezien of worden verwaarloosd.[656]

Straatkinderen
Het USDoS schrijft in het jaarrapport dat het Ethiopische ministerie van Werk en Sociale Zaken in 2010 schatte dat er ongeveer honderdvijftigduizend kinderen op straat leefden, van wie zestigduizend in Addis Abeba.[657] Volgens de directeur van de organisatie *Salesian Mission* waren dat in 2017 honderdduizend kinderen.[658] Als oorzaken werden onvoldoende gezinsinkomen en/of ziekte van één van de ouders genoemd.[659] Veel van deze straatkinderen bedelden, behoorden tot een straatbende, zaten in de prostitutie of werkten illegaal. Straatkinderen waren erg kwetsbaar voor (seksueel) geweld en uitbuiting.[660]

[650] International Labour Office (ILO) and Central Statistical Agency (CSA), *Ethiopia National Child Labour Survey 2015, Fundamental Principles and Rights at Work Branch*, 2018.
[651] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[652] Idem.
[653] Artikel 225 van het Wetboek van Familierecht.
[654] UNICEF, *Press Release UNICEF receives US 4.96 million from Sweden to scale up response to HIV/AIDS among orphans, vulnerable children and youth*, 9 september 2012.
[655] Er zijn geen recentere data over het aantal weeskinderen bekend. UNICEF heeft wel verkondigd dat de strijd tegen Aids in Ethiopië haar vruchten heeft afgeworpen en dat het aantal besmettingen is teruggedrongen: UNICEF, *Children and Aids: Statistical Update*, december 2017
[656] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017.
[657] Idem.
[658] ANS, *Ethiopia – A Second Chance for Street Children*, 23 juni 2017.
[659] Sociaal-economische factoren, zoals armoede, werkloosheid, honger en ondervoeding als gevolg van de slechte oogsten door de droogte, hebben in de verslagperiode hebben volgens het *African Child Policy Forum* en USDoS bijgedragen aan de zwakke positie van kinderen in Ethiopië. Migratie van het platteland naar de stad en snelle urbanisatie zouden het probleem nog hebben vergroot.
[660] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017; Africa and the World, *Major problems facing Ethiopia today*, november 2017.

Ngo's
Naast UNICEF zijn er verschillende lokale ngo's die zich (vaak in samenwerking met de VN) inzetten voor het welzijn van straat- en weeskinderen. Hieronder volgt een aantal van deze ngo's.

De *Association for Women's Sanctuary and Development* (AWSAD) is een lokale ngo die in de verslagperiode zowel slachtoffers van huiselijk geweld als minderjarige repatrianten uit de Golfstaten in *safehouses* heeft opgevangen. De organisatie werkt nauw samen met lokale scholen en ziekenhuizen.[661]

De *Organization for Prevention, Rehabilitation and Integration of Female Street Children* (OPRIFS) richt zich op de preventie, bescherming en rehabilitatie van meisjes die het slachtoffer zijn geworden van (seksueel) geweld en mensenhandel. OPRIFS is actief in Addis Abeba en twee kebeles in Bahir Dar. Schooluitval, gedwongen kinderarbeid, prostitutie, slechte woonomstandigheden dragen allemaal bij aan een risicovolle leefomgeving voor kinderen. Het project richt zich op 120 meisjes en 225 alleenstaande moeders.[662]

Agar Ethiopia Charitable Society is een lokale ngo die wordt ondersteund door de *Ethiopian American Youth Development* (EAYD) in de Verenigde Staten. In eerste instantie was het de missie van deze ngo om kinderen te laten sporten, zodat ze niet betrokken zouden raken bij drugs, alcohol en geweld. Nu ondersteunt AGAR ook honderdzestig wezen en HIV/AIDS-slachtoffertjes.[663]

Good Samaritan Assosiation (GSA) is een lokale ngo die zich richt op zeer arme meisjes en vrouwen, die het slachtoffer zijn geworden van internationale en nationale mensenhandel en HIV/AIDS slachtoffers. De organisatie heeft aandacht voor de rehabilitatie van deze meisjes en vrouwen en streeft – zo mogelijk – naar hereniging met familie. De ngo zorgt voor voedsel, onderwijs, kleding en onderdak en biedt medische zorg.[664]

Het *Bosco Children Project Shelter*, dat samenwerkt met het *United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)*, biedt straatkinderen onderdak, eten, kleding en basis- en beroepsonderwijs. Vervolgens biedt het ondersteuning bij het zoeken naar een baan en een eigen onderkomen.[665] [666]

5.7 Dienstplichtweigeraars en deserteurs

Sinds het uitkomen van het vorig ambtsbericht is er voor zover bekend niets veranderd in de Ethiopische wet- en regelgeving inzake dienstplichtweigeraars en deserteurs. In het wetboek van strafrecht staat op desertie en op het publiekelijk aansporen tot het weigeren van dienst vijf tot vijfentwintig jaar cel. In uitzonderlijk ernstige gevallen, zoals in tijden van oorlog of gevaar voor oorlog, is de straf levenslang of krijgt men de doodstraf. Voor wat deze verslagperiode betreft zijn er geen vonnissen met betrekking tot desertie of dienstweigering bekend.[667]

[661] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017; http://awsad.org/ (geraadpleegd op 6 augustus 2018).
[662] www.wereldkinderen.nl/pageid=113/productid=46/Moeders_en_meisjes_sterker_maken.html (geraadpleegd op 18 mei 2018); www.oprifs.org.et (geraadpleegd op 18 mei 2018)
[663] http://agarcharity.com/about.html (geraadpleegd op 31 mei 2018); http://www.agarethiopia.com/ (geraadpleegd op 31 mei 2018)
[664] http://corhaethiopia.org/index.php/2017/03/15/good-samaritan-association-gsa/ (geraadpleegd op 31 mei 2018)
[665] ANS, *Ethiopia – A Second Chance for Street Children*, 23 juni 2017.
[666] Naast deze organisaties hebben organisaties als *Save the Children, Mercy Children Care, Bethany* (en andere kerkelijke organisaties) zich ingezet voor de wees- en straatkinderen van Ethiopië.
[667] Art. 247 van het Wetboek van Strafrecht.

Oppositiegroeperingen en Eritrese media maakten tijdens deze verslagperiode bekend dat Ethiopische soldaten, onder wie hoge officieren, uit het leger waren gedeserteerd en zich bij gewapende oppositiegroeperingen of demonstrerende burgers hadden gevoegd. Het zou hier vooral om Oromo's gaan die niet langer onder Tigrese officieren wilden dienen.[668] De berichtgeving over deze deserties is niet bevestigd en evenmin is er informatie bekend over de gevolgen voor de vermeende deserteurs.

[668] ECADF, *Ethiopia: More soldiers desert the army, join opposition groups*, 17 mei 2016; Borkena, *Ethiopia: Over two hundred regime soldiers desert the army,* 1 september 2016; Madote, *Over 1000 Ethiopian Soldiers Desert TPLF's Army and Join Uprising*, 2016; Madote, *38 Ethiopian soldiers desert the army*, 2017.

6 Vluchtelingen en ontheemden

6.1 Wetgeving en internationale verdragen

VN-vluchtelingenverdrag en Refugee Proclamation

Ethiopië heeft zich aangesloten bij het VN-Vluchtelingenverdrag van 1951, het bijbehorende Protocol van 1967 en de OAU (*Organization of African Unity*) Conventie uit 1969. Sinds 2004 is in Ethiopië de *Refugee Proclamation* (2004) van kracht.[669] In mei 2018 heeft de Ethiopische ministerraad een herziende vreemdelingenwet aangenomen die naar verwachting eind 2018 door het parlement goedgekeurd zal worden. Deze nieuwe wet moet Ethiopië in staat stellen om de toezeggingen te implementeren en zich te committeren aan de afspraken binnen het *Comprehensive Refugee Response Framework* (CRRF).[670]

Comprehensive Refugee Response Framework

In november 2017 lanceerde de Ethiopische regering het CRRF. Hiermee faciliteert het de implementatie van de negen toezeggingen (*pledges*)[671] waaraan Ethiopië zich heeft gecommitteerd tijdens de Vluchtelingentop in september 2016 in New York.[672] De Ethiopische vluchtelingenorganisatie, *Administration for Refugee and Returnee Affairs* (ARRA) heeft een plan (*roadmap*) opgesteld om de toezeggingen te implementeren.[673] De wijziging van de *Refugee Proclamation* uit 2004, die naar verwachting eind 2018 door het parlement aangenomen zal worden, zal vluchtelingen in staat stellen om zelfstandiger te worden, meer bescherming te hebben en meer toegang tot lokale voorzieningen te krijgen.[674]

Eerder konden enkele vluchtelingen wel werk vinden in de informele sector,[675] maar konden ze vanwege beperkingen die de regering aan het vluchtelingenverdrag van 1951 had opgelegd geen werkvergunning krijgen.[676] Volgens een vertrouwelijke bron is er nog een lange weg te gaan voordat deze restricties zijn opgeheven. ARRA zou spreken over een tienjarenplan. Volgens de bron is werkgelegenheid voor vluchtelingen een gevoelig thema. Binnen het Ethiopische parlement worden er veel vragen over gesteld.[677]

[669] UNHCR, *Global Appeal 2015. Update – Ethiopia*, 1 december 2014; Sudan Tribune, *Eritreans favour "out of camp policy" over peril sea route*, 14 februari 2016

[670] ARRA, *Revised Refugee Law got Cabinet Approval*, 19 mei 2018.

[671] De toezeggingen aan vluchtelingen zijn: (1) het vergroten van de zelfredzaamheid; (2) het bevorderen van het vreedzaam samenleven van gastgemeenschappen; (3) het meenemen van vluchtelingen in ontwikkelingsplannen; (4) het uitbreiden van het Out-of-Camp beleid; (5) het toekennen van werkvergunningen; (6) het beschikbaar stellen van onderwijs voor vluchtelingenkinderen; (7) het vrijmaken van tienduizend hectare vruchtbaar land voor 20.000 vluchtelingen, die daardoor zelf in hun levensonderhoud zullen kunnen voorzien; (8) het lokaal laten integreren van vluchtelingen die al langer dan twintig jaar in Ethiopië leven en dat honderdduizend mensen een baan krijgen op nieuw te bouwen bedrijventerreinen (industrial parks), waarvan 30% voor vluchtelingen zal worden gereserveerd; (9) het uitreiken van geboorteaktes aan vluchtelingenkinderen die in Ethiopië worden geboren.

[672] Het CRRF gaat verder dan de toezeggingen en beoogt een complete integratie van de vluchteling in het nationale systeem.

[673] Relief Web International, *Ethiopia embarks on ambitious roadmap to further the protection of refugees*, 28 november 2017; UNHCR, *CRRF Ethiopia*, september 2017; UNHCR, *New Ethiopia policy helps refugees legally document life events*, 3 november 2017; Vertrouwelijke bron,, 27 november 2017.

[674] http://www. /ethiopia.html updated march 2018 (geraadpleegd op 22 mei 2018).

[675] Slechts de vluchtelingen die onderdeel waren van het out-of-camp beleid (1,5% van de vluchtelingen) en een klein aantal vluchtelingen werkzaam in de informele sector in kampen worden als werkend gecategoriseerd.

[676] Reuters, *No work means Ethiopia is no home for refugees*, 2 maart 2017; UNHCR, *Yemen Situation Regional Refugee and Migrant Response Plan January-December 2016*, 1 december 2016; UNCT, *"Report for the UPR of Ethiopia" – Sixth Session of the UPR Working Group*, 11 december 2009.

[677] Vertrouwelijke bron, 25 juni 2018.

Met het opheffen van de restricties op werk en de andere toezeggingen hoopt Ethiopië, gesteund door de internationale gemeenschap, 'secundaire' migratie[678] tegen te gaan.[679] In openbare bronnen wordt aangegeven dat het aantal banen dat de Ethiopische overheid wil scheppen erg weinig is voor het aantal vluchtelingen dat zou kunnen werken.[680]

Out-of-Camp Policy (OCP)
In 2010 introduceerde Ethiopië het *out-of-camp* beleid. Het beleid biedt Eritrese vluchtelingen de mogelijkheid om in Addis Abeba of een andere stad naar keuze te leven als ze de financiële middelen hebben om zichzelf te kunnen onderhouden.[681] Verder mag de vluchteling geen strafblad hebben gekregen ten tijde van zijn of haar verblijf in een vluchtelingenkamp. In december 2017 woonden er volgens UNHCR een totaal van 21.109 vluchtelingen in Addis Abeba. Onder dit aantal bevonden zich 16.719 (79%) Eritreeërs die gebruik maakten van het out-of-camp beleid.[682] De Ethiopische overheid probeert dit beleid actief te stimuleren.[683] Vluchtelingen hebben zo meer bewegingsvrijheid en kunnen makkelijker een baan vinden in de informele sector of vervolgonderwijs volgen.[684]

6.2 Vluchtelingen

De Ethiopische regering biedt onderdak aan vluchtelingen uit negentien landen, van wie de meerderheid uit vier omringende landen afkomstig is (Zuid-Soedan, Somalië, Eritrea en Soedan). Vluchtelingen uit delen van deze landen en recentelijk uit Jemen worden erkend als *prima facie* vluchtelingen.[685] Individuele gevallen uit andere landen worden door een *Eligibility Committee* (toelatingscomité) van ARRA nader bekeken. De UNHCR fungeert hierbij als waarnemer.[686]

Aantallen
Ethiopië heeft na Oeganda de meeste vluchtelingen in Afrika. In mei 2018 stonden er volgens gegevens van het UNHCR bijna 920.000 vluchtelingen[687] en asielzoekers

[678] Tienduizenden vluchtelingen reizen na Ethiopië als tussenstop met alle gevaren en ontberingen van dien door naar andere landen in de hoop op een beter bestaan: Reuters, *No work means Ethiopia is no home for refugees*, 2 maart 2017.
[679] Ethiopië heeft er niet direct zelf baat bij om secundaire migratie tegen te gaan. Naast oprechte humanitaire redenen om het welzijn van vluchtelingen te willen verbeteren zou Ethiopië graag een leidersrol op zich willen nemen binnen Afrika en de AU, en zou daarom graag voorloper zijn op de migratie agenda willen zijn. Verder zou Ethiopië hopen met dit beleid (gericht op opvang in de regio) financiering van grote donoren zoals de EU binnen te halen: Vertrouwelijke bron, 25 juni 2018.
[680] Reuters, *No work means Ethiopia is no home for refugees*, 2 maart 2017; The East Africa Monitor, *Will jobs for Eritrean refugees in Ethiopia stop the influx to Europe?*, 14 juli 2017.
[681] IRIN News, *Refugees embrace life "out of camps*, 30 augustus 2010.
[682] UNHCR, *Urban Refugees Fact Sheet Ethiopia december 2017*, december 2017.
[683] Na de afkondiging van de Noottoestand in oktober 2016 golden ook zwaardere maatregelen voor vluchtelingen en konden ze het kamp niet verlaten zonder vooraf toestemming gekregen te hebben: HRW, Legal Analysis of Ethiopia's State of Emergency, 30 oktober 2016.
[684] UNHCR, *Global Appeal 2015. Update-Ethiopia*, 1 december 2014; Addis Ababa Online, *Ethiopia praised for its out of camp policy*, 7 mei 2011; Sudan Tribune, *Eritreans favour "out of camp policy" over peril sea route*, 14 februari 2016; UNHCR, *CRRF Ethiopia*, dseptember 2017; Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[685] Een prima facie benadering betekent de erkenning door een staat of UNHCR van een vluchtelingenstatus gebaseerd op duidelijke en objectieve omstandigheden in het land van herkomst. Voor Somalië en Soedan geldt dit in Ethiopië niet voor het hele land, maar slecht voor vluchtelingen uit bepaalde gedeelten van het land, namelijk, Centraal en Zuid-Somalië en de regio's Zuid-Kordofan en Blue Nile van Soedan: UNHCR, *Ethiopia Country Refugee Response Plan, The integrated response plan for refugees from Eritrea, Sudan, South Sudan and Somalia january – december 2018*.
[686] UNHCR, *Ethiopia factsheet*, februari 2016.
[687] In mei 2018 was dit aantal met meer dan twintig duizend vluchtelingen gegroeid naar een aantal van 920.262: https://data2.unhcr.org/en/country/eth (website geraadpleegd op 26 juni 2018).

geregistreerd in Ethiopië, onder wie ongeveer 443.000 Zuid-Soedanezen, 255.000 Somaliërs, 170.000 Eritreeërs, 44.000 Soedanezen en 2.000 Jemenieten.[688]

Kampen
De vluchtelingen leven in zesentwintig kampen die over het hele land zijn verdeeld. Ook leeft er een aantal vluchtelingen in steden (ongeveer twee procent: zie paragraaf 6.1). De Zuid-Sudanezen zitten voornamelijk in kampen in de regio Gambella, de Somalische vluchtelingen in de kampen bij Dollo Ado (nabij drielandenpunt Ethiopië, Somalië en Kenia) en Jijiga, de hoofdstad van de SRS.[689] Een aantal Somaliërs leeft in Addis Abeba.[690] De Eritrese vluchtelingen, onder wie veel minderjarigen, zitten met name in kampen in de Afar regio en rondom Shire in Tigray, maar ook in Addis Abeba en andere stedelijke gebieden.[691] De Soedanezen die met name de regio Darfur en de Blue Nile State ontvlucht zijn, worden vooral gehuisvest in drie kampen in het Assosa gebied in de Benishangul-Gumuz regio.[692]

6.3 Ontheemden

Verdragen
In 2003 heeft Ethiopië de *Khartoum Declaration on Internal Displacement in the IGAD subregion* ondertekend, waarbij de federale regering erkende dat Ethiopië te maken heeft met binnenlandse ontheemden en verantwoordelijk is voor de bescherming van en hulp aan deze kwetsbare groep.[693] In 2009 heeft het land de *African Union Convention for the Protection and Assistance of Internatlly Displaced Persons in Africa*, ook bekend als de Kampala Conventie, ondertekend, maar heeft de conventie nog niet geratificeerd.[694]

Oorzaken
Extreme weersverschijnselen zoals droogte, hevige regenval en overstromingen, hebben tot mislukte oogsten en honger geleid. 85% van de bevolking is afhankelijk van landbouw en het weiden van vee. De lokale overheid in rurale gebieden is zwak en arm en blijft veelal verstoken van de meest basale dienstverlening. Omdat de nomadische bevolking in deze verslagperiode op zoek ging naar voedsel, water en graasland elders, zijn de etnische spanningen tussen lokale gemeenschappen toegenomen (zie paragraaf 2.4).[695]

Ook het verdrijven van bevolkingsgroepen vanwege economische belangen en urbanisatie hebben tot ontheemding geleid. Daarvan zijn de snelle groei van Addis Abeba en *villagization* projecten een voorbeeld (zie paragraaf 5.2).
Verder is geweld één van de oorzaken voor binnenlandse ontheemding. Er zijn binnenlandse conflicten gaande tussen regeringstroepen en verschillende rebellengroepen (zie paragraaf 2.4) Verder is er interetnisch geweld en heeft de

[688] UNHCR, *Situation update Ethiopia*, mei 2018: https://reliefweb.int/report/ethiopia/unhcr-ethiopia-situational-update-may-2018 (geraadpleegd op 7 augustus 2018); Vertrouwelijke bron, 10 januari 2018: Dit zijn officiële cijfers. Het daadwerkelijke aantal vluchtelingen is hoogstwaarschijnlijk hoger.
[689] UNHCR, *Urban Refugees Fact Sheet Ethiopia december 2017*, december 2017.
[690] Dit zijn geen out-of-camp vluchtelingen, maar zijn op eigen houtje irregulier doorgereisd naar Addis Abeba. Ze weten zichzelf te onderhouden, voornamelijk door handelsactiviteiten en sterke Somalische netwerken: IIED, *Urban refugee economies: Addis Ababa, Ethiopia*, maart 2018.
[691] De spanningen tussen Ethiopië en Eritrea hadden geen invloed op de behandeling van Eritrese vluchtelingen. Een functionaris van ARRA zei dienaangaande: “We zijn gelijke mensen, van hetzelfde bloed en hebben dezelfde voorvaderen.” One World, *Geen muur in Ethiopië, maar een open deur voor de vijand*, 23 juni 2016.
[692] UNHCR, *Ethiopia Global Appeal 2015*, 2015: http://www.unhcr.org/publications/fundraising/5461e6000/unhcr-global-appeal-2015-update-ethiopia.html (geraadpleegd op 22 mei 2018)
[693] IDMC, “*Ethiopia Country Profile*,, april 2004.
[694] African Union, *List of Countries which have signed, ratificed/acceded to the Kampala Convention*, 15 juni 2017.
[695] Relief web, *Ethiopia El Niño Emergency – Fast Facts, June 2016*, 31 mei 2016.

strijd die gaande is aan de grens van Oromia met de SRS sinds de zomer van 2017 voor een enorme groei van het aantal ontheemden gezorgd (zie paragraaf 2.3).[696]

Aantallen
Volgens het USDoS zouden per 30 juni 2016 in totaal 631.508 mensen langdurig ontheemd zijn.[697] Dat wil zeggen dat deze mensen geen enkele mogelijkheid hadden om duurzaam te integreren of zich elders te vestigen en evenmin de mogelijkheid hadden om naar huis terug te keren. 283.092 langdurig binnenlands ontheemden bevonden zich in de SRS, 148.482 in de Afar regio, 122.295 in Oromia, 47.950 in de SNNPR, 13.245 in Amhara, 2.290 in Dire Dawa en 2.055 in Harar.[698] In juli 2017 was het aantal tot boven de miljoen ontheemden gestegen: 577.711 in de SRS; 367.557 in Oromia; 52.523 in de Afar regio; 28.954 in Tigray; 17.472 in Gambella; 8.921 in Amhara en 3.600 in Harar.[699] Begin 2018 was het aantal ontheemden in Ethiopië naar meer dan anderhalf miljoen personen gegroeid.[700]

Groei ontheemden vanwege binnenlandse conflicten
Volgens cijfers van IOM waren er in maart 2018 ongeveer 1,2 miljoen Ethiopiërs vanwege conflictsituaties op de vlucht of gedwongen vertrokken.[701] Vooral het conflict tussen Oromia en de SRS wordt als oorzaak genoemd voor de toename, met name sinds de zomer van 2017. Onder de ontheemden is de meerderheid Oromo. Cijfers van OCHA uit juni 2018 geven aan dat ongeveer 650.000 ontheemden in de eigen regio (of bij de grensstreek met hun regio) zijn gebleven. Van dit aantal is een twee derde, ongeveer 400.000 duizend personen, Oromo. Iets minder dan 400.000 ontheemden zijn in een andere staat terechtgekomen: 243.000 Somali zijn van Oromia naar de SRS vertrokken, terwijl 136.400 Oromo de tegenovergestelde route hebben afgelegd.[702] Ondanks de grootte van de groep ontheemden is er weinig aandacht voor hen, humanitaire hulp aan deze groep ontbreekt grotendeels.[703]

Een vertrouwelijke bron meldt dat Oromo's, die de Somali regio uitgezet zijn, met honderden tegelijk in afgelegen dorpen in overheidsgebouwen zitten zonder voorzieningen (geen sanitair; geen separate kookgelegenheid; geen aparte slaapgelegenheid voor mannen en vrouwen). Door ruimtegebrek slapen mensen bij toerbeurt. Ethiopische autoriteiten hebben de ontheemden over honderden locaties in de binnenlanden verspreid en hebben geen toestemming voor grootschalige kampvorming gegeven. Oromo's die binnen de eigen regio van de grensgebieden zijn verdreven zijn ondergebracht in rurale gastgemeenschappen of hebben provisorische tentjes van vodden opgezet nabij dorpen. Het gaat om gebieden die al zeer onderontwikkeld zijn.[704]

In verband met de restricties op het reizen naar de SRS kunnen ngo's, journalisten, en diplomaten moeilijk zicht krijgen op de situatie aldaar. Openbare bronnen maakten begin 2018 wel gewag van het voornemen van de Ethiopische regering om 500.000 ontheemden in Oromia en de SRS van huisvesting te voorzien.[705]

[696] Vertrouwelijke bron, 8 februari 2018.
[697] ICRC sprak over 821.400 ontheemden in 2016: 425.000 als gevolg van overstromingen, 286.400 als gevolg van droogte en 110.000 als gevolg van geweld: ICRC, *2016 Ethiopia Humanitarian Requirements Document*, 2017.
[698] USDoS, *2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, 3 maart 2017: 15.815 personen trokken als gevolg van overstromingen rond en konden (nog) niet worden toegeschreven aan een bepaalde regio.
[699] USDoS*, 2017 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia*, april 2018.
[700] The Reporter, *UN says millions displaced in Oromia-Somali conflict*, 3 februari 2018.
[701] IOM, *Displacement Tracking Matrick (DTM) Ethiopia Round 9 January – February 2018*, maart 2018
[702] OCHA, *Ethiopia: Oromia – Somali Conflict-Induced displacement Situation Report No. 4*, 20 juni 2018.
[703] Vertrouwelijke bron, 10 januari 2018; The Reporter, *UN says millions displaced in Oromia-Somali conflict*, 3 februari 2018.
[704] Vertrouwelijke bron, 21 mei 2018; Vertrouwelijke bron, 26 april 2018.
[705] Arab News, *Ethiopia Ethnic Fighting displaces one million*, 5 februari 2018; The Reporter, *UN says millions displaced in Oromia-Somali conflict,* 3 februari 2018.

De laatste maanden van de verslagperiode is het aantal ontheemden met meer dan een half miljoen (naar bijna twee miljoen in totaal eind juni 2018) gegroeid vanwege het conflict tussen de Gedeo en de Guji. Begin mei 2018 waren er tweehonderd duizend ontheemden vanwege de gewelddadigheden tussen beide bevolkingsgroepen. Eind juni 2018 zouden er volgens de autoriteiten van de SNNPR 642.152 ontheemden in de zone van de Gedeo zijn. In West Guji, dat in Oromia ligt, zouden er 176.098 ontheemden vanwege het conflict zijn.[706]

6.4 Registratie

Op 27 oktober 2017 werd in Ethiopië burgerregistratie voor vluchtelingen gelanceerd. Vanaf die dag konden alle vluchtelingen in het land vitale levensgebeurtenissen, zoals geboorte, overlijden, huwelijk en scheiding, direct bij de nationale autoriteiten laten registreren. Er zijn burgerregistratiekantoren in de 26 vluchtelingenkampen[707] en negen stedelijke gebieden met een hoge concentratie vluchtelingen opgezet. De burgerregistratie voor vluchtelingen is mogelijk gemaakt door een wijziging op bestaande wetgeving (zie paragraaf 3.2). UNHCR en UNICEF hebben de Ethiopische regering geholpen om tot deze wijziging te komen. De wijziging ligt in het verlengde van de negen toezeggingen van het CRRF.[708]

Met het nieuwe systeem kunnen zeventigduizend vluchtelingenkinderen die de laatste tien jaren in Ethiopië geboren zijn en van wie de geboorte nooit geregistreerd is, alsnog een geboortecertificaat krijgen. Het is echter op puur vrijwillige basis en bij veel ouders is het nut van registratie nog niet doorgedrongen.[709]

Het is de bedoeling om voor het einde van 2018 alle vluchtelingen, inclusief de honderdduizend die nieuw in 2017 zijn aangekomen, te registeren in het nieuwe en verbeterde *Biometric Identity Management System* (BIMS) van UNHCR. Vluchtelingen moeten nu bij hun registratie biometrische gegevens afgeven, zoals een irisscan en digitale vingerafdrukken van alle tien vingers.[710]

UNHCR registreerde voorheen de vluchtelingen in een systeem, maar nam alleen algemene informatie op.[711] De VN-organisatie had ook geen toestemming om in alle gebieden waar vluchtelingen waren deze vluchtelingen te registeren.[712] Een Ethiopische overheidsfunctionaris stelde dat vóór de nieuwe burgerregistratie het Ethiopische beleid vooral gericht was op het verzorgen en huisvesten van de vluchtelingen.[713] Het registratieproces liet veel te wensen over, omdat veel gegevens niet opgenomen werden en er geen updates gemaakt werden.[714] Ook werden vluchtelingen twee keer geregistreerd. Eerst bij aankomst door de Ethiopische vluchtelingenorganisatie ARRA en daarna door UNHCR. Een medewerker

[706] NRC, *Tribaal geweld laait op, 800.000 mensen op de vlucht,* 4 juli 2018; OCHA, *Ethiopia: West Guji – Gedeo Conflict Displacement Flash Update 5*, 29 juni 2018.
[707] Aan het eind van de verslagperiode waren twee van de 26 kantoren nog niet operationeel: Vertrouwelijke bron, 25 juni 2018.
[708] UNHCR, *In a historic first, Ethiopia begins civil registration for refugees*, 27 oktober 2017.
[709] UNHCR, *In a historic first, Ethiopia begins civil registration for refugees*, 27 oktober 2017; Vertrouwelijke bron, 25 juni 2018.
[710] UNHCR, *Ethiopia rolls out new biometric system to enhance registration of refugees*, 29 november 2017; Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[711] UNHCR, *Ethiopia rolls out new biometric system to enhance registration of refugees*, 29 november 2017.
[712] HRW, *Legal Analysis of Ethiopia's State of Emergency*, 30 oktober 2016; Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2016.
[713] UNHCR, *New Ethiopia policy helps refugees legally document life events*, 3 november 2017.
[714] UNHCR, *Ethiopia rolls out new biometric system to enhance registration of refugees*, 29 november 2017.

van UNHCR stelt dat de organisatie naar één registratie door ARRA toe wil; UNHCR heeft later wel toegang tot de gegevens.[715]

6.5 Uitreisvisum en –boete voor Somalische en Eritrese vluchtelingen

In de verordening van het Ethiopische vreemdelingenrecht met nummer 114/2004 staat dat eenieder die als vluchteling erkend is in Ethiopië, het recht heeft op een reisdocument om het land te verlaten (en eventueel weer terug te keren). Dit document is gratis en geldig voor een jaar. Het document moet bij de Ethiopische autoriteiten worden aangevraagd.[716] Het is niet bekend in hoeverre aan speciale voorwaarden voldaan moet worden om voor het document is aanmerking te komen.

Somaliërs en Eritreeërs behoren tot de groeperingen die als prima facie vluchtelingen worden erkend in Ethiopië (zie paragraaf 6.1). De VN Hoge Commissaris voor Vluchtelingen Filippo Grandi bedankte begin 2016 toenmalig premier Hailemariam Dessalegn ook voor het “open-deur-beleid” dat Ethiopië voor vluchtelingen uit de buurlanden hanteerde.[717] Er zijn geen gegevens bekend inzake illegaal in Ethiopië verblijvende Somaliërs en Eritreeërs en een eventuele uitreisboete die hun opgelegd wordt bij vertrek.[718]

6.6 Opvang in de regio

Ethiopiërs hebben verschillende redenen om het land te verlaten. Een groep heeft het land verlaten vanwege politieke redenen of het geweld in sommige regio’s. Veel laagopgeleide Ethiopische werknemers die hun economische situatie willen verbeteren beproefden in de verslagperiode hun geluk in onder andere Jemen, Saoedi-Arabië, Europa of Zuid-Afrika.[719]

Somalië
In totaal waren er per 31 juli 2018 31.473 geregistreerde vluchtelingen en asielzoekers (respectievelijk 15.673 en 15.800) in Somalië. De meerderheid van de asielzoekers was Ethiopiër (15.534 personen). Van alle vluchtelingen hadden 3.779 personen de Ethiopische nationaliteit.[720]

Zuid-Soedan
In Zuid-Soedan waren er in totaal per 31 maart 2016 ongeveer 271.000 door UNHCR geregistreerde vluchtelingen en asielzoekers, onder wie bijna 4.400 personen uit Ethiopië.[721] In april 2018 waren dat er in totaal 296.748, 4.742 van hen kwamen uit Ethiopië.[722]

[715] Vertrouwelijke bron, 27 nov 2017.
[716] Council of Ministers Regulation No.114/2004, 20 oktober 2004.
[717] Ethiopian Herald, *UN Refugee Chief commends Ethiopia's generous open-door policy*, 31 januari 2016.
[718] Veel vluchtelingen verlaten Ethiopië zonder de autoriteiten daarvan op de hoogte te stellen. Eind 2016 waren ongeveer 80.000 vluchtelingen verdwenen. Het vermoeden is dat zij doorgereisd zijn: Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2016.
[719] EEAS, “*Joint Commission-EEAS non-paper on enhancing cooperation on migration, mobility and readmission with Ethiopia”(*ARES), 16 maart 2016.
[720] UNHCR, *Somalia - Refugees and Asylum-seekers Statistical Report,* 31 juli 2018
[721] UNHCR, *South Sudan Factsheet*, maart 2016.
[722] UNHCR, *Factsheet South Sudan april 2018*, april 2018.

Djibouti
Volgens UNHCR verbleven er in Djibouti per augustus 2015 in totaal 18.234 geregistreerde vluchtelingen, onder wie 2.424 Ethiopiërs.[723] Per maart 2016 stonden er in Djibouti in totaal 22.997 vluchtelingen bij UNHCR geregistreerd, onder wie een groep van 2.500 Ethiopiërs.[724]
Sinds 31 augustus 2017 waren er volgens UNHCR in Djibouti in totaal 27.601 geregistreerde vluchtelingen, onder wie 8654 Ethiopiërs. Zij verbleven in drie kampen: 15.759 in Ali Addeh, 4.684 in Holl-Holl en 2.209 in Markaze. 5.119 vluchtelingen leefden in Djibouti stad.[725] In april 2018 registreerde UNHCR 27.366 vluchtelingen en asielzoekers onder wie 9.835 Ethiopiërs.[726]

Kenia
Per 1 maart 2015 stonden er van de in totaal bijna 600.000 bij UNHCR geregistreerde personen in Kenia ongeveer 30.500 vluchtelingen en asielzoekers geregistreerd met de Ethiopische nationaliteit.. Hiervan leefden 11.851 personen in Dadaab, 3.160 in het kamp Alinjugur, 7.821 in Kakuma kamp en 7.677 in de stad Nairobi.[727] Per 31 oktober 2017 stonden bij UNHCR in totaal 489.239 vluchtelingen geregistreerd. Onder hen waren 27.828 Ethiopiërs.[728] Op 31 maart 2018 waren er 481.226 vluchtelingen en asielzoekers in totaal, onder wie 27.811 Ethiopiërs.[729]

Jemen
Volgens UNHCR verbleven er in maart 2017 279.480 geregistreerde asielzoekers in Jemen, waarvan 255.598 met de Somalische nationaliteit, 13.540 met de Ethiopische nationaliteit en 10.342 met een andere nationaliteit.[730] UNHCR meldde in april 2018 dat het aantal nagenoeg gelijk was gebleven en er op dat moment 280.692 vluchtelingen en asielzoekers in Jemen stonden geregistreerd. Hierbij werd niet vermeld om hoeveel Ethiopiërs het precies ging.[731]

In maart 2015 escaleerde het conflict in Jemen en nam het veiligheidsrisico als gevolg van de luchtbombardementen toe. Volgens gegevens van IOM en UNHCR arriveerden er na die datum toch nog steeds grote aantallen vluchtelingen en arbeidsmigranten vanuit de Hoorn van Afrika in Jemen.[732]
Volgens UNHCR kwamen er tussen 1 maart 2015 en 1 januari 2016 74.131 personen vanuit de Hoorn van Afrika in Jemen aan. In het jaar 2016 waren dat zelfs 117.107 personen en tussen 1 januari 2017 en 1 april 2017 nog steeds 15.948 personen. Onder de in totaal 217.186 personen die in de periode 1 maart 2015-1 april 2017 vanuit de Hoorn van Afrika in Jemen arriveerden, vormden de Ethiopiërs verreweg de grootste groep (176.131 personen).[733]

IOM meldde dat er tussen 1 januari en 1 augustus 2017 naar schatting 55.000 arbeidsmigranten – voornamelijk Ethiopiërs en Somaliërs - van de Hoorn van Afrika naar Jemen waren gereisd. Meer dan dertigduizend van deze migranten waren jonger dan achttien jaar en een derde was vrouw. Cijfers van IOM laten zien dat in juni en juli 2017 Ethiopische migranten nog de grootste groep was die in die periode

[723] UNHCR, *Djibouti Fact Sheet September 2015,* oktober 2015.
[724] UNHCR, *Djibouti Fact Sheet January-March 2016*, 18 mei 2016.
[725] UNHCR, *Djibouti Fact Sheet August 2017,* august 2017.
[726] UNHCR, *Djibouti Fact Sheet April 2018*, april 2018.
[727] UNHCR, *Kenya: Registered refugees and asylum-seekers as of 01 March 2015*, april 2015.
[728] UNHCR, *Factsheet Kenya, 1-31 October 2017*, 20 november 2017.
[729] UNHCR, *Factsheet Kenya, 1-31 March 2018*, april 2018.
[730] UNHCR, *Yemen Fact Sheet March 2017*, maart 2017
[731] UNHCR, *Yemen Fact Sheet April 2018*, april 2018.
[732] IOM, *Migration Flows in the Horn of Africa and the Arab Peninsula, June-August 2017*, 6 november 2017; UNHCR, *Yemen Situation, population movement between Yemen and the Horn of Africa*, 31 maart 2017.
[733] UNHCR, *Yemen Situation, population movement between Yemen and the Horn of Africa*, 31 maart 2017.

naar Jemen was gekomen: met 28.924 vluchtelingen vormen ze 43,5% van het totaal.[734] Het is niet bekend in welke getalen Ethiopiërs aan het einde van de verslagperiode nog naar Jemen reizen.[735]

Zuid-Afrika
In september 2015 waren er volgens UNHCR in totaal 586.000 *persons of concern* (personen van zorg) in Zuid-Afrika, Lesotho en Swaziland.[736] Onder hen waren er 112.192 als vluchteling geregistreerd en 463.940 personen waren nog in afwachting van de uitslag van het door hen aangetekende beroep tegen afwijzing van de asielaanvraag. Onder de 112.192 geregistreerde vluchtelingen bevonden zich 18.830 Ethiopiërs.[737] In september 2016 was het aantal geregistreerde vluchtelingen uit Ethiopië 20.324, ongeveer 1.500 meer dan het jaar daarvoor.[738]

Volgens het *Gauteng City Region Observatory* [739] zou het aantal illegale migranten, onder wie ook Ethiopische arbeidsmigranten, in Zuid-Afrika tussen de één en twee miljoen liggen. Zij komen niet in officiële statistieken voor.[740] Volgens berichten in de lokale media zouden op 14 april 2015 in de havenstad Durban vijf immigranten, onder wie Ethiopiërs, zijn omgekomen bij rellen die waren gericht tegen buitenlandse winkeliers.[741]

Situatie vluchtelingen
Onderweg konden vluchtelingen het slachtoffer worden van intimidatie, afpersing, (seksueel) geweld, uitbuiting, discriminatie en moord door mensensmokkelaars en criminele bendes.[742] Begin 2018 werden Ethiopische vluchtelingen op weg naar Jemen door mensensmokkelaars van boord gezet, omdat de smokkelaars bang waren door de autoriteiten gepakt te worden. Hierbij raakten naar verluidt vijfentwintig Ethiopische vluchtelingen op zee vermist.[743] Ethiopische vluchtelingen kunnen in kampen in andere landen te maken krijgen met onder andere droogte, een tekort aan voedsel en de dreiging van extremistische groeperingen.[744]

[734] IOM, *Migration Flows in the Horn of Africa and the Arab Peninsula, June-August 2017*, 6 november 2017.
[735] Begin februari 2018 werd in openbare bronnen nog melding gemaakt van Ethiopische vluchtelingen die de oversteek naar Jemen hadden proberen te maken: PressTV, *25 Ethiopian refugees missing after forced into Yemen sea*, 18 februari 2018
[736] Zuid Afrika heeft een Out-of-Camp beleid: vluchtelingen kunnen zich er vrij bewegen en hebben het recht om te werken.
[737] UNHCR, *Fact Sheet UNHCR Operations in South Africa, Lesotho and Swaziland, September 2015*, oktober 2015
[738] UNHCR, *South Africa Fact Sheet. September 2016*, oktober 2016.
[739] Gauteng is het economische centrum van Zuid-Afrika en de provincie met het grootste aantal internationale migranten, die vooral te vinden zijn op plaatsen waar mijnindustrie is.
[740] Vanwege inadequate dataverzamelingssystemen en illegale migratiepatronen zijn precieze gegevens moeilijk te verkrijgen in Zuid-Amerika: Africa Check, *Where do South Africa's international migrants come from?*, 22 november 2017.
[741] The Washington Post, *South Africa's role as a refugee haven may be coming to an end*, 15 februari 2017; NRC, *Xenofoob protest in Zuid Afrika breidt uit*, 18 april 2015; International Business Times, *South Africa Xenophobia: Deadly anti-foreigner riots in Durban explained*, 17 april 2015; Trouw, *Weer nacht vol xenofoob geweld in Zuid-Afrika*, 18 april 2015: Het geweld in Durban volgde op een omstreden speech van Zulu-koning Goodwill Zwelithini, die buitenlanders met "luizen" vergeleek en wilde dat ze hun koffers zouden pakken De Zuid-Afrikaanse economie wordt geplaagd door werkloosheid, stakingen en stroomuitval. Buitenlanders werden ervan beschuldigd de banen van Zuid-Afrikanen in te pikken.
[742] UNHCR, *seeking 1,300 urgent resettlement places for vulnerable refugees in Libya*, 11 december 2017; AI, *Door hun ogen: verhalen van vluchtelingen over mishandelingen in Libië*, 30 oktober 2016; De Standaard, *Michel over slavernij in Libië: 'Walgelijk'*, 29 november 2017; PressTV, *25 Ethiopian refugees missing after forced into Yemen sea*, 18 februari 2018.
[743] PressTV, *25 Ethiopian refugees missing after forced into Yemen sea*, 18 februari 2018.
[744] The Conversation, *The world's largest refugee camp: what the future holds for Dadaab*, 12 december 2017; Reuters, *In Kenyan refugee camp, hope of new life in U.S. fades and suicide rate rises*, 9 april 2018.

6.7 Activiteiten internationale organisaties

*United Nations High Commissioner for Refugees (*UNHCR)
UNHCR biedt bescherming aan vluchtelingen in Ethiopië en probeert tegemoet te komen aan de sociaaleconomische behoeften van zowel vluchtelingen als de gastgemeenschappen door het aanbieden van gedeelde voorzieningen. Daarbij wordt nauw samengewerkt met de Ethiopische vluchtelingenorganisatie ARRA.[745] ARRA is de uitvoerende vluchtelingendienst van de NISS.[746]

UNHCR heeft geen officieel standpunt ingenomen ten aanzien van de terugkeer van (uitgeprocedeerde) Ethiopische asielzoekers naar Ethiopië anders dan dat terugkeer op een humane wijze dient te gebeuren met respect voor de rechten en waardigheid van betrokkenen.[747]

International Organization for Migration
De *International Organization for Migration* (IOM) ondersteunt de Ethiopische overheid via een groot aantal projecten en programma's op het gebied van migratiebeheer. IOM is betrokken bij de hervestiging van vluchtelingen naar derde landen, familiehereniging, het faciliteren van vrijwillige terugkeer en reïntegratie (*Assisted Voluntary Return and Reintegration* (AVRR)), migratie en ontwikkeling, arbeidsmigratie, migratie en gezondheid en de bestrijding van mensenhandel.[748]

International Committee of the Red Cross
ICRC richt zich in Ethiopië op de bescherming van gevangenen, familiehereniging en de revalidatie van gehandicapten. Sinds 2013 heeft het ICRC weer toegang tot federale gevangenissen. Ook heeft de organisatie toegang tot regionale gevangenissen en politiebureaus, behalve tot de gevangenissen in de SRS en tot de begin 2018 gesloten Maekelawi gevangenis die door HRW met marteling en andere mensenrechtenschendingen in verband werd gebracht.[749]

UNICEF
UNICEF heeft een kantoor in Addis Abeba en houdt zich vooral bezig met projecten en hulpverlening op het gebied van water, sanitair, gezondheid, voeding en specifieke bescherming van kinderen.[750]

6.8 Terugkeer

6.8.1 Hulp en bijstand Ethiopische overheid bij terugkeer

Terugkeer uit Koninkrijk Saoedi-Arabië
Gedurende deze verslagperiode heeft Ethiopië te maken gehad met de gedwongen terugkeer van grote getalen Ethiopische migranten vanuit het Koninkrijk Saoedi-Arabië (KSA). Van november 2013 tot maart 2014 kreeg Ethiopië te maken met 170.000 gedwongen terugkeerders, toen KSA besloot om illegale arbeidsmigranten het land uit te zetten.[751] IOM en de regering van Ethiopië trokken samen op deze

[745] UNHCR, Ethiopia *Global Appeal 2015*, december 2015; UNHCR, *CRRF Ethiopia. Briefing Note*, september 2017.
[746] Vertrouwelijke bron, 10 januari 2018.
[747] Ook probeert UNHCR samen met de Ethiopische regering mensenhandel en mensensmokkel tegen te gaan.
[748] www.iom.int/countries/ethiopia, *IOM in Ethiopia*, datum raadpleging 8 januari 2018.
[749] HRW, *Ethiopia to Free Political Prisoners, Close Prison*, 3 januari 2018; Horn Affairs, *ICRC still denied access to Maekelawi, Somali region*, 24 juni 2016; https://www.icrc.org/en/where-we-work/africa/ethiopia, Datum raadpleging 8 januari 2018.
[750] IOM, *Evacuation Operations See Return of Stranded Ethiopians and Somalis from Yemen*, 11 november 2016.
[751] European Commission, *Joint Commission-EEAS non-paper on enhancing cooperation on migration, mobility and readmission with Ethiopia*, 16 maart 2016; HRW, Saudi Arabia: 12000 Somalis expelled, 18 februari 2015.

enorme influx in goede banen te leiden. Hierbij kregen ze hulp van onder andere het Ethiopische Rode Kruis, UNHCR, het *World Food Programme* en UNICEF. [752]

Onbegeleide minderjarigen die zich onder de terugkeerders bevonden, werden tijdelijk opgevangen in het IOM Transit Centre in Addis Abeba. Samen met het Ethiopische ministerie van Vrouwen, Kinderen en Jeugdzaken, UNICEF en het Internationale Reddingscomité (IRC) trachtte IOM de families van de minderjarigen op te sporen en hen met hun naasten te herenigen.[753]

Desalniettemin slaagden vele Ethiopiërs de jaren na de massale deportatie erin illegaal naar KSA te reizen in de hoop op een beter bestaan. De *Danish Refugee Council* ging er in mei 2017 vanuit dat er bijna 300.000 illegaal in KSA verblijvende Ethiopiërs waren tegenover ongeveer 125.000 Ethiopiërs die op dat moment legaal in KSA verbleven.[754] Dit was twee maanden nadat de Saoedische autoriteiten wederom bekend hadden gemaakt illegale migranten het land uit te willen zetten.[755] Begin 2018 was de inschatting dat rond de 70.000 illegale Ethiopiërs KSA hadden verlaten en naar hun geboorteland waren teruggekeerd.[756] Volgens IOM worden wekelijks 2.500 illegale Ethiopiërs uit KSA gedeporteerd en was het aantal eind juni 2018 naar ongeveer 180.000 gegroeid. De aanwas zou dusdanig zijn dat IOM niet alle gedeporteerden zou kunnen begeleiden. Als gevolg hiervan zouden naar verluidt mensen op straat belanden, aldus een bron.[757]

Gelijk de eerste keer zaten er veel onbegeleide minderjarigen tussen. Volgens een medewerker van IOM waren het voornamelijk jongens, omdat de minderjarige meisjes meestal legaal als huishoudster bij Saoedische families in dienst waren. Ook nu was IOM in samenwerking met de Ethiopische regering druk doende de terugkeer in goede banen te leiden. De lokale ngo AWSAD ving sommige van de teruggekeerde minderjarige meisjes op en hoopte hen middels trainingen voor te bereiden op de re-integratie in de Ethiopische maatschappij.[758]

Terugkeer uit Jemen

Na het escaleren van de situatie in Jemen in maart 2015 zijn tienduizenden migranten en Jemenieten het land ontvlucht. Een gedeelte van deze groep ging naar Ethiopië. Begin 2017 waren dat er 14.560 in totaal, onder wie 10.409 uit Jemen teruggekeerde Ethiopiërs.[759] Veel van deze Ethiopiërs hebben onderweg veel meegemaakt, zoals oorlogsgeweld, lichamelijk en seksueel geweld, mishandeling en uitbuiting, en keren getraumatiseerd terug. De Ethiopische overheid heeft de internationale gemeenschap om hulp gevraagd bij de evacuatie van deze groep Ethiopiërs uit Jemen en om bijstand bij terugkomst. Sommigen hadden bijvoorbeeld geen geld om de doorreis te maken naar hun gebied van herkomst.[760] De IOM afvaardiging in Djibouti heeft honderden uit Jemen afkomstige Ethiopiërs geholpen om naar Ethiopië door te kunnen reizen.[761]

[752] IOM, *IOM assists Ethiopian government to manage influx of vulnerable Ethiopian migrants returning from Saudi Arabia*, 3 december 2013.
[753] Idem.
[754] Schattingen lopen uiteen betreffende het aantal illegaal in Saoedi-Arabië verblijvende Ethiopiërs. Een andere bron maakt melding van een half miljoen illegale Ethiopiërs: Vertrouwelijke bron, 15 mei 2018.
[755] Danish Refugee Council, RMMS East Africa and Yemen Mass Deportations Looming: Saudi Arabia gears up to expel, 12 mei 2017.
[756] Middle East Monitor, *The predicament of Ethiopian immigrants in Saudi Arabia*, 18 januari 2018.
[757] Vertrouwelijke bron, 15 mei 2018; OCHA, *Humanitarian Bulletin Ethiopia Issue 56| 18 June to 1 July 2018*, juli 2018.
[758] Vertrouwelijke bron, 27 november 2017.
[759] UNHCR, *Yemen situation*, 31 maart 2017.
[760] UNHCR, *Yemen Situation Regional Refugee and Migrant Response Plan January-December 2016*, 1 december 2016.
[761] IOM, *IOM Helps Ethiopians Return Home from Yemen, Djibouti*, 3 november 2015.

Terugkeer uit Afrika
De Ethiopische regering heeft in samenwerking met IOM Ethiopische illegale migranten uit verschillende landen in Afrika naar Ethiopië helpen terugkeren. In november 2015 keerden bijvoorbeeld meer dan tweehonderd Ethiopiërs terug nadat ze door de Malawische politie waren opgepakt. De Ethiopiërs, allen van het mannelijke geslacht, wilden illegaal de grens oversteken om daarna naar Zuid-Afrika door te reizen in de hoop daar werk te vinden. Terug in Addis Abeba kregen de mannen in het Transit Center een medische keuring, eten, dekens en kleding.[762]

In juni 2016 stierven negentien Ethiopiërs, die eveneens op een illegale manier Zuid-Afrika probeerden te bereiken, in de laadbak van een vrachtwagen. De vijfentwintig Ethiopiërs die de reis hadden overleefd, werden met behulp van IOM naar Ethiopië teruggebracht. Allen waren mannen van tussen de achttien en dertig jaar oud en waren toen het drama gebeurde al bijna negen maanden onderweg. Ze waren niet verder dan Zambia gekomen.[763] In juli 2016 stond de teller op 1.700 Ethiopiërs die dat jaar vanuit andere Afrikaanse landen met behulp van IOM en de Ethiopische regering waren teruggekeerd nadat ze waren gestrand tijdens hun reis naar een beter bestaan.[764]

6.8.2 Mogelijke repercussies bij terugkeer
In dit ambtsbericht is eerder geschreven over OFC-voorman Merera Gudina die na zich kritisch te hebben uitgelaten over de Ethiopische regering in Brussel bij terugkomst op *Bole International Airport* in november 2016 door de Ethiopische autoriteiten werd opgepakt. Hij werd onder de antiterrorisme wet berecht en heeft uiteindelijk tot begin 2018 vastgezeten (zie paragraaf 1.2.1 en 1.3). In paragraaf 5.1 wordt geschreven over de lange arm van de Ethiopische overheid en haar acties aangaande dissidente geluiden in het buitenland. Zo zouden bijvoorbeeld demonstraties van Ethiopiërs in Melbourne tegen de president van de SRS*,* Abdi Mohammed Omar, hebben geleid tot repercussies voor familieleden in Ethiopië (zie paragraaf 5.1).

HRW en het online media platform *Okay Africa* maken melding van gedwongen terugkeer van Ethiopische asielzoekers vanuit zowel Somaliland als Kenia.[765] Tien asielzoekers met wie HRW in de zomer van 2017 had gesproken zeiden dat er regelmatig Oromo's worden opgepakt in Somiland en dat ze worden teruggestuurd naar Ethiopië. Acht van de asielzoekers zeiden tegen HRW bij aankomst in Ethiopië gemarteld te zijn. Lokale afdelingen van VN-organisaties zouden niets gedaan hebben om de terugkeerders bij te staan, aldus HRW. De Oromo zeiden dat veel Ethiopische vluchtelingen uit angst om opgepakt te worden de anonimiteit opzoeken en zich niet laten registreren na hun vlucht uit Ethiopië.[766]
Okay Africa, die in het artikel ook AI als bron noemt, schrijft dat ook Kenia Ethiopische vluchtelingen terugstuurt naar Ethiopia alwaar ze de kans lopen om vervolgd te worden. In januari 2016 zouden Keniaanse veiligheidstroepen vijfentwintig Oromo teruggestuurd hebben naar hun geboorteland. Ook in dit geval zou de VN niet geacteerd hebben en de teruggestuurde vluchtelingen niet bijgestaan hebben.[767]

[762] IOM, *Stranded Ethiopian Migrants Return Home from Malawi*, 27 november 2015.
[763] The Migrant by IOM, *Stranded Ethiopian migrants return form Tanzania, Zambia and Yemen*, juli 2016.
[764] Idem.
[765] OkayAfrica, Why Are Oromo Refugees Getting Sent Back to Ethiopia?, 19 april 2016; HRW, *The Long Arm of Ethiopia Reaches for those who fled*, 20 september 2017.
[766] HRW, *The Long Arm of Ethiopia Reaches for those who fled*, 20 september 2017.
[767] OkayAfrica, *Why Are Oromo Refugees Getting Sent Back to Ethiopia?*, 19 april 2016.

Voor zover bekend hebben leden van de gewapende oppositiegroeperingen BPLM en TPDM bij hun overgave aan de Ethiopische autoriteiten en vrijwillige terugkeer naar hun land van herkomst geen repercussies ondervonden. De Ethiopische overheid zou naar verluidt meegeholpen hebben aan de re-integratie van de ex-strijders in de Ethiopische maatschappij (zie paragraaf 1.2.2).[768]

Er zijn geen gegevens bekend over illegale migranten uit Ethiopië vanuit Europa en eventuele repercussies bij hun vrijwillige terugkeer. Een Ethiopische overheidsfunctionaris uitte kritiek op het Europese systeem. Doordat Europa geen arbeidsmigratie vanuit Ethiopië toeliet, zouden veel Ethiopische migranten zich als asielzoeker voordoen en zich als lid van een oppositiegroepering hebben geregistreerd, aldus de functionaris.[769]

[768] Leden van de BPLM hadden eerder in mei 2013 amnestie gekregen van de Ethiopische autoriteiten. Dit was in het kader van de vredesonderhandelingen tussen de gewapende rebellengroepering en de Ethiopische overheid.
[769] Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2016.

7 Literatuurlijst

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

7.1 Rapporten

African child Policy forum:
- Harmonisation of Children's Laws in Eastern and Southern Africa, 2012.

Armed Conflict Location & Event Data Project:
- Country Report : Popular Mobilisation in Ethiopia: An Investigation of Activity from November 2015 to May 2017.

Amnesty International:
- Amnesty International Report 2014/2015 The State of the World's Human Rights, 2015.
- Amnesty International Report 2015/2016 The State of the World's Human Rights, 2016.
- Amnesty International Report 2016/2017 The State of the World's Human Rights, 2017.
- Amnesty International Report 2017/2018 The State of the World's Human Rights, 2018.
- 'Because I am Oromo' Sweeping Repression in the Oromia Region of Ethiopia, oktober 2014.

Bertelsmann Stiftung:
- BTI 2016 — Ethiopia Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2016.

Bronwen, Manby:
- Practical realities of national identification systems in Africa: When is an undocumented person stateless?, 1 juni 2017.

Central Statistical Agency:
- Ethiopia Demographic and Health Survey 2016, juli 2017.

Clingendael:
- Perpetuating power: Ethiopia's political settlement and the organization of security, september 2016

ESAAMLG:
- Mutual Evaluation Report: Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism, mei 2015.

Ethiopian Human Rights Project:
- #OromoProtests: 100 Days of Public Protests, maart 2016.

Forum for Social Studies:
- Ethiopian Labour Migration to the Gulf and South Africa, 2015.

Freedom House:
- Freedom of the Press 2014.
- Freedom of the Press 2015.
- Freedom in the World 2016 – Ethiopia.
- Freedom in the World 2017 – Ethiopia.

- Ethiopia Country Report - Freedom on the Net – 2016.
- Ethiopia Country Report - Freedom on the Net – 2017.

Human Rights Watch:
- Such a Brutal Crackdown, juni 2016.
- World Report 2015 – Ethiopia, Events of 2014, 2015
- World Report 2016 - Ethiopia, Events 0f 2015, 2016.
- World Report 2017 - Ethiopia, Events of 2016, 2017.
- World Report 2018 – Ethiopia, Events of 2017, 2018.
- “We are Like the Dead” Torture and other Human Rights Abuses in Jail Ogaden, Somali Regional State, Ethiopia, 4 juli 2018.

IIED:
- Urban refugee economies: Addis Abbaba, Ethiopia, maart 2018

International Committee of the Red Cross:
- ICRC Annual Report 2014 Ethiopia, mei 2015.

International Labour Office (ILO) and Central Statistical Agency (CSA):
- Ethiopia National Child Labour Survey 2015, Fundamental Principles and Rights at Work Branch, 2018.

IOM:
- Stranded Ethiopian migrants return form Tanzania, Zambia and Yemen, juli 2016.

IPI Global Observatory:
- Data Analysis: The Roots of Popular Mobilization in Ethiopia, 2017.

Minority Rights Group International:
- State of the World’s Minorities and Indigenous Peoples 2015 Events of 2014, 2015.

Rift Valley Institute:
- Talking Peace in the Ogaden. The search for an end to conflict in the Somali Regional State in Ethiopia, juni 2014.

Stevenson, Edward G. J. & Lucie Buffavand:
- ‘Do our bodies know their ways?’ Villagization, food insecurity, and ill-being in Ethiopia’s Lower Omo Valley, 2016.

University of Toronto:
- Country report for use in Canadian refugee claims based on persecution on the basis of sexual orientation or gender identity, mei 2015.

UN Security Council:
- S/2014/727 Security Council, 13 oktober 2014
- S/RES/2287 Security Council, 12 mei 2016
- S/2016/864 Security Council, 12 oktober 2016.
- S/2016/920 Security Council, 31 oktober 2016.
- S/2017/925 Security Council, 6 november 2017.

UNPO:
- Timeline: Human Rights Situation in Ethiopia, 21 januari 2016

U.S. Department of State:
- Annual Report on International Religious Freedom – Ethiopia 2016, 2017.
- 2015 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, april 2016.
- 2016 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, 3 maart 2017.
- 2017 Country Reports on Human Rights Practices - Ethiopia, april 2018.
- 2015 Trafficking in Persons Report for Ethiopia, 2015.
- 2016 Trafficking in Persons Report for Ethiopia, 2016.
- 2017 Trafficking in Persons Report for Ethiopia, 2017.

Workneh Gebeyehu Woldekidan:
- Thesis: An analysis of the influence of politics on policing in Ethiopia, maart 2016.

7.2 Nieuwsberichten / persberichten / websites

ABC News
Addis Ababa Online
Addis Standard
AFP
African Arguments
Africa News
African Union
agarcharity.com
agarethiopia.com
AHRE
Al Jazeera
allaboutethio.com
All Africa
amisom-au.org
Amnesty International
ANS
Arab News
ARRA
Awramba Times
Awsad.org
BBC
Bloomberg
Borkena.com
Capital Ethiopia
CIA
CJP
CNN
constituteproject.org
corhaethiopia.org
Council of the European Union
Council on Foreign Relations
Danish Refugee Council
De Standaard
deathpenaltyworldwide.org
Deutsche Welle
EBC
ECADF
EEAS
iom.int
IRIN News
ISS Today
Israel Defense
Kichuu
lawethiopia.com
L'Osservatoria
Lonelyplanet.com
Madote
mfa.gov.et
Middle East Monitor
Nemo Kennislink
News24
nieuw.marokko.nl
Noorse Ambassade
NOS
NPR
NRC
OCHA
Ogaden News Agency
Ogaden Today
OkayAfrica
OLF
OneWorld
OPride
oprifs.org.et
Oxford Analytica
PressTV
qeerroo.files.wordpress.com
Rainbow
rainbowethiopia1.wordpress.com
Reddit.com
Reformatorisch Dagblad
Refworld
refworld.org
reliefweb.int
Reuters
Scholars at Risk Network

Electronic Frontier Foundation
ENA
Eritrean Press
ESAT
Ethemb.se
Ethioembassy.org.uk
Ethioforum.org
Ethiopianembassy.be
Ethiopian Media Forum
Ethiopian Observer
Ethiopian News Agency
Ethiopian Satellite Rights
Ezega.com
European Commission
Europees Parlement
Fana Television
Federal Negarit Gazeta
Financial Times
France24
Freedom House
freedomhouse.org
Frontline Defenders
girlsnotbrides.org
globalsecurity.org
Horn Affairs
Hortipoint
Human Rights Watch
Huffington Post
ICNL
ICRC
IDMC
Immigration and Refugee Board of Canada
immigration.gov.et
indicators.ohchr.org
Institute for Security Studies
International Business Times
Inter Press Service
IOM
Shabait.com
SIDA
Sudan Tribune
Tesfanews
The Conversation
The East African
The Economist
The Ethiopian Herald
The Guardian
The Life and Peace Institute
The National
The New York Times
The Reporter
The Washington Post
travel.state.gov
Trouw
Twitter.com
UNCT
Uneca.org
UNHCR
unhcr.org
UNFPA
UNICEF
UNISFA
UN News
UNPO
UN Security Council
USAID
VERA
Voice of America
Voice of Justice
Waltainfo.com
wereldkinderen.nl
Xinhuanet

Bijlagen

I. Afkortingenlijst

ACLED	*Armed Conflict Location & Event Data Project*
ADFM	*Amhara Democratic Force Movement*
AHRE	*Association for Human Rights in Ethiopia*
AEUP	*All Ethiopian Unity Party*
APLM	*Afar People's Liberation Movement*
AI	*Amnesty International*
ANDM	*Amhara National Democratic Movement*
AMISOM	*African Union Mission in Somalia*
ARENA	*Union of Tigreans for Democracy and Sovereignty*
ARRA	*Administration for Refugees/Returnees Affairs*
AU	*Afrikaanse Unie*
AVRR	*Assisted Voluntary Return and Reintegration*
AWSAD	*Association for Women's Sanctuary and Development*
BIMS	*Biometric Identity Management System*
BPLM	*Benishangul People's Liberation Movement*
CAMM	*Common Agenda on Migration and Mobility*
CSA	*Central Statistical Agency*
CIA	*Central Intelligence Agency*
CPJ	*Committee to Protect Journalists*
CRRF	*Comprehensive Refugee Response Framework*
CSO	*Charity and Society Organizations*
EAYD	*Ethiopian American Youth Development*
EEBC	*Eritrea Ethiopia Boundary Commission*
EHRC	*Ethiopian Human Rights Commission*
EPPF	*Ethiopian People's Patriotic Front*
EPRDF	*Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front*
ESAAMLG	*Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group*
ESAT	*Ethiopian Satellite Television*
ETC	*Ethiopian Telecommunication Corporation*
EU	*Europese Unie*
EUSR	*EU-Speciale Vertegenwoordiger voor de Mensenrechten*
FSS	*Forum of Social Studies*
GPLM	*Gambella People's Liberation Movement*
GERD	*Grand Ethiopian Renaissance Dam*
GSA	*Good Samaritan Association*
HRCO	*Human Rights Council*
HRW	*Human Rights Watch*
ICC	*International Criminal Court*
ICESCR	*Internationale Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten*
ICRC	*International Committee of the Red Cross*
IGAD	*Intergovernmental Authority on Development*
ILO	*International Labour Office*
INSA	*Information Network Security Agency*
IOM	*International Organization of Migration*
IPS	*Inter Press Service*
IRBC	*Immigration and Refugee Board of Canada*
IRC	*Internationale Reddingscomité*

IRIN	*Integrated Regional Information Network*
IVBPR	*Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten*
KSA	*Koninkrijk Saoedi-Arabië*
MEDREK	*Ethiopian Federal Democratic Unity Forum*
MDINA	*Main Department for Immigration and Nationality Affairs*
NEBE	*National Election Board of Ethiopia*
NHRAP	*National Human Rights Action Plan*
NISS	*National Intelligence and Security Service*
OAU	*Organization of African Unity*
OCHA	*Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*
OCP	*Out-of-camp Policy*
ODF	*Oromo Democratic Front*
OFC	*Oromo Federalist Congress*
OGG	*Ongeïdentificeerde gewapende groeperingen*
OLA	*Oromo Liberation Army*
OLF	*Oromo Liberation Front*
OMN	*Oromo Media Network*
ONLA	*Ogaden National Liberation Army*
ONLF	*Ogaden National Liberation Front*
OPDO	*Oromia People's Democratic Organization*
OPRIFS	*Organization for Prevention, Rehabilitation and Integration of Female Street Children*
PAFD	*People's Alliance for Freedom and Democracy*
PG7	*Patriotic Ginbot 7*
SEPDM	*Southern Ethiopian People's Democratic Movement*
SLM	*Sidama Liberation Movement*
SNLF	*Sidama National Liberation Front*
SNNPR	*Southern Nations, Nationalities and Peoples' Regional States*
SRS	*Somali Regional State*
STP	*Schadelijke Traditionele Praktijken*
TPDM	*Tigray People's Democratic Movement*
TPLF	*Tigrayan People's Liberation Front*
UDJ	*Union for Democracy and Justice*
UEDF	*United Ethiopian Democratic Forces*
UNHCR	*United Nations High Commissioner for Refugees*
UNISFA	*United Nations Interim Security Force for Abyei*
UNODC	*United Nations Office on Drugs and Crime*
UNPO	*Unrepresented Nations and Peoples Organization*
UNSC	*United Nations Security Council*
UPR	*Universal Periodic Review*
USDOS	*United States Department of State*
VERA	*Vital Events Registration Agency*
VGV	*Vrouwelijke genitale verminking*
VOA	*Voice of America*
WHO	*World Health Organization*

II. Kaart Ethiopië

